

مذکرات مجلس

صورت مشروح مجلس روز شنبه ۲۹ اسفند ماه ۱۳۲۱

فهرست مطالب :

- ۱ - تصویب صورت مجلس
- ۲ - تقدیم لایحه راجع به ترمیم کسر عیدی کارگران چاپخانه مجلس و تصویب آن
- ۳ - بقیه شور اول لایحه قرارداد مالی ورای بورود در شور دوم
- ۴ - بقیه شور دوم لایحه نظام وظیفه عمومی و تصویب آن
- ۵ - موقع دستور جلسه بعد - ختم جلسه .

(مجلس یکساعت و بیست دقیقه پیش از ظهر بریاست آقای اسفندیاری تشکیل گردید)

صورت مجلس روز ۲۷ اسفند ماه را آقای (طوسی) منشی قرائت نمودند

[۱ - تصویب صورت مجلس]

رئیس - در صورت مجلس نظری نیست؟ آقای محیط لاریجانی در صورت مجلس فرمایشی داشتید؟

محیط لاریجانی - در صورت مجلس بنده را جزو غائبین بی اجازه نوشته اند در صورتیکه بنده کسالت داشتم و اجازه هم خواسته بودم .

اجازه خواسته بودند . البته رأی مجلس شورای ملی مقدم است چون آقایان از نظر کمی وقت عقیده شان این است که وارد دستور بشویم (صحیح است) آقایانی که مطالبی دارند بعد میفرمایند چون البته رأی مجلس مطاع است . آقای فریدونی مطالبی داشتند؟

[۲ - تقدیم لایحه راجع به ترمیم کسر عیدی

کارگران چاپخانه مجلس و تصویب آن]

فریدونی - عرض کنم در اواسط از طرف دولت تصویب نامه صادر شده که یک ماه عیدی بکارگران کارخانجات دولتی داده

رئیس - صورت مجلس تصویب شد .

جمعی از نمایندگان - دستور . دستور .

رئیس - وارد دستور میشود ولی چند نفر قبل از دستور

این مذاکرات مشروح یکصد و چهل و سومین جلسه از سیزدهمین دورۀ قانون گذاری (مطابق قانون ۸ آذر ماه ۱۳۰۵)

اداره تند نویسی و تحریر صورت مجلس

اسامی غائبین جلسه گذشته که ضمن صورت مجلس خوانده شده :

- غائبین با اجازه - آقایان : اقبال - جلائی - فاطمی
- غائبین بی اجازه - آقایان : انجمنی - تولیت - اوحدی - موید احمدی - نواب یزدی - ریگی - ارکانی - مشار - مشیر دوانی - شجاع - چایچی - اکبر - امیر ابراهیمی - عطا الله بالیزی - نیکپور - دبستانی - آصف - صادق وزیری - گرگانی - مسعودی - دشتی - قنات - اردبیلی - کامل ماکو - نصر تیان - منشور - بوداغبان
- دیر آمده بی اجازه - آقای محیط لاریجانی

شود از طرف آقای نخست وزیر هم اقدام شده که نسبت بکارخانجات ملی هم موافقت کنند که این موضوع عملی شود و بموقع اجرا گذارده شود موافقت هم شده است بنابراین لایحه بقید دوفوریت تهیه شده است.

جمعی از نمایندگان - دوفوریت نه آقا. يك فوریت

فریدونی - برای کارگران چاپخانه مجلس که نیم ماه تصویب شده است قبلاً که بهشان داده شود بنا بر این برای نیم ماه دیگر لایحه بقید دو فوریت تهیه شده که تقدیم میشود تا بتصویب مجلس شورای ملی برسد و آنها هم یکماه داده شود

(لایحه را تقدیم نمودند و بشرح ذیل خوانده شد)

مجلس شورای ملی

طبق تصویب نامه اخیر هیئت وزیران که مقرر شده است یکماه حقوق بعنوان عیدی بکارگران کارخانه ها پرداخته شود چون در بودجه چاپخانه مجلس فقط بمیزان نصف حقوق ماهیانه اعتبار عیدی پیش بینی گردیده است و نصف آن کسب است بنابراین ماده واحده زیر را بقید فوریت پیشنهاد و تقاضای تصویب آنرا مینمایم.

ماده واحده - مجلس شورای ملی بکارپردازی مجلس اجازه میدهد که از محل صرفه جوئی بودجه چاپخانه مجلس معادل ۶۱۷۴۱ ریال برای جبران کسر محل عیدی کارگران چاپخانه مجلس پرداخت نماید.

جمعی از نمایندگان - صحیح است. بسیار خوب است

طوسی - دوفوریت اشتباه است باید يك فوریت نوشته شود. چون لایحه مالی است (صحیح است)

رئیس - فوریت لایحه مطرح است. آقای ملک مدنی **سامیر تیمور** - مخالفی ندارد آقا. رأی بگیرید

ملک مدنی - بنده با فوریت لایحه و با اصل لایحه موافقم چون این لایحه خیلی مفیدی است که کارپردازی مجلس شورای ملی تهیه کرده است و بنده هم خواستم این عمل کارپردازی را تقدیر کرده باشم زیرا کارگرهای کارخانجات در تمام کشورها بوضعیاتشان توجه میشود همینطور که کارپردازی مجلس هم توجه کرده است يك مساعدتهائی هم از طرف دولت از طرف خود مؤسسات آزاد و ملی شده است و بنظر بنده اگر محل میداشتند که بیشتر کمک بکنند خیلی بجا و بموقع بود (صحیح است - کافی است مذاکرات)

رئیس - يك عده از آقایان بدون اینکه اجازه بگیرند مسافرت کرده اند و با اینکه همه شان می دانستند که کارهای مجلس شورای ملی مخصوصاً در این موقع آخر سال خیلی زیاد و محل حاجت است و زودتر باید جلسات تشکیل شود این است که بنده از آقایانی که تشریف دارند مخصوصاً تقاضی میکنم غیبت نکنند که فراهم بتوانیم جلسه را تشکیل بدهیم و کارهای معوقه را که منظور نظر است انجام بدهیم که معوق نماند (صحیح است) موافقین با فوریت لایحه کارپردازی برخیزند (اکثر برخاستند) تصویب شد. ماده واحده مطرح است مخالفی نیست؟ (اظهاری نشد) موافقین با ماده واحده ورقه سفید خواهند داد.

(اخذ واستخراج آراء بعمل آمده ۷۹ ورقه سفید شمرده شد)

رئیس - عده حضار موقع اعلام رأی ۸۵ نفر با کثرت ۷۹ رأی تصویب شد.

۳ - بقیه شوراول لایحه قرارداد مالی ورأی بورود شور دوم

رئیس - لایحه قرارداد مالی مطرح است. شوراول است در مقدمه که در ماده اول و دوم و سوم و چهارم و پنجم و ششم و هفتم و هشتم و نهم و دهم و یازدهم و سیزدهم و چهاردهم و پانزدهم اعتراض شده است اعتراضات بعرض مجلس میرسد اعتراض آقای نوبخت در مقدمه:

در باره قرارداد مالی مابین دولت شاهنشاهی ایران و دولت بریتانیای کبیر نسبت بمقدمه مواد آن معترض هستیم و بطریق ذیل پیشنهاد میکنم مقدمه قرارداد مذکور را بدین طریق پیشنهاد میکنم که اصلاح شود:

دولت شاهنشاهی ایران و دولت بریتانیای کبیر برای رفع احتیاجات مالی و جنسی یکدیگر برای عقد يك قرارداد موقتی در مواد ذیل موافقت نمودند

رئیس - اعتراض آقای نوبخت در ماده اول:

در ماده اول بند ب پیشنهاد میکنم که بدین طریق نوشته شود:

عنوان بانك مجاز در ایران در هر موقع بانك ملی ایران اطلاق میشود و سایر بانكهای ایران در اینگونه موارد تابع بانك ملی خواهند بود

نوبخت - يك ماده نیست که بنده اعتراض دارم بنده در مقدمه و همه مواد اعتراض دارم تمام موافرا بفرمائید بخوانند عد بنده همه را توضیح میدهم

جمعی از نمایندگان - نمیشود آقا

رئیس - باید ماده بماده باشد. آقایان اینکه اعتراضات آقای نوبخت را در ماده اول قابل توجه میدانند قیام فرمایند (دو سه نفر قیام نمودند) قابل توجه نشد. اعتراضات آقای نوبخت در ماده دوم:

در ماده دوم باین طریق پیشنهاد میکنم - دولت مملکت انگلستان اقدامات لازمه بعمل خواهد آورد که کالاهاییکه دولت ایران ضروری تشخیص میدهد بمرز ایران برسد

طوسی - در آخر ماده دوم هم پیشنهادی دارند که قرائت میشود

در آخر ماده دوم پیشنهادی من این جمله اضافه شود و کالاهاییکه دولت ایران صدور آنرا لازم میدانند دولت انگلیس می باید خریداری نماید.

رئیس - آقای نوبخت

نوبخت - عرض کردم همه را بخوانید یکجا توضیح بدهم **رئیس** - بنده هم گفتم نمیشود باید ماده بماده خوانده شود و توضیح بدهید (صحیح است)

امیر تیمور - حالا آقای نوبخت شما هم ماده بماده توضیح بدهید.

رئیس - رأی میگیریم بقابل توجه بودن اعتراضات آقای نوبخت در ماده دوم آقایانیکه قابل توجه میدانند برخیزند (چند نفر قیام نمودند) رد شد.

اعتراضات آقای نوبخت در ماده سوم:

ماده سوم را بدین طریق پیشنهاد میکنم دولت شاهنشاهی ایران اقدامات لازمه را که با اوضاع کشور تطبیق نماید بعمل خواهد آورد که پول رایج ایران جهت معاملات بازرگانی بین گروه استرلینك از طرفی و بانك ملی ایران از طرف دیگر در دسترس باشد.

نوبخت - اجازه بدهید توضیح عرض کنم. نسبت بهمه مواد.

رئیس - اعتراضات نوشته شده است چاپ شده است قرائت شد دیگر چه چیز را توضیح بدهید؟ میرود بکمسیون مذاکره میکنید دیگر آقایانیکه اعتراضات آقای نوبخت در ماده سوم قابل توجه میدانند برخیزند (دو سه نفر قیام نمودند) رد شد. اعتراضات آقای نوبخت در ماده چهارم:

ماده چهارم را بدین طریق پیشنهاد میکنم: خرید و فروش پولهای گروه استرلینك در ایران تماماً بوسیله بانك ملی ایران صورت خواهد گرفت.

رئیس - آقای نوبخت.

نوبخت - عرض میکنم بنده در تمام مواد در مقدمه اعتراضی دارم و مثل دوره گذشته که تمام بیانات خود را یکجا ایراد کردم استدعا کردم از آقایان نمایندگان اجازه بدهند

اسامی رأی دهندگان - آقایان: فیاض - طوسی - فرمانفرمائیان - نمازی - اورنگ - نراقی - شاهرودی - پارسا - کازرونیان - حمزه تاش - شیرازی - نوبخت - رستم گبو - شهردوست - ساکینیان - رفیعی - طباطبائی - مقدم - معینی - مرآت اسفندیاری - روحی - بیات - امامی - معتمدی - عزیزی - سمعی - رهبری - مجدضیائی - پدین اسفندیاری - ملکزاده آملی - فرشی - جلیلی - ذوالقدر - دهستانی - مهذب - کوردزنی - لاریجانی - لبقوانی - ملک مدنی - مکرم افشار - آزادی - فتوحی - ناصری - محیط لاریجانی - فرخ - مؤید ثابتی - صفاری - ناهید - مؤید قوامی - امیرتبهور - افخمی - تهرانچی - ریگی - هدایت الله پالیزی - دولتشاهی - فروهر - اصفهانیان - دادور - انوار - رحمت سمعی - افشار - معدل - حریری - هاشمی - مسعودی خراسانی - نائینی - فریدونی - یارمحمدی - هدایت - مستشار - ثقة الاسلامی - صدر - اصفهانی - دکتر طاهری - دکتر قول ایلیغ - دکتر سنک - دکتر تاج بخش - دکتر ضیاء - دکتر قاسم فنی -

که تمام اعتراضات خودم را که خیلی مختصر است عرض کنم چون صحبت های خود را بطور مفصل آنروز در کلیات گفتم ولی این مواد چون مختصر است تا ماده سه را که مقام ریاست فرمودند گذشته بسیار خوب حالا اجازه بفرمائید از ماده چهارم تا آخرش توضیحانم را بدهم بعد بالاخره یکی یکی از این مواد را رأی میگیرند اگر تصویب شد که شد اگر نشد که هیچ.

رئیس - نمیشود آقا باید ماده بماده صحبت کنید (صحیح است).

ملک مدنی - در ماده چهارم بخصوص باید صحبت بفرمائید (صحیح است).

نوبت - در ماده چهارم نوشته شده است خرید و فروش پولهای گروه استرلینگ در ایران تماماً بوسیله بانگهای مجاز در ایران صورت خواهد گرفت بعقیده من بانك ملی ایران یگانه بانك مجاز است و بر سایر بانگهای ایران برتری دارد و بهتر این است که ماده مذکور به همین ترتیب که بنده پیشنهاد کردم اصلاح شود علاوه بر این جمله از طرف بانك ملی ایران یا از مجرای آن این را بنده نفهمیدم مقصود چیست مقصود و منظور از جمله مجرای آنرا استدعا میکنم آقای وزیر دارائی یا آقای نخست وزیر توضیح بدهند.

رئیس - رأی میگیریم بقابل توجه بودن اعتراض آقای نوبخت در ماده چهارم آقایان موافقین برخیزند (چند نفری برخاستند) تصویب نشد. اعتراض آقای نوبخت در ماده پنجم: ماده پنجم را بدین طریق پیشنهاد میکنم: دولت ایران پولهای گروه استرلینگ را که جهت هزینه های دولت مملکت متحده انگلستان در مدت جنگ در ایران عرضه میشود بر طبق ارزی که بانك ملی ایران تعیین خواهد نمود خریداری خواهد کرد.

نوبخت - در ماده پنجم در بند الف اشعار شده است دولت شاهنشاهی ایران پولهای گروه استرلینگ را که جهت هزینه های دولت انگلستان است بنرخ معین در ماده ۶ بریال خریداری خواهد کرد و در بند ب هم تأکید میکند که

هیچگونه تضییقات غیرموجهی را دولت ایران در مورد سایر معاملاتی که به پول گروه استرلینگ صورت میگیرد خصوصاً در خرید این پولها بریال معمول نخواهد داشت. این ماده چون مربوط بماده ۶ است در ماده ۶ هم معین میکند نرخ لیره را که صدی بیست و هشت ریال خریداری میکنند بعلاوه نرخ فروش را مقرر داشته اند که نبایستی از دو ریال از نرخ خرید تجاوز نماید البته دولت ایران باین در این قرارداد نفع ایران را در نظر بگیرد و در این صورت البته تصدیق خواهید فرمود که تعیین نرخ برای يك پول خارجی در يك مملکت مستقلى شاید سابقه نداشته باشد و نه بصالح کشور است نه بصالح بانك ملی زیرا کشور ما مثل سایر کشورهای کاملاً مستقل دارای يك پول رایجی است که قیمت آن تغییر ناپذیر است ولی پول انگلیسی یا پول امریکائی که بالبداهه در این مملکت پول خارجی است و بر طبق تمام قوانین و مقررات جاریه در تمام دنیا تابع تنزل و ترقی خواهد بود و این موضوع از بدیهیات است و بزور استدلال هم نمیتوان آن را ثابت کرد که برخلاف مقررات رایج بین المللی رفتار کنند زیرا چنین عملی بر طبق مقررات بین المللی صحیح نیست که بخواهند لیره را با يك قیمت عالی بما بفروشند و بانك ما را هم مجبور کنند که خریداری بکنند و نباید با ما برخلاف مقررات عمومی دنیا رفتار کنند و نمیتوان بانك را در این خصوص مقید کرد بلکه بانك با هر قیمتی که میخواهد بخرد یعنی تابع تنزل و ترقی باشد نه اینکه بصورت مقید و غیر قابل تغییر در بیاورند زیرا این ترتیب برخلاف قوانین جاریه و مقررات عمومی است و حکم اجبار را پیدا میکند و هر جا که پای اجبار بمیان آمد دیگر استحکامی برای سایر قوانین باقی نخواهد ماند.

رئیس - رأی میگیریم بقابل توجه بودن اعتراض آقای نوبخت در ماده پنجم. آقایان موافقین برخیزند (چند نفر قیام نمودند) رد شد. در ماده ششم چند فقره اعتراض رسیده است یکی مال آقای نوبخت است که اول قرائت میشود: ماده ششم را بدین طریق پیشنهاد میکنم: دولت شاهنشاهی

ایران نرخ های خرید و فروش دلار ایالات متحده امریکا را بریال بر طبق ارزی که بانك ملی تعیین مینماید معین خواهد نمود.

نوبخت - در این موضوع راجع بنرخ لیره بود که توضیح دادم دیگر عرضی ندارم.

رئیس - رأی میگیریم به اعتراض آقای نوبخت در ماده ششم. موافقین برخیزند (چند نفر برخاستند) رد شد. اعتراض آقای طباطبائی در ماده ششم:

در ماده ششم قرارداد مالی معترضه و اعتراض مزبور این است که بهای لیره صدی بیست و هشت ریال تعیین و تثبیت شده و این مسئله موجب تنزل اسکناس و ترقی روز افزون اجناس میباشد.

طباطبائی - راجع به این ماده اولاً بنده درست ملتفت نشدم که در يك قرارداد مالی چه جای این است که برای يك جنس برای يك متاعی ولو طلا باشد یا پول کاغذی باشد يك ماده تویش بکنجانند و بنویسند که این را بيك نرخ ثابت طرفین تعهد کنند که از آن نرخ پائین نیاید بالا هم نروند بنده نظر و عقیده ام این است که این موضوع مربوط به قرارداد مالی نیست بلکه اصلاً قرارداد مالی مطلقاً يك مفاهیم و يك مصداق های علیحده دارد که غیر از این مسئله است قیمت پول قیمت جنس همیشه تابع عرضه و تقاضا است (لیقوانی - نه حالا) همیشه متناسب با اوضاع اقتصادی مملکت و تابع پیش آمدها و حوادث است اگر ممکن بود يك قراردادی نوشت و يك تعهدی کرد که وضعیت ولو برای يك مدتی (که این مدت هم ندارد) بيك حال ثابت بماند ممکن بود که این تعهد معنی و منطق داشته باشد که طرفین تعهد بکنند که نرخ لیره یا نرخ يك جنس دیگر بيك حال باقی بماند و ثابت باشد این يك عمل در واقع صرافتی است که مربوط به بازار است مربوط بوضعیت عمومی دنیا و مملکت است چطور میشود این را ما تعهد کنیم و بيك میزان ثابت نگاه داریم بعلاوه تا کی؟ مضافاً به اینکه راجع بنرخ لیره و تأثیرات این نرخ در اوضاع اقتصادی و زندگی عمومی مملکت چندین

بار اینجا صحبت شد در جلسات خصوصی هم صحبت کردیم و همیشه بدولتهای وقت ند کردیم شد که آقا این نرخ نرخ واقعی و طبیعی لیره نیست سهل است خیلی بیشتر از آن چیزی است که میشود برایش فرض کرد و بنده خیال میکنم که اذهان و افکار همه آقایان متوجه این معنی هست و لازم نیست که زیاد توضیح بدهم که چقدر همین نرخ ۱۲۸ ریال لیره در زندگی ما و بدی زندگی ما تأثیر کرده (فرخ - وعده اصلاح هم داده بودند) بله عرض کنم که این واقعاً حقیقتی است که مکرر گفته میشود که يك قسمت از مخارج جنگ را آنچه که در مملکت ما است یعنی ارتباط با مملکت ما دارد تحمیل بملت ایران شده است و این صحبت بنمایش همین نرخ لیره است ملاحظه بفرمائید برای يك ساختمان برای يك متر جاده اگر بنا بشود ساخته شود و شوسه بشود آنجا اگر چهار نفر عمه کار کنند و باین ها چهار تا دو تومان داده شود میشود هشت تومان آنوقت نرخ لیره را بگیریم سیزده تومان اگر از آن سمت توجه بفرمائید که نرخ واقعی لیره را اگر الآن ببریم و در بازار آزاد عرضه بکنیم مسلماً بیش از شش هفت تومان ارزش ندارد آنوقت بهر عمه داده شده است با این حسابی که عرض کردم يك تومان آن يك تومان دیگر را کی داده است؟ ما و برزندگی ما تحمیل شده است بمردم تحمیل شده است اینکه گفته میشود البته آقایان مستحضر هستند متوجه هستند خواستم بیشتر توجه بفرمائید که بنمایش کجاست و چیست يك جنسی را اگر فرض بفرمائید قیمت واقعی صد تومان باشد اگر قیمت واقعی را بخواهیم با لیره خریداری کنیم هشت ده تومان هشتاد تومان هشت سه تومان بیست و چهار تومان صد و چهار تومان با این نرخ ما باید تقویم کنیم و حال آنکه نرخ واقعی لیره را اگر ما هشت تومان بدهیم چقدر باید لیره بدهیم تقریباً شانزده تا پس ما الآن داریم چقدر لیره میدهیم و يك جنس صد تومانی را میخریم؟ به صد تومان چقدر لیره میدهیم؟ در مقابل آن يك خرور سبب زمینی را میخریم چند تا لیره میدهیم؟ هشت تا آن هشت تایی دیگر چطور شد افتاد روی زندگی

مردم این است که این وضعیت را ایجاد کرده که ملاحظه میفرمائید بزند گاهی عمومی مملکت تحمیل شده این مضیقه عمومی از لحاظ اقتصاد مملکت پیش آمده بنده نمی خواهم عرض کنم همه صد درصد نتیجه این عمل است نتیجه نرخ لیره است با همین کمیسیون ارزی است که بالای جاب این مملکت شده است و نمیرود از بین صد درصد البته اینطور نیست عوامل دیگر هم هست موجبات دیگر هم هست اوضاع عمومی و طبیعی دنیا هم هست کمک کرده است ولی شصت یا هفتاد درصدش نتیجه و اثر همین وضعیتی است که با اینطور ثابت مانده از کابینه مرحوم فروغی تا بحال ما دچار این مصیبت هستیم و همینطور که فرمودید وعده شد که اصلاح بشود و نشد سهل است که حالا بنده می بینم نوبی این قرارداد هم این موضوع گنجانده شده یعنی یک امیدی هم که ما داشتیم این امید هم از بین رفت بنا بر این بنده خیال میکنم نوبی مجلس شورای ملی و بین آقایان کسی باشد که فکر این قیمت باشد که لا اقل نرخ لیره در صد و بیست و هشت ریال یک موضوع قابل توجه و قابل مطالعه ایست بنا بر این بنده استدعا می کنم این ایش آقایان موافقت بفرمایند با این نظری که بنده پیشنهاد کردم و این پیشنهاد ارجاع شود بکمیسیون دولت هم هست آقایان محترم هم هستند تشریف می آورند در کمیسیون یک فکری میکنند که البته طرف مقابل ما هم انشاء الله قبول میکنند و بلکه بتوانیم جلب نظر طرف را هم بکنیم یک دقت بیشتری بشود و اگر لازم شد یک نرخ منصفانه تر و عادلانه تری معین شده و در ماده بنویسند.

وزیر بازرگانی و پیشه و هنر (آقای بدر) - عرض

کنم حضور آقایان بنده خیال داشتم همانطور که در جلسه قبل عرض رسانیدم یک توضیحات مفصلی راجع باین قرارداد که فعلاً مطرح است بعرض آقایان برسانم البته موقع نرسید و اعتراضات هم مال آقای نوبخت و بعد مال آقای طباطبائی مطرح شد و اینطور بنظر رسید اول مجلس شورای ملی در این باب اظهار نظر می فرمایند بعداً بنده توضیحات کلی که دارم عرض میکنم ولی چون حالا آقای طباطبائی

در قسمتهای مختلف این پیمان وارد شدند بنده هم شاید مناسب باشد که توضیحات خودم را فعلاً عرض کنم و بعد رأی گرفته شود عرض کنم این پیمان در ۶ خرداد سال ۱۳۲۱ بامضا رسید و روی او عمل شد البته عمل بطوریکه در جلسه قبل هم خدمتتان عرض کردم خرید و فروش ارز بود و تعیین نرخ این هم بر حسب اختیاری بود که دولت داشت و هنوز هم دارد و رویش عمل میشود ولی چون غیر از این چیز دیگری نبود حالا نتیجه عمل این ده ماهه را باید ببینیم چه بوده است چون اگر در رقم وارد شویم بعقیده بنده بهتر است چون رقم همیشه ثابت کننده قضا یا است و گمان میکنم خیلی نظریات است که وقتی رقمش ثابت شد آن نظر هم تغییر میکند این است که بنده امروز میخواهم شمه از این ارقام را عرض کنم که حتی برای خود بنده هم تازه گی داشت برای اینکه مدتی بود که داخل در کار نبودم و حالا برای برای من صورتی رسید و باین ارقام و بمعاملات ارز که مراجعه کردم این ارقام را که تحصیل کردم واقفاً برای بنده هم خیلی چیزها روشن شد و این ارقام تازه گی داشت و البته برای آقایان بیشتر تازگی خواهد داشت این اسگ که بنده شروع میکنم ببینم از ۶ خرداد تا ۲۰ اسفند یعنی تا چند روز قبل که تقریباً ده ماه و نیم میشود چه عملی کردیم طبق این قرارداد. این ارقام را عرض کردم از دفاتر رسمی کمیسیون ارز استخراج کردم این است که رسمیت دارد ما از متفقین خود ما در این مدت لیره خریدیم در حدود ۱۸۳۵۹۵۱۲ لیره در این مدت ده ماه و نیم ما این قدر لیره از آنها خریداری کردیم از متفرقه خریداری شده یعنی ..

چند نفر از نمایندگان - آقا نمی شنویم بلند تر.

وزیر بازرگانی و پیشه و هنر - توجه بفرمائید بنده بلند عرض میکنم تا آقایان هم بشنوند از متفرقه خریده شده علاوه از متفقین از بازرگانان و غیره طبق قانون ارز خریده شده و آنها فروخته اند در حدود ۵۰۰۴۷۱۰ لیره که من حیث المجموع ما در تمام این مدت ۲۳۲۶۴۲۲۲ لیره خریده ایم حالا این ارز را چکار کردیم در آسمان مانده

یا خرج کرده ایم؟ این عملی است که ما کرده ایم: معاملات که شده است برای خرید اجناس و احتیاجات و معاملات بازرگانی که شده در حدود ۱۳۱۰۶۷۸۲ لیره برای خرید اجناس و احتیاجات رفته اند از بانکها و اشخاص متفرقه خریداری کرده اند طلا خریدیم بموجب اجازه مخصوص مجلس شورای ملی ۱۹۹۵۲۵۳ لیره ۲۳۰ انس طلائی بوده است که ما باستناد قانون ۲۸ مهر گذشته طلا خریدیم طبق پیمان. طبق پیمان نقره خریداری شده صد و بیست تن که وارد تهران شده است ۶۶۳۰۵۳ لیره تعهداتی دارند بازرگانان که اول سفارش میدهند بعد که رسید آن تعهد را باید بدهند که آن را هم خرج شده میشود فرض کرد ۱۵۴۶/۵۳۵ لیره بعد هم اگر این پیمان بتصویب برسد در آخر دسامبر گذشته میبایستی باز لیره هایمان را تبدیل کنیم در حدود ۵/۲۸۸/۵۵۳ لیره پس اینهایی که خرج شده و بعداً خرج خواهیم کرد میشود ۲۲۶۰۰۱۷۶ لیره که ما خرج کرده ایم و خرید کرده ایم تا حال طلا خریده ایم نقره خریده ایم و وارد کرده ایم خوب چه باقی میماند از این ارقام و این جمع و خرج؟ تا این حد رسیده و ما داریم خفه میشویم و لیره ها زیاد شده است در تمام این مدت ده ماه و نیم که عرض کردم همین مقدار است که خزانه داری کل را که بارز است ارز آن هم در همین تاریخ یعنی در بیستم اسفند بالغ بر ۲۳۴۲۶۵۶ لیره است عایدات خود خزانه است که دو تا را روی هم بگذاریم و جمع کنیم مجموعش میشود ۳۰۰۶۷۰۲ لیره. این را بنده عرض میکنم که در هیچ تاریخی در این هفت سیال اخیر که تر از این دولت و کشور لیره نداشت همیشه پنج میلیون شش میلیون لیره ما ذخیره داشتیم امروز تمام پول لیره ما بعد از وضع تعهدات مان سه میلیون لیره است و این کمترین مبلغی است که بنده در این مدت ده پانزده سالی که در مالیه بوده ام دیده ام پس اگر آقایان تصور کرده اند و میگفتند در این ایام که اگر این طور باشد میلیون ها لیره تهیه میشود و ما در این لیره ها غرق میشویم و میخواهیم چه کار کنیم

اینطورها هم نبوده است، حالا عرض میکنم از این ارقام و اقلامیکه عرض کردم ما دو نتیجه مهم گرفتیم یکی اینکه قریب ۱۴۶۵۳۱۱۷ لیره . . . . . (صحبت جمعی از نمایندگان) **طباطبائی -** آقای رئیس زنک بزنیسد. خود تان که نمیگذارید دارید صحبت میکنید با منشیان **وزیر بازرگانی و پیشه و هنر -** عرض کردم یکی اینکه ما قریب ۱۴۶۵۳۱۱۷ لیره کالا برای این مملکت وارد کرده ایم از این پول و این لیره کالا از خارج وارد کرده ایم دوم اینکه مبلغ ۷۲۸۳۸۰۰ لیره از این پول طلا خریده ایم یا خواهیم خرید (نراقی - تهیه شد. خریده شد) سوم اینکه ۶۶۳۰۰۰ لیره هم نقره خریده ایم که بردارائی کشور افزوده شود این بود نتیجه عمل این ده ماه و نیمه ما و بنظر بنده اگر این مجمع و خرج را ملاحظه و مطالعه بفرمائید بسیار معامله خوبی بوده است ما اولاً چهارده میلیون کالا خریده ایم یا بالاخره ذخیره کرده ایم و قریب هشت میلیون هم طلا و نقره خریده ایم بنظر بنده اگر هر شخصی وضعیت خودش را هم که نگاه کند بعد از ده ماه معامله بین دو نفر آدم اگر این نتیجه را بگیرد نتیجه خیلی خوبی است نتیجه بدی نیست. اما بر کردیم برقم بازرگانی واردات و صادرات مان عرض کنم حضورتان این عمل صرافی و پول بود حالا . . . . .

شاهرودی - راجع بد دلار

وزیر بازرگانی و پیشه و هنر - راجع بد دلار بعد عرض میکنم و عجله تطبیق نمیکنم آمار کمر کی را با این آماری که راجع بیول داده اند برای اینکه آمار کمر کی را دیر تر میدهند و نتوانستیم برای همین مدت تحصیل کرده بعرض برسانم حالا من یک سال را میگیرم یعنی سالیکه از اول مهر ۱۳۲۰ شروع میشود و با آخر شهر یور ۱۳۲۱ ختم میشود آمار واردات از کشورهای متفقین را در این یکسال بنده میگیرم: در این مدت یک سال مجموع واردات ما از کشور های متفقین باستثنای شوروی که مال شوروی را بعد عرض می کنم ۶۹۲۶۳۶۰۰۰ ریال بوده است این مبلغ ریال ما جنس از ممالک مختلفه متفقین وارد کرده ایم این را وقتی منی استخراج

با تجارت عادی مان با این کشورها می بینیم زیاد شده است که کم شده است اقلام مهمی که وارد کرده ایم و غلات و آرد گندم بوده ۶۷۶۷۹۰۰۰ ریال قند و شکر وارد کرده ایم ۱۶۱۲۲۹۰۰۰ ریال چای وارد کرده ایم ۱۸۸۳۷۹۰۰۰ ریال پارچه وارد کرده ایم ۹۲۰۰۰۰۰۰ ریال زین و لاستیک وارد کرده ایم ۱۰۰۰۰۰۰۰ ریال اتومبیل سواری و باربری وارد کرده ایم ۱۰۰۰۰۰۰۰ ریال واردات شوروی البته عرض کردم جزو این جمع و این ارقام نیست پس ملاحظه میفرمائید جنس های ما در این يك سال اخیر یعنی از مهر ۱۳۲۰ تا آخر شهریور ۱۳۲۱ ما این اجناس را وارد کرده ایم ماههای بعد هم در حدود همین منوال است و بمحض اینکه ارقامش را گمرک تهیه کرد بعرض آقایان میرسانم نکته قابل توجه این است که این اجناس که وارد شده است با اینکه موقع غیرعادی و وسائل هم حقیقه مشکل بوده است باز میزان دادوستد ما با متفقین کمتر از سنوات عادی نبوده و این اجناس را هم ما ارزان خریدیم قند را تنی سی لیره گندم را که خیلی هم گریه اش را داده ایم خریدیم ۸۵ دلار تقریباً در حدود خرواری ۹۰۰ ریال همچنین چیزهای دیگر را به همین میزان خریدیم مناسب خریدیم مثلاً قند در حدود کیلوئی سه ریال و نود دینار که هر تن تقریباً سی لیره میشود در هر حال مقصودم این است که این چیزها خریداری شده و صورتش هم حاضر است البته گران تر از وضعیت قبل از جنگ است ولی بهر حال گران هم نخردیم عرض کنم از بدو ... (تهر انچی - پس چرا قیمتها اینقدر بالا میرود) عرض کردم این مربوط بوضع داخلی است مقدار زیادی هم از این چیزها مالیاتهای است که دولت میگیرد و گریه ها و حواصا و غیره است که اینها را هم ممکن است صورتش را بدیم (تهر انچی پس خود دولت باعث گرانی است) بلی يك قسمتش میداند مالیات است که (عرض کردم بعدها اگر خواستید صورتش را میدهم) دولت میگیرد يك قسمت هم البته بنده میدانم که عرض کنم چه علت دارد اما علت اصلی و اساسی بدی وضع ما و علت اینکه وضع ما چرا بد است این است که آقایان ما از بدو شروع جنگ در دنیا و بدون اینکه جنگ بایران سرایت

بخرج دارند بی خرج که نمیشود و یقین بدانید که يك دینار هم بیش از آنچه که واقماً لازم داشته باشند و احتیاج داشته باشند خرج نمیکنند سفیه که نیستند که پولشان را دور بریزند لابد خرجی است ضروری و ضرورت ایجاب مینماید و اینرا هم عرض کردم چون وضعیت ما مرتب نشده بود ایجاد این عمل و این جریان شد که ملاحظه کردید و اگر از اول همانطور که عرض کردم ما هم وضعیت مانرا با وضع اقتصاد جنگی دنیا تطبیق کرده بودیم یعنی اجناس را کلیتاً دولت در دست میگرفت و با همین اشخاصی که اینجا هستند همانطور عمل میکردیم که ما برای مملکت میکردیم اگر این وضعیت مرتب میشد برای ما البته اشکالی نداشت که مهمانهای لهستانی را هم خودمان روزی سیصد گرم چهارصد گرم نان بهشان میدادیم یا اگر داشتیم گوشت را اینطور با طرز جیره بندی بآنها میدادیم البته با اینکه آنها اینجا بودند وضعیت ما را خراب نمیکرد بودن آنها کار را اینطور نکرد ما طریق عادی مانرا بطریق فوق العاده تبدیل نکردیم نتیجه اش این شد این وضعی است که ملاحظه میفرمائید پس بنا بر این نتیجه عرض بنده این است که اگر چه مخارجی که متفقین این جا میکنند و خریدهای که میکنند و مصارفی که میکنند یگانه علت نیست و علت دیگری هم در کار هست که لازم بود جلوگیری بشود و اگر جلوگیری میشود و اگر ما در بدو امر شروع میکردیم می شد جلوگیری کنیم (روحی - حالا بکنید) راجع به خلا هم عرض میکنم اما اینکه يك قسمتی از مردم شاکی هستند که مقدار لازم جنس نیست و مایل هستند که بالذات زمان عادی جنس در دسترسشان باشد الآن موقعی است که نمیشود این را قبول کرد بجهت اینکه جنگ موجب گردید ما توانستیم بقدر احتیاج جنس از خارج وارد کنیم و اینرا هم باید دانست که اینوضع تقریباً امروزه عمومیت دارد و آقایان مستحضرد که ممالک بسیار نروتمندی مانند آمریکا و انگلستان واقماً باور بفرمائید که از هیچ جهت نباید در مضیقه باشند امروز در مضیقه

هستند و اکثر چیزهاشان جیره بندی شده است امروز دنیا در مضیقه هست و هیچ کشوری امروز نیست که بقدری که مورد مصرف دارد جنس در اختیار خود داشته باشد این قطعی است ولی البته باید طوری کرد که این مضیقه محسوس نباشد و توازن و تعادلی در کار باشد ولی اینکه امروز این انتظار را داشته باشیم که همان میزان قند و چای و قماش که قبل از جنگ برای ما وارد میشد و در دسترس ما بود در دسترس ما باشد بنظر بنده آقا این يك توقع بیجائی است و مورد ندارد عرض کنم يك مسئله هم هست که آقای نوبخت فرمودند آقای طباطبائی هم فرمودند که تثبیت نرخ در قرارداد مالی مورد ندارد بنظر بنده اینطور نیست و به نظر بنده یگانه چیز نیست که مورد دارد مثلاً ملاحظه بفرمائید از موقعی که جنگ شروع شد بین تمام کشورها البته آلهائی که در جنگ هم نبودند با هم قراردادی تصویب کردند و پولشان را روی قرارداد هائی تثبیت کردند اکثر از ممالک اینکار را کردند یعنی گفتند چهار دلار يك لیره حتی کشور های بی طرف مثل ممالک سوئد و سویس و غیره با آنها هم قراری گذاشتند که نرخ باستانی در بین باشد و بالا و پائین نرود تماماً تثبیت کردند و الا آن دیگر نرخ نفود در جاهای مختلفه دنیا تثبیت شده و بالا و پائین نمیرود و امکان عقلی نداشت که يك مملکتی بیاید و با ما پیمان مالی ببندد و تثبیت نرخ دو بین نباشد و آنوقت بگذاریم هر روز و هر دقیقه قیمت لیره بالا و پائین برود و فلان قدر بشود این معنی ندارد اول شرط عمل مالی و بازرگانی بین دو کشور دوست در يك همچو موقعی تثبیت نفود بین خودشان است (یکی از نمایندگان - با اعتدال) اما اینکه آیا این میزانی که معین شده است کم است یا زیاد است بنده در زیاد روی این قسمت صحبت نمیکنم بجهت اینکه اینرا خود آقایان ممکن است بقضاوت شخصی شان رجوع بفرمایند.

طباطبائی - خود آقا میفرمائید که این قسمت خوب است ؟ و معتقدید که منصفانه است.

وزیر بازرگانی و پوسه و هنر - حالا عرض میکنم

قیمت لیره را ملاحظه بفرمائید در دنیا يك پولی که امروز صحبت میکنند لیره یا دلار یا ریال این يك چیز موهومی است این را بنده میخواهم عرض کنم که ریال یا دلار یا لیره یا فلان پول این را يك وقتی میگویند میخواهند بفهمند با ارزش آن چقدر میشود چیز خرید. ارزش پولی امروز ما با قبل از جنگ و ارزش ریال قبل از جنگ را با هم بگیرد و تناسبش را هم بگیرد نرخ آنوقت را بگیرد و حالا را هم بگیرد و بسنجید که آیا این قیمت زیاد است یا نه؟ قبل از جنگ سابق میفرمائید لیره بود ۲۵ ریال (تهرانچی ۱۸ ریال) هیجده ریال قیمت لیره بود خیلی خوب حالا بنده عرض میکنم قوه خرید هیجده ریال را از آن روز قبل از جنگ با امروز تطبیق بفرمائید (تهرانچی - کی اینکار را کرده است؟) با ۱۲۸ ریال امروز و تناسب و قوه خرید این دو تا را با هم در نظر بگیرید (تهرانچی - همین کار ریال را اینطور کرده است) حالا این را هم بنده عرض میکنم بنده عرض میکنم تطبیق بفرمائید با وضع قبل از انعقاد پیمان نه حالا حالا که قابل تطبیق نیست آنوقت شما يك عمله را استخدام میکردید دو ریال باو آنوقت یعنی قبل از جنگ ۱۹۱۴ میدادید.

تهرانچی - يك ریال.

وزیر بازرگانی و پیشه و هنر - يك ریال ماسی شاهی

الان بيك عمله باید بدهید دو تومان

تهرانچی - آنوقت که قرارداد را بستید بفرمائید.

وزیر بازرگانی و پیشه و هنر - همانوقت را عرض

میکنم آنوقت دو تومان بود

تهرانچی - هفت قران بود

روحی - نه قران نه قران

طباطبائی - هشت قران بود.

وزیر بازرگانی و پیشه و هنر - پارسال گذشته دو

تومان بود

تهرانچی - نه خیر. نبود

وزیر بازرگانی و پیشه و هنر - دو تومان بود بنده

سال گذشته شد امسال هم همین کار را باید بکنیم و باید تولید خودمان را بهر راهی که شده در قسمت کشاورزی زیاد بکنیم همینطور تولیدات صنعتی خودمان را هم باید زیاد کنیم بنده از بدو ورود بخدمت در وزارت بازرگانی و پیشه و هنر سعی کرده ام حتی المقدور کارخانجات ما را اگر ممکن است دودسته عمله بگذارند و کار کنند شب و روز (پارزاس - اگر نفت بدهند و اشکال نکنند نفت نمیدهند) بلی دو دسته عمله بگذارند که شب و روز کار کنند باید این کار را کرد و باید همه کارخانجات را مجبور کرد تا این کار بشود و همه کارخانجات این کار را انجام بدهند بر این کار خانجائی که دایر شده و امروز موجود است همه برای امروز ما است برای يك همچو روزی است و الا موقعی که در بهای اروپا باز باشد همه چیز می توانیم وارد کنیم و مصرف کنیم ولی امروز این کار خانجاءه کار خانجائی دولتی و چه کار خانجائی ملی بایستی دودسته کار گر بگذارند که کار کنند (صحیح است) یکی دیگر جمع آوری مرتب محصولات و تولید است که تقسیم و توزیع آن منظم باشد (صحیح است) اما اینکه فرمودید نفت نیم دهند باید رفع محذور را کرد باید اقدام کرد این را که عرض میکنم برای همین است دیگر. قسمت سوم اقدامی که باید کرد این است که حتی المقدور باید از مخارج جلو گیری کرد و مخارج زیاد است که باعث میشود قیمت مان بالا برود و باید دولت و مردم حتی المقدور سعی کنند که از مخارجی که مولد ثروت نیست کم کنند این را باید همه ما بدانیم که خرج را در این مدت باید طوری بکنیم که فقط برای ضرورت باشد یا برای چیزهایی باشد که از آن تولید ثروتی بشود (صحیح است) که بگذرد احتیاجات مملکت بخورد و در غیر این صورت باید جلو گیری کنیم البته این تنها وظیفه دولت نیست همه باید این منظور را داشته باشند (صحیح است) ولی ما يك توقعاتی هم از متفقین خودمان داریم و آن توقعات البته دو چیز است یکی این است همانطور که در پیمان هم ذکر شده است و تا بحال هم کرده اند و امیدوار هستیم در آتی هم بکنند این است که ما احتیاج ما را برسانند زیرا که ما احتیاج کافی نداریم یعنی ما قند با اندازه کفایت نداریم قماش، نداریم با اندازه کفایت خلاصه آنچه ما احتیاج نداریم بما برسانند دیگر اینکه عرض کردم از

این بازار محدودی که هر کس وارد آن بشود يك تشنجی در آن ایجاد میکنند اولاً آنها هم مثل ما خیلی صرفه جوئی میکنند که اسراف و تبذیر نشود تا اینکه بوسیله خود ما بوسیله خود دولت خریدشان را بکنند یا با اطلاع دولت بکنند که دستهای مختلفه در این بازار نباید که باعث اشکال بشود این دو توقعی است که ما از اول هم داشتیم حالا هم بیشتر خواهیم داشت و من یقین دارم که این نفع آنها هم خواهد بود آنها هم میل ندارند که دائماً لیره خرج کنند چون نفع آنها هم در همین ترتیبی است که عرض کردم و من امیدوارم که آنها هم کمک بکنند و مساعدت بکنند و امیدوار هستم با تقویت و کمک و مساعدت آقایان نمایندگان محترم که همیشه دولت مترصد تقویت آقایان بوده و همیشه تقویت هم فرموده اید سال آینده ما بهتر بتوانیم موفق بشویم و این تضییقات برای ما يك تجربه تلخ و يك درس عبرتی باشد و امیدوارم در سال آینده جبران این سختی های گذشته بشود

نراقی - بنده يك توضیحی دارم اجازه می فرمائید؟

رئیس - بفرمائید

نراقی - آقای وزیر پیشه و هنر در ضمن آن صورتی که خواندید از موجودی های لیره که ۲۳ میلیون لیره بود يك رقمی هم بود که در آخر دسامبر ۶ میلیون هم باید تبدیل بطلا شده باشد و نشده گویا این گزارش که بایشان داده شده قبل از هفته گذشته بوده و روز چهارشنبه این لیره ها تحویل هیئت نظارت شد (بسیار خوب صحیح است) و این امانت ما است در افریقای جنوبی (صحیح است)

رئیس - رأی میگیریم بقابل توجه بودن اعتراض آقای طباطبائی آقایان موافقین برخیزند (عده کمی برخاستند) رد شد. اعتراض دیگر در ماده ششم از آقای تهرانچی است خوانده میشود:

اعتراضات این جانب تهرانچی بمواد قرار داد مالی بین دولت شاهنشاهی ایران و دولت امپراطوری انگلستان: این قرارداد با توجه بمقررات ماده ۷ پیمان اتحاد منعقد در ۹ بهمن ماه

۱۳۲۰ بسته شده فصل ۷ پیمان مذکور دولت انگلستان و دولت اتحاد جماهیر شوروی را مشترکاً متعهد مینماید بهترین مساعی خود را بکار برند که حیات اقتصادی ملت ایران را در مقابل تضییقات و اشکالاتی که در نتیجه جنگ حاضر پیش بیاید محفوظ بدارند (هر چند که تاکنون عملی در این باب نفرموده و نتیجتاً تضییقات و اشکالات فعلی از هر حیث فراهم و حیات اقتصادی ملت ایران دارد بممات تبدیل میگردد) چون این تعهد محدود و تعلق نیست بعکس ماده ۲ قرار داد مالی که انجام یک جزئی از تعهد وسیع فصل هفت پیمان مذکور است تأمین کالاهای مورد احتیاج کشور ایران را محدود آنچه که در حیطه اختیار دولت انگلستان و تعلق به تطبیق باوضاع مقتضیات جنگ مینماید بعقیده بنده تعهد مطلق فصل ۷ پیمان را لوٹ و هیچگونه الزام قطعی بدادن کالاهای مورد لزوم کشور ایران که طبق فصل نامبرده متعهدند و جزء حیات اقتصادی ملت ایران است در بر ندارد. بعکس مواد ۳ و ۴ و ۶ و ۷ این قرارداد مالی که دولت ایران را متعهد و ملزم بانجام اعمالی مافوق قوه مالی ملت کرده است که در پیمان اتحاد منعقد ۹ بهمن ۱۳۲۰ دولت ایران هیچگونه الزام و تعهدی برای انجام مقررات مذکور در این مواد نداشته بمالوده مقررات مزبور باعث ضعف و از بین رفتن حیات اقتصادی ملت ایران باشد که دول متعده طبق فصل ۷ پیمان اتحاد متعهد بحفظ آن هستند.

تهرانچی - البته آقایان فصل ۷ قرار داد اتحاد مابین دولت ایران و متفقین را در خاطر دارند اگر ندارند بنده اینجا بمرض میرسانم. فصل هفتم میگوید:

دول متعده مشترکاً متعهد میشوند که بهترین مساعی خود را بکار ببرند که حیات اقتصادی ملت ایران را در مقابل تضییقات و اشکالاتی که در نتیجه جنگ حاضر پیش بیاید محفوظ بدارند. پس از آنکه این پیمان اعتبار یافت برای بهترین وجه عمل کردن باین تعهد مابین دولت ایران و دول متعده مذاکرات شروع خواهد شد. اینجا یک تعهدی است که خیلی وسیع است و این ماده ۲ قرار داد مالی بکلی این

تعهد را از بین برده و محدود کرده است آنچه را که در اختیار دولت انگلستان است بعد هم متعلق کرده است بمقتضیات اوضاع عمومی جنگ در صورتیکه در فصل ۷ ابدأ اینها نیست حتی میگوید اینجا که باید بهترین مساعی خود را بکار ببرند که حیات اقتصادی ملت ایران را در مقابل تضییقات و اشکالاتی که در نتیجه جنگ حاضر پیش بیاید محفوظ بدارند تمام این تعهدات اینجا شده ولی اینجا آمده اند و در ماده ۲ این فصل و این تعهد وسیع را متعلق بیک تعلیقات و محدود بیک اختیاری نموده اند که واقعاً من میدانم مقصود چیست؟ من واقعاً میدانم حدود اختیارات دولت انگلستان طبق قوانین انگلیس چه اندازه است چه چیزهایی در اختیار دولت است و چه اندازه در اختیار دولت نیست ما که از قوانین انگلستان اطلاعی نداریم لیکن در مواد ۳ و ۴ و ۶ و ۷ عرض کنم بعکس برای دولت ایران یک تعهداتی را قبول کرده است که ابدأ در پیمان چنین تعهدی را نداریم که هر چه آنها بما پول عرضه بدارند ما فوراً مجبور باشیم بقیمت ۱۲۸ ریال بخریم. آقای وزیر بازرگانی توضیح فرمودند که قوه خرید لیره را میخواستید بگیریید ما زمان جنگ بین المللی اولاً حالا مناط اعتبار نیست آقا و تاریخ شهر یور ۱۳۲۰ مناط اعتبار است اگر آن حساب را بفرمائید می بینید که چقدر بما تحمیل شده است در ۱۲۸ ریال چون این ترقی فاحشی که در تمام اجناس ما پیدا شده است و قوه خرید ریال بفرمایش ایشان کم شده است چرا مال دولت انگلستان را می فرمائید نشده است ولیره نشده است در مالک خودشان؟ اینها برای این است که آنها هنوز دو برابر اسکناس قبل از جنگ را ندارند آقا علتش این است، چرا این را نمی فرمائید آقای وزیر پیشه و هنر و حال آنکه مال ما بشش برابر رسیده است به پنج برابر رسیده است در مقابل چه چیز رسیده است در مقابل این قرارداد رسیده است دیگر آقا. باید واقفاً دید که چه شده است قوای خرید لیره آنها در مالک خودشان بالا نرفته است یکی از اعتراضات من بدولتیمان این است که چرا قوه خرید ریال را پائین آورده است. یکی از علت العلیلش بعقیده من همین قرار داد است و

اگر بخواهید مقایسه کنید زمان جنگ بین المللی را باحالا قابل مقایسه نیست زیرا حالا با گذراندن آن لایحه انتشار اسکناس از مجلس شورای ملی و چه وجه همین ازدیاد اسکناس بدون ذخیره در مملکت سبب شده است که یک همچو وضعیتی برای ما پیش آمده یعنی آن حیات اقتصادی ایران را که تعهد کرده و تضمین کرده اند الان تبدیل بممات شده است تقریباً اگر مراجعه بفرمائید در فصل هفتم پیمان متعهدند که یکی از آن متعهدین دولت انگلستان است که تعهد کرده اند حیات اقتصادی ملت ایران را در مقابل تضییقات و اشکالات جنگ حاضر محفوظ بدارند الان این حیات تبدیل بممات شده است دارد هم میشود عرض کنم اگر قوای خرید ما در شهر یور گذشته و قبل از ازدیاد انتشار اسکناس را در نظر بگیریم می بینیم که مسلماً خیلی بیش از اینها بوده است همانطور که عمل را مثل زدند عملاً آنوقت شش در صد ریال و نیم و هفت ریال بیشتر نبود و صد و بیست میلیون هم بیشتر اسکناس در انتشار نداشتیم بعد که اضافه کردید بدون ذخیره موجود باین جهت شده است که امروز رسیده است به دو تومان و ممکن است به سه تومان و چهار تومان و بیشتر هم برسد و اعتراض بنده همین است که این حیات اقتصادی ما را تبدیل بممات کرده است آنها تعهد بیشتری داشته اند و در نتیجه این قرارداد بکلی از بین رفته و محدود و معلق شده است ما هم نداشتیم اساساً یک تعهداتی را قبول کردیم که مرگ آور است یعنی حیات اقتصادی ما را حقیقتاً تبدیل بممات میکند این است که من تقاضا میکنم از آقایان نمایندگان واستدعا دارم که در این قسمت ۲ قرار داد که دولت کرده و آورده است یک توجه بیشتری بفرمایند زیرا این ماده ۲ آن فصل ۷ پیمان را متزلزل می کند و بعکس مواد ۳ و ۴ و ۵ و ۶ این قرارداد دولت را ملزم و متعهد بانجام اعمالی مافوق قوه مالی ملت کرده است که در پیمان هیچگونه الزام و تعهدی برای انجام این مقررات نداشته و واقعاً اینها یک تحمیلانی است برای ملت ایران برای اینکه ملت ایران بنیه و قوه و قدرت و استطاعت این را ندارد و نمی تواند این اندازه تحمیل بکند

(صحیح است) مثل اینکه تا بحال برای او شده است البته اگر آقایان توجه بفرمایند باین موضوع ارجاع بکمیسیون نشود واقعاً حیات اقتصادی ما را از بین میبرد و ما را بیک افلاس خیلی بدی می کشاند و تهدید میکند. این بود خلاصه اعتراض بنده (صحیح است).

وزیر بازرگانی و پیشه و هنر - بنده این جا ماده ۲ قرارداد را میخوانم آقایان توجه بفرمایند بنده نمیدانم چطور محدود کرده است یا ممنوع کرده است. نوشته است دولت مملکت متعده انگلستان هر اقدامی که در حیطه اختیار او باشد و تطبیق با مقتضیات اوضاع عمومی جنگ نماید برای تأمین فروش و ورود کالاهای ضروری بایران بعمل خواهد آورد **تهرانچی** - آن چیزی که در اختیار او و حیطه اختیار اوست بکند؟ ... این یعنی چه؟

وزیر بازرگانی و پیشه و هنر - البته هر اقدامی را که از هر کس انتظار داریم اقدامی است که در حدود حیطه اختیارات او باشد در اقتدار او باشد و الا اگر خارج از اقتدار او باشد بفرض اینکه او تعهد هم بکند ما چطور میتوانیم انتظار داشته باشیم **تهرانچی** - قوانین داخلی را باید نگاه کرد که بتواند.

وزیر بازرگانی و پیشه و هنر - یکی دیگر اینکه آقایان مخصوصاً باید توجه فرموده باشند که بنده ارقام واردات یکساله اخیر را با آقایان عرض کردم و نشان دادم که این اجناسی که وارد شده اگر از میزان گذشته بیشتر نبوده کمتر هم نبوده ولی حقیقتاً میزان احتیاجات ما این روزها بیشتر بوده است و باید هم بیشتر بدهند و این توقع را داریم ولی نباید هم بگوئیم که هیچ مساعدتی بمانکرده اند اگر چنانچه نکرده باشند پس قندمان را از کجا می آوریم قماشمان را از کجا می آوریم این هفتاد هشتاد هزار تن گندمی را که آمده از کجا بدست آورده ایم؟ (توبخت داشتیم آقا. داشتیم. همه چیز داشتیم) عرض کنم خدمت آقایان این اجناسی که وارد شده و بمملکت آمده است امری است واقع و آمده است ولی این را هم بگوئیم بدیهی

است که اگر وضعیت این مملکت مرتب و منظم نباشد ممکن است چندین مقابل این مقدار هم جنس بیاید ولی بدست مصرف کننده واقعی و حقیقی آن که لازم دارد نرسد اگر چه آقا تردید میکنند که آن چیزی که ما لازم داشته ایم بما نداده اند ولی این را نمیشود درش تردید کرد ولی نمی شود هم گفت که در واقع اقتدار این را داشته اند که بیشتر بدهند و نداده اند بعد هم عرض میکنم قبلاً هم تذکر دادم یکی از توقعات ما این است که ما میزانی که قبل از جنگ در زمان رفاه و آسایش جنس در دسترس داشتیم حالا هم داشته باشیم حالا نمیشود توقع زیاد هم داشت که زیادتیر بکنیم این توقع ما جایی نرفته ما جنس میخواهیم و توقع داریم آنچه چیزی که دارند زیادتیرش بکنند آنها هم که زیادی ندارند. ما مطابق ماده ۷ پیمان محق هستیم که از آنها کالاهائی را بخواهیم که وضعیت اقتصادی ما را احیاء بکند آنها هم چیزی از بین نبرند حالا اگر آقا میفرمائید آنها چنین عقیده را ندارند بنده عرض نمیکنم ولی آنها عقیدهشان بر این است که این قرارداد تشدید کرده است سر هم باید بدهند چیزی هم از آن کم نکرده است این نظر آنها است طرفی که باید بدهد اینطور میگوید حالا آقا میفرمائید کم کرده بنده چه عرض کنم باین جهت بنده میخواهم عرض کنم این قرارداد که ملاحظه می فرمائید این از روی واقع است ما از آنها یک چیزهائی میخواهیم که در حدود اختیار و یا مقتضیات جنگ است اگر امروز کشتی باشد که برای ما جنس حمل بکند و بتوانیم بگیریم از آنها مانعی ندارد و آنها هم میدهند پس چیزی که میخواهیم باید کشتی داشته باشند وسیله نقلیه باشد تا برسانند. عرض کنم حضورتان راجع بقسمت نرخ که فرمودید ۷ ریال هم که بفرض آقا بگیرد تا قبل از جنگ (تهرانچی جنگ بین المللی) چهار مقابل بالا رفته است (تهرانچی هفت برابر) آنوقت که میفرمائید یک ریال بود (تهرانچی دو ریال بود) خیر یک ریال ویدم بود در آنوقت ممکن است سؤال فرمائید. تحقیق فرمائید. اخیراً هفت ریال بود

و حالا چهار مقابل بالا رفته است حالا بنده پیا آن صورتی که تقدیم خواهم کرد... البته قرار داد دوطرفه است و توضیحات آقا هم همین ها بود چون قرارداد دوطرفه است ما باید استرضای آنها را فراهم کنیم آنها هم باید استرضای خاطر ما را فراهم کنند اما آنطور که شما میفرمائید و تصور میفرمائید البته همچو چیزی در این دنیا الان میسر نیست بعدها چه عرض کنم

رئیس - آقایانی که اعتراض آقای تهرانچی را قابل توجه میدانند برخیزند (عده کمی برخاستند) رد شد.

اعتراض آقای امیر تیمور بماده ششم بعنوان ارجاع به کمیسیون معترض و اصلاح آنرا بشرح ذیل پیشنهاد می کنم.

ماده ۶ - نرخ خرید و فروش لیره انگلیسی بمظنه روز در بازار آزاد تعیین و یا بنرخ قبل از شهریور ۱۳۲۰ از طرف دولت خرید و فروش شود

امیر تیمور - عرض کنم بنده از آقای وزیر پیشه و هنر تمنی میکنم که بعد که فراغت حاصل کردند به بیانات آقای تهرانچی یک مراجعه فرمائید در خلوت که تنها بودند این بیانات آقای تهرانچی و فرمایشات خودشان را جلو بگذارند و به بینند آیا هیچ ارتباطی بهم داشت آقای تهرانچی درست فرمودند تصدیق فرمائید وجداناً که جواب بیانات آقای تهرانچی فرمایشات حضرت اجل عالی نبود کاملاً آقای تهرانچی صحیح فرمودند که ماده ۲ این قرارداد بکلی اثرات ماده ۷ پیمان را که متفقین ما تعهد کرده اند که بهترین کمک و مساعدت را برای حفظ حیات اقتصادی ایران بنمایند این ماده عملاً آن را از بین می برد این یک عرضی است که کردم و استدعا میکنم بعد که خلوت شد پیش خودشان از روی وجدان ملاحظه و مطالعه و دقت فرمائید تا عرایض بنده را تصدیق فرمائید امروز بعقیده همه و اکثر اهالی این کشور محل شبهه و تردید نیست که بیشتر مشکلات اقتصادی زندگانی ما و ترقی فاحش معیشت روی همین نرخی است که دولت برای خرید و فروش لیره

تعیین نموده اول به ۱۴ تومان و بعد به دوازده تومان و هشتقران (آقای یمین اسفندیاری مشغول صحبت بودند)

امیر تیمور - آقای یمین این يك مسئله اساسی است مسئله ایست حیاتی که مربوط بشما و مملکت است. مملکت شما است این آخرین فرصت شما است آقا گوش بدهید توجه فرمائید بعد همه کار می توانید بکنید. خواهش می کنم دقت فرمائید.

یمین اسفندیاری - صحیح است

امیر تیمور - عرض کنم این خیلی حساب روشنی دارد فرض فرمائید اگر شما یک بار شکر را می خواستید بخرید بده لیره ده شش تومان میدادید بشصت تومان حالا اگر بخواهید بخرید ده سیزده تومان صد و شصت تومان باید بدهید این است که بالا رفته و باینطور که دارد بالا میرود شمارا بدبخت میکند سطح زندگی را بالا میبرد و قوه خرید را کم میکند و ما را بیچاره میکند البته متاع آنها گرانتر میشود و مال ما برعکس فرض کنید آنها میخواستند بیایند این جا جنسی بخرند فرضاً صدمن میخواستند گندم بخرند در ده لیره باید برای صدمن ده لیره از قرار شش تومان بدهند حالا میدهند برای صدمن گندم چهار لیره و بیچاره لیره خرید میشود این يك حساب خیلی روشن و واضح و بدیهی و آشکاری است که از هر دو طرفش بضرر وزیران ما تمام میشود هم از جهت خرید هم از لحاظ فروش (صحیح است) این عقیده بنده است (صحیح است) مخصوصاً این يك موضوع و این يك ماده بخصوص بعقیده من موضوعی است که لازم است. در کمیسیون روی آن بحث و دقت بشود و فقط اگر حقیقه این قضیه اصلاح بشود در باقی چیزها بنده باشما موافقت میکنم و ممکن است این ملت ایران همه این بدبختیها را تحمل کند و خواهد کرد ولی این رویه اگر ادامه پیدا کند و این لیره از قرار ۱۲۸ ریال تا آخر مدت جنگ با تعهدی که شما کرده اید که تمام احتیاجات ربالی انگلستان را ایران بپردازد و محتمل است این احتیاجات ربالی بماهی دوست میلیون سیصد میلیون برسد و بالغ شود این موضوع برای

مملکت ما غیر قابل تحمل است کمر شکن است شما خورد میشوید زیر این بار این را من از آقایان رفقای عزیز خودم استنعا میکنم که از این آخرین فرصت استفاده بکنند و باین پیشنهاد موافقت فرمائید که ارجاع بکمیسیون بشود و برود بکمیسیون وقتی موافقت فرمودید و رفت بکمیسیون این يك حربه میدهد بدست دولت که دولت باتکاء این حربه برود با متفقین ما صحبت بکند بگوید حرف بزند حل کند که آقا تمام مملکت طرفدار دوستی شما هستند و قرارداد شمارا صمیمانه و با حسن نظر میگذرانند ولی از نظر همکاری این قسمت را که خیلی کمر شکن است باین جهت و این جهت شما باظهارات اینها يك توجهی بکنید و حل کنید و این موضوع از نو يك مجال می دهد بدولت که مذاکره تجدید شود و از این آخرین فرصت استفاده بشود و خوب بشود (صحیح است) و استدعا میکنم موافقت فرمائید. زمین و آسمان هم بهم نمی خورد. بیش از این هم چیز دیگری عرض نمیکنم.

رئیس - آقایانی که اعتراض آقای امیر تیمور را قابل توجه میدانند برخیزند (اکثر برخاستند) تصویب شد. ارجاع میشود بکمیسیون. اعتراض آقای سزاوار هم در همین زمینه است خوانده میشود.

چون در ماده ۶ نرخ خرید لیره را در ۱۲۸ ریال بطور ثابت تعیین نموده اند این تثبیت نرخ برخلاف میزان عدالت و انصاف است و بایستی تعیین نرخ لیره بمقتضیات زمان قابل تجدید نظر باشد.

رئیس - اعتراض آقای دشتی هم خوانده میشود: من در ماده ۶ این قرار داد و تعیین قیمت لیره اعتراض دارم.

رئیس - همین بود که آقای امیر تیمور فرمودند ماده بکمیسیون ارجاع میشود. در ماده هفتم اعتراض آقای نوبخت خوانده میشود:

ماده هفتم را بدین طریق پیشنهاد میکنم: موجودی لیره و دلار بحساب بستانکار دولت شاهنشاهی

ایران در حساب بانک ملی ایران نگاهداری خواهد شد و هر موقع که دولت ایران بخواهد آن را نقل و انتقال خواهد داد.

نوبخت - در ماده ۷ اظهار شده است که موجودی های لیره و دلار در حساب بانکهای مجاز ایران و بنده پیشنهاد کرده ام در حساب بانک ملی ایران باشد و همچنین اضافه بشود که هر وقت دولت ایران صلاح بداند و بخواهد میتواند آن را نقل و انتقال بدهد البته اگر این جمله اضافه نشود بطوری که بنده در جلسه سابق هم توضیح دادم راجع باین موضوع مثل این است که سلب مالکیت از ما شده باشد ولی وقتی موضوع مسلم این است که ما یعنی ایران مالک این لیره های موجودی و مالک این دلار های موجودی است و وقتی که مالک شد بنا بر این است که مالک میتواند در مال خود همه نوع تصرف بکند و نقل و انتقال بدهد و هر جور بخواهد میتواند تصرفات در آن بکند (صحیح است) ولی وقتی که این ماده باین ترتیب که نوشته شده امضا بشود نتیجه این میشود که مالک در این ملک خودش و در این موجودی خودش تصرفی نخواهد داشت بنا برین بنده پیشنهاد کردم که در ماده ۷ اضافه شود موجودی های لیره و دلار که بحساب بستانکار ایران است در هر موقع که بخواهد آن را نقل و انتقال خواهد داد این یک موضوع درست دیگر اینکه عرض کنم در بند ب این ماده هم درست مطلب واضح نیست و یک عبارتی نوشته شده که مفهومی ندارد نوشته شده: بطریقی که بعداً بین دولت شاهنشاهی ایران و دولت مملکت متحده انگلستان موافقت شود تعیین خواهد شد و برای تعیین موجودیهای مزبور دولت شاهنشاهی ایران هر گونه تسهیلات مقتضی را فراهم خواهد نمود مقصود از این چیست؟ معلوم نیست دولت ایران چه تسهیلاتی باید فراهم نماید؟ این مبهم است و غالب جملات این ماده مبهم است و بنده نفهمیدم مقصود چیست؟ و من درست نتوانستم یعنی آقای رئیس هم اجازه فرمودند که من در مواد اول و دوم و سوم هم که خیلی بهام داشت توضیحانی

عرض کنم. يك توضیح دیگر هم میدهم و آن این است که چند نفر از آقایان اظهار داشتند و حیات اقتصادی ایران را صحبت کردند. بنده مکرر عرض کردم حیات اقتصادی ایران مربوط به خود ایران است شما مواد اقتصادی ایران را میگوئید.

وزیر بازرگانی و پیشه و هنر - عرض کنم قسمت اول

ماده ۷ که آقای نوبخت فرمودند برای چیست؟ حالا بنده توضیح میدهم اینکه نوشته شده است در ممالک متحده انگلستان و ایالات متحده امریکا نگاهداری خواهد شد این بهیچوجه حق ما را سلب نکرده است. سلب حق مالکیت ما را نکرده است نوشته است نگاهداری خواهد شد.

نوبخت - خوب این را بنویسید.

وزیر بازرگانی و پیشه و هنر - و سلب حقی ازمانشده

است و ما همین کار را کرده ایم و بحساب بستانکار ما نگاهداری خواهد شد و هر روز هم بخواهیم نقل و انتقال میدهم هر کجا که خرج داشته باشیم از همین لیره ها و دلار ها خرج میکنیم پس از کجا خرج میکنیم حق انتقال را کسی ازمانگرفته و سلب نشده است اما راجع باینکه فرمودند نوشته شده است بعداً بین دولت شاهنشاهی ایران و دولت مملکت متحده انگلستان موافقت شود تعیین خواهد شد و برای تعیین موجودیهای مزبور دولت شاهنشاهی ایران هر گونه تسهیلات مقتضی را فراهم خواهد نمود. این از برای این است که عرض میکنم نه این است که میبایستی شصت درصد از این موجودیها را بطلا تبدیل کنیم این را مینویسد که باید اول موجودی ما را نشان بدهیم با آنها تا بعد شصت درصد را طلا بدهند باید اول سمعیر کرد و نشان داد که آقا ما فلان قدر موجودی لیره داریم و در فلان جا است و فلان قدر و فلان میزان است آنوقت بما صدی شصت طلا بدهند.

رئیس - آقایانی که اعتراض آقای نوبخت را قابل توجه میدانند برخیزند (دوسه نفر برخاستند) رد شد. در ماده هشتم اعتراض آقای نوبخت خوانده میشود:

ماده ۸ را بدین طریق اصلاح نموده پیشنهاد میکنم:

دوره سیزدهم قانون گذاری

مذاکرات مجلس

ماده ۸ - در صورت وقوع هر گونه تغییری در بدهای رسمی زر در قسمتهای موجودی های لیره بحساب بستانکار دولت شاهنشاهی ایران تغییری داده نخواهد شد و قیمت قطعی آن بر طبق ارزشی است که بانک ملی ایران معین نماید.

رئیس - آقای نوبخت.

نوبخت - واضح است احتیاج بتوضیح ندارد.

رئیس - رأی میگیریم با اعتراض آقای نوبخت و قابل توجه بودن آن آقایان موافقین برخیزند (چند نفر قیام نمودند) رد شد. در ماده نهم اعتراض آقای یمن اسفندیاری خوانده میشود:

بماده ۹ معترض میباشم و اصلاح آن را بشرح پائین پیشنهاد میکنم:

ماده ۹ - هر گاه در مواردی دولت شاهنشاهی ایران به منظور تأمین بدهای کالاهائی که از امریکای شمالی وارد ایران خواهد نمود احتیاج بد دلار داشته باشد و موجودیهای دلار بحساب بستانکار دولت شاهنشاهی ایران تکافوی پرداخت بدهای کالاهای مزبور را ننماید دولت شاهنشاهی ایران میتواند از محل موجودی های لیره مبلغی که برای تأمین کسر مذکور لازم است برداشت و بمنصرف خرید زر از بانک انگلستان به بها و شرایط مصرحه در ماده ۱۱ زیر برساند - مقصود از کلمه کالا (کالاهای مندرج در این ماده لوازم مورد احتیاج است که برای صدور از امریکای شمالی بایران موجود باشد و بتوان آنرا از امریکای شمالی بایران حمل نمود و همچنین نباید مشمول تسهیلاتی باشد که دولت ایالات متحده امریکا بموجب قانون وام و اجاره در موارد مختلف برای ایران فراهم نماید.

یمن اسفندیاری - اعتراض من باین ماده و تقاضای حذف قسمتی از آن طبق پیشنهادی که کرده ام از این لحاظ میباشد اولاً کمیسیون ارزی که دولت تأسیس آنرا لازم دانسته ممکن است امروز یا روز دیگر مقتضی بداند این کمیسیون را منحل کند با این تمهید که در این قرارداد مینماید غیر ممکن خواهد بود. دوم - بطوریکه طبق اظهارات

دولت وقت در جلسه خصوصی در موقعی که این لایحه بین دولت ایران و دولت بریتانیای کبیر مورد مذاکره بود دولت ایران اظهار داشت ارزشهاییکه در اختیار دولت ایران گذاشته میشود بدون شرط قابل تبدیل به دلار خواهد بود در صورتیکه مطابق این ماده تبدیل لیره بد دلار موکول به شروطی شده که در موقع احتیاج خالی از اشکال نخواهد بود چنانچه یکی از شرایط تبدیل استرلینگ دولت به دلار هم منوط باخذ دلار ناقابل است که ممکن است بعضی اشخاص مقیم ایران داشته باشند در داده شده. سوم - در صورتیکه دولتین ایران و انگلیس موافقت نموده اند هر قدر ریالیکه احتیاج دارند در اختیار آنها گذاشته شود جای تردید نیست ارزشهاییکه در مقابل ریال بدولت ایران داده شده و میشود باید و وسایل تبدیل آنها را به ریال چه از راه خرید کالا به قیمت های معتدل و چه از راه فروش باشخاصی که طالب ارزی باشند باید فراهم آورد تا مقدار ریالیکه دولت ایران بابت ارز تسلیم مینماید تدریجاً و سربماً بدستش بر گردد و این شرط مندرجه و مصرحه در این ماده اعتماد مردم را نسبت بخريد ارز سلب و برخلاف منظور و مصالح دولتین ایران و انگلیس خواهد بود.

وزیر بازرگانی و پیشه و هنر - عرض کنم در ماده ۹ ذکر شده است بر طبق مقررات قانون ارز ایران این دلیل بر این نیست که اگر يك وقتی مجلس شورای ملی بخواهد آنرا لغو کند یا بردارد تواند و این موضوع اشکالی تولید کند البته قوانین زیادی مملکت دارد و در يك مواردی هم اشاره بآن قوانین میشود حتماً اگر در يك پیمانی موقعی اشاره ببيك قانون مملکتی شده باشد حتماً باید لازم باشد که دائماً آن قانون باقی باشد؛ اینطور که نیست و بنا برین بنده تصور میکنم که سوء تفاهم شده باشد در این باب هم چون مقررات ارز در کشور بود لازم بود مقررات ارز هم ذکر شود که هر کس از راه بازرگانی دارای يك ارزی شد باید بدولت بفروشد مادام که این قانون هست البته باید مردم بفروشند اگر بعد دولت مقتضی دید قانون ارز را تغییر بدهد و مجلس شورای ملی

تصویب کرد خوب اشکالی ندارد مقررات کشور است بهر حال نظر بنده این است که عرض کردم و تصور میکنم که برای آقای یمن اسفندیاری شاید سوء تفاهم شده باشد و ذکر این جمله اشکالی ندارد اما اینکه فرمودند این شرط شرط حسابی نیست این را باید عرض کنم که این شرط نبودن دلار بحساب دولت ایران شرط تبدیل است و فرمودید که این شرط شرط منطقی نیست بنظر بنده خیلی منطقی است چون وقتی ما بخواهیم تقاضی کنیم دلار تبدیل کنند که خودمان نداشته باشیم اگر داشته باشیم خودمان که در حساب خودمان باندازه که رفع احتیاج ما را بکنند که دیگر احتیاجی نیست تبدیل دلار بکنیم تا حالا هم می کردیم و حالا هم کمتر از سابق نیست دلار ما چون این مقدارش زیاد شده است باین جهت این جا تصریح شده وقتی نداشته باشیم بتوانیم تقاضای تبدیل بکنیم البته وقتی داشته باشیم منطقی نیست که ما بیائیم و تقاضای تبدیل بکنیم در صورتیکه خودمان دلار داریم بودن و ذکر مقررات ارز هم سلب حقی از دولت ایران نمی کند که اگر يك وقتی بخواهند قانون ارز را تغییر بدهند نتوانند.

یمن اسفندیاری - قسمت سوم را چیزی نفرمودید جواب آن را هم اگر بفرمائید بنده قانع میشوم راجع بقانون وام و اجاره.

وزیر بازرگانی و پیشه و هنر - راجع بقانون وام و اجاره این هم ذکر کرده اند آنها که اگر ما بتوانیم بحساب و ترتیب وام و اجاره اجناس را از آمریکا خریداری کنیم دیگر چه ضرورت دارد که ما بیائیم لیره را تبدیل بد دلار کنیم و آنها را بگیریم و این عمل را انجام دهیم متأسفانه هنوز که از بابت وام و اجاره هنوز عمل مهمی نشده ولی اگر واقعاً بعد ها يك قراری با آمریکا داده شود و ما بتوانیم يك اجناسی را بآن وسیله تحصیل کنیم شاید برای مملکت هم مفید باشد این يك اختیاری است برای دولت دولت می آید وارد يك قراردادی میشود از قبیل وام و اجاره وقتی دید صرفه اش اقتضاء نمی کند و صرفه اش را در آن ندید میگوید

نمی خواهم ایره اش را تبدیل میکند بد دلار اگر دید از قانون وام و اجاره صرفه میبرد و مفید است که استفاده خواهد نمود این در اختیار دولت است اگر صرفه اش بود يك قراری میگذارد چون وام و اجاره راجع بهر موردی است مثلاً میخواهیم قند بخریم نگاه میکنیم اگر دیدیم صرفه با این است که از طریق وام و اجاره بخریم که میخریم اگر صرفه در تبدیل ایره بد دلار است که آن را تبدیل میکنیم و از این راه میخریم این اختیاری است که دولت دارد هیچ ضرری هم از این طریق نمیکند بعقیده بنده.

یمن اسفندیاری - با این توضیحاتی که آقای وزیر پیشه و هنر دادند قانع شدم و مسترد میکنم.

رئیس - اعتراض آقای تهرانچی در ماده نهم قرائت میشود:

در ماده ۹ مقید کردن دولت شاهنشاهی ایران را بدست آوردن کلیه موجودی های دلار اشخاص مقیم ایران بعقیده بنده بی مورد است زیرا اجرای این ماده را در موارد لزوم دچار اشکال خواهد کرد.

تهرانچی - با توضیحاتی که آقای وزیر بازرگانی و پیشه و هنر از طرف دولت فرمودند بنده اتخاذ سند میکنم و اعتراض خودم را پس میگیرم باین معنی که فرمودند مقصود از این جمله (جهت بدست آوردن کلیه موجودیهای دلار امریکائی ایالات متحده که در تصرف اشخاص مقیم ایران هستند بعمل آورده باشد) مقصود اشخاص نیست یعنی همان است که کمیسیون ارز در دست دارد.

وزیر بازرگانی و پیشه و هنر - طبق قانون ارز.

تهرانچی - قانون ارز که گفته است هر کس آنها را آورد باید بفروشد پس باشخاص مرتبط نمیشود اینها را چون اسم بردند که در تصرف اشخاص است هر وقت میگویند که ما بيك مقدار دلار احتیاج داریم میگویند دلار دارید و يك کسی.

امیر تیمور - مثل گندم که میگویند خودتان دارید.

تهرانچی - راهم پیدا میکنند که ده تا دلار ایجاد دارد

که بکمیسیون ارز هم نرفته است حالا توضیح فرمودند و بنده از این بیان اتخاذ سند میکنم که مقصود از این عبارت آن چیزی است که کمیسیون ارز طبق قانون ارز در اختیار دارد و هر وقت هم کمیسیون ارز و قانون ارز تغییر نمود و از بین رفت در کشور ایران دیگر این جمله مورد پیدا نمیکند. با این توضیحی که آقا دادند بنده اتخاذ سند میکنم و اعتراضم را پس میگیرم.

رئیس - اعتراض آقای نوبخت در ماده دهم.

ماده دهم را بطریق ذیل اصلاح و پیشنهاد میکنم:

ماده ۱۰ - موجودیهای لیره استرلینگ بحساب دولت شاهنشاهی ایران در تاریخ ۳ ژوئن ۱۹۴۲ یکماه پس از تصویب این قرارداد بدولت ایرای تحویل داده میشود دولت انگلستان متعهد میشود که از موجودیهای مذکور شصت در صد آن را مسكوك زر یا شمش زر ناب بقیمت حاضر ببانك ایران تحویل بدهد. موجودیهای لیره در آخر هر شش ماه که بعد از شش ماهی است که به ۳۰ ژوئن ۱۹۴۲ منتهی میشود نیز در اختیار دولت ایران خواهد بود و دولت انگلستان تعهد می کند که شصت در صد آن را زر تحویل بدهد و بموجب لایحه ۱۹ شهریور که بتصویب مجلس رسیده است باید بایران حمل شود.

نوبخت - عرض کنم در سابق هم این را عرض کردم و توضیح دادم که اگر صد در صد هم زر بگیرند این هیچ قابل استفاده برای ما نیست و فایده ندارد این عقیده بنده است.

نخست وزیر - آخر چرا؟

رئیس - رأی میگیریم بقابل توجه بودن اعتراض آقای نوبخت آقایان موافقین برخیزند (دو سه نفر برخاستند) رد شد.

اعتراض آقای نوبخت در ماده یازدهم:

ماده یازدهم را بطریق ذیل اصلاح و پیشنهاد میکنم. ماده ۱۱ - زری که در ۹ و ۱۰ این قرار داد ذکر شده است در مرز ایران تحویل دولت ایران داده میشود و بهای آن طبق مظنه نرخ رسمی لیره و دلار بر طبق مقررات ارزی

که در ایران معمول است حساب خواهد شد.

نوبخت - این موضوع هم همان است چون این مواد بهم مرتبط است نوشته اند در انگلستان یا در آناویا افریقای جنوبی تحویل و نگاهداشته میشود این فایده ندارد باید در مرز ایران تحویل داده شود

رئیس - آقایانیکه اعتراض آقای نوبخت را قابل توجه میدانند برخیزند (کسی قیام نکرد) رد شد. اعتراض آقای تهرانچی در ماده ۱۲ خوانده میشود:

ماده ۱۲ - که دولت شاهنشاهی ایران را از رساندن زرهای تحصیل شده طبق این قرارداد بمصرف معاملات بازرگانی با ایالات متحده امریکا در حین جنگ فعلی ممنوع میدارد بنظر بنده با ماده ۹ همین قرارداد مالی مغایرت دارد و باید اصلاح شود.

تهرانچی - توجه بفرمائید تبدیل دلار را بلییره مو کول بزر کرده است نه خود دلار زیرا در ماده ۹ نوشته است که هر گاه در مواردی دولت شاهنشاهی ایران بمنظور تأمین بهای کالاهائی که از امریکای شمالی وارد ایران خواهد نمود احتیاج بدلا داشته باشد و موجودیهای دلار بحساب بستانکار دولت شاهنشاهی ایران تکافوی پرداخت بهای کالاهای مزبور را ننماید دولت شاهنشاهی ایران میتواند از محل موجودیهای لیره مبلغی که برای تأمین کسر مذکور لازم است برداشت و بمصرف خرید زر از بانك انگلستان به بها و شرایط مصرحه در ماده ۱۱ زر برساند با شرط این که الی آخر فلان و فلان پس باید زر بخرد آنوقت زر را تبدیل بد دلار بکنند در ماده ۱۲ ملاحظه میفرمائید شرط کرده اند که دولت شاهنشاهی ایران هیچ مقدار از زر تحصیل شده تحت شرایط این قرار داد را مادام که جنگ فعلی ادامه دارد بمصرف معاملات بازرگانی با هیچیک از کشورها جز ممالک گروه استرلینگ کانادا و ایالات متحده امریکا نخواهد رسانید بکانادا هم حق ندارد برساند که جز ممالک و کشورهای گروه استرلینگ است **یکی از نمایندگان** - کانادا هم جزو گروه استرلینگ امریکائی است

وزیر بازرگانی و پیشه و هنر - کانادا هم جزو گروه استرلینگ است. صحیح است
تهرانچی - و این عبارت مثل این است که ایالات متحده امریکائی را استثنا کرده باشد

وزیر بازرگانی و پیشه و هنر - خیر مستثنی نیست عبارت این است با هیچیک از کشورها جز ممالک گروه استرلینگ و کانادا هم هست و جزو گروه استرلینگ است **تهرانچی** - خوب اگر اینطور است اگر کانادا هم جزء هست بنده پس میگیرم
رئیس - اعتراض آقای نوبخت در ماده ۱۲ خوانده می شود:

ماده دوازدهم را بدین طرح اصلاح و پیشنهاد میکنم ماده ۱۲ - دولت شاهنشاهی ایران هر مقداری از زر تحصیل شده در هر وقت میتواند بمصرف معاملات بازرگانی با هر کشوری که بخواهد برساند

نوبخت - عرض کنم در ماده ۱۲ قید شده است که دولت ایران جز با ممالک گروه استرلینگ کانادا و آمریکا نمیتواند معامله بازرگانی بکند بنده عرض میکنم مثل سایر مواردی که در قراردادها هست مملکت ایران آزاد است و با هر مملکتی که میخواهد معامله بازرگانی بکند میتواند بکند و مجاز و مختار باشد قید را بنده خواستم بردارم با هر کس و با هر کشوری که بخواهد معامله بکند مجاز و مختار است

وزیر بازرگانی و پیشه و هنر - تقاضای آنها بنظر بنده خیلی منطقی است اولاً امروز با همه کشورها که دو دنیا هستند که نمیشود معامله کرد و آنها نخواستند بایک کشورهایی که با آنها دوست نیستند و در حال جنگ هستند معامله بشود ما هم دیدیم معاملاتمان با آنها است و ما تقاضای آنها را قبول میکنیم و بنظر بنده این تقاضی هم منطقی است و بهیچ جای ما ضرری نمیزند

نوبخت - مقید بودن غلط است

وزیر بازرگانی و پیشه و هنر - نمیشود راه و وسیله

وزیر بازرگانی و پیشه و هنر - چرا تا موقع جنگ است **نمایندگان** - رأی رأی
رئیس - آقایانی که اعتراض آقای نوبخت را قابل توجه میدانند برخیزند (دو سه نفر برخاستند) رد شد

اعتراض آقای تهرانچی در ماده ۱۵ خوانده میشود:
بند (ج) ماده ۱۵ که موجودی لیره دولت شاهنشاهی ایران را پس از اختتام جنگ و قرار داد برطبق ماده ۱۳ فقط برای پرداخت در ممالک گروه استرلینگ ملزم میکنند بيمورد است زیرا با اختتام جنگ دیگر قید مذکور مورد ندارد

تهرانچی - عرض کنم که بند ج ماده ۲۵ برای بعد از جنگ هم ممنوع است و این قید را برای ما نگاهداشته است و این البته بنفع ما نیست که تا بعد از جنگ هم باشد البته تا موقعی که جنگ است خیلی خوب میگویند مادام که جنگ است موجودی لیره های تحصیل شده را با گروه استرلینگ معامله می کنیم اما بعد از جنگ دیگر مورد ندارد اما چون اینجا برای بعد از جنگ هم دارد ما را مقید میکند و میگوید مادام که موجودی لیره بحساب مخصوص تماماً مصرف نشده باشد مقررات مواد هشت و سیزده نسبت بآن موجودی مجری خواهد گردید و ماده ۱۳ هم موجودی لیره را فقط مقید و ملزم پرداخت و مصرف در ممالک گروه استرلینگ نموده عرض کردم تا جنگ است بسیار خوب ولی برای بعد از اختتام جنگ دیگر چرا این قید باشد و بعقیده بنده بيمورد است لطف میفرمائید؟ اگر ملغی است توضیح بدهید اگر بنا است این قید باشد بعقیده بنده مورد ندارد. ملاحظه بفرمائید بند ج را میگوید مادام که موجودی لیره بحساب مخصوص تماماً مصرف نشده باشد مقررات مواد هشت و سیزده نسبت بآن موجودی مجری خواهد گردید و مقررات ماده ۲ نیز بقوت خود باقی خواهد بود یعنی پس از خاتمه جنگ دیگر برای انگلستان شرط تطبیق مقتضیات اوضاع عمومی جنگ که در ماده ۲ نوشته شده مورد پیدا نمیکنند پس این بند ج که ماده ۱۵ را بماده ۲ مربوط میکنند مورد ندارد زیرا آنوقت جنگی

نیست که بمقتضیات جنگ مربوطش کنند و ماده ۱۳ هم مربوط بزمان جنگ است و پس از خاتمه جنگ چرا باید این قید برای ما باقی باشد که اینجا در بند ج می گوید مقررات ماده ۸ و ۱۳ نسبت بموجودی لیره مجری است؟ من نمی فهمم یعنی چه. بعد از جنگ لیره ما مال ما است بجز ایران بخواهد میتواند تجارت کند تجارت دنیا هم آزاد است.

حمزه تاش - در ماده ۱۵ نظر آقا تأمین شده است.

تهرانچی - چه میفرمائید آقا؟ همین بند ج ماده ۱۵ است که اعتراض دارم کجا نظر مرا تأمین میکند؟ بخواهید آقا ماده را. بند ج میگوید مادام که موجودی لیره بحساب مخصوص تماماً مصرف نشده باشد مقررات مواد ۸ و ۱۳ نسبت بآن موجودی مجری خواهد گردید و مقررات ماده ۲ نیز بقوت خود باقی خواهد بود یعنی تا پس از جنگ و خاتمه جنگ هم حق نداشته باشیم جز با ممالک استرلینگ با جای دیگر معامله بکنیم و موجودی لیره حساب بستانکارها فقط برای پرداخت در ممالک گروه استرلینگ هست ملاحظه فرمودید؟ بنده در موقع جنگ را قبول دارم خودم تصدیق میکنم اولاً ما راه نداریم که بیاوریم و راهی جز ممالک متفق خودمان نداریم که جنس بیاوریم ولی تصدیق میفرمائید که بعد از جنگ البته تجارت آزاد خواهد شد و اگر کسی دیگر در آن موقع نصف قیمت بماند ما نباید بخریم؟ این اسباب زحمت میشود این است که اینرا توجه بفرمائید حالا در رد و قبولش آقایان مختارید.

وزیر پیشه و هنر - عرض کنم این قسمت ج از ماده ۱۵ منظور این است که اگر ما مقداری لیره داشته باشیم این لیره ها بعد از جنگ هم در واقع نسبت بطلا تضمین شده باشد یعنی ماده هشت که میگوید ما قیمت لیره را نگاه میداریم نسبت بطلائی که داریم میگوید حتی وقتی که جنگ هم تمام شد ما این حق را داشته باشیم ملاحظه بفرمائید ماده هشت مینویسد: در صورت وقوع هر گونه تغییر در بهای رسمی زر در لندن موجودیهای لیره بحساب

بستانکار دولت شاهنشاهی ایران در آخر ختم معامله روز قبل از تغییر تعیین و تشخیص داده خواهد شد و کلیه موجودی های معینه که بدین طریق تشخیص داده شود براساس نرخ رسمی جدید زر زیاد و کم خواهد گردید. این را معتقد هستیم بعد از جنگ هم باید باشد تا يك لیره هم که ما داریم باید باشد اینها میگویند بسیار خوب ما این کار را میکنیم برای شما ولی شما هم آن قید دیگری که این پولها فقط در مالک امریکا و غیره خرج شود بگذارید ما دیدیم این حق را که ما داریم و دلار را هم که بهر جای دیگر بخواهیم تغییر بدهیم این فقط صورت ظاهر است اما در معنی اختیارش با ما است یعنی منظور این است که اگر در آخر جنگ ما دو میلیون لیره داشتیم اگر هر صورتی لیره بخودش بگیرد این را ما تثبیت میکنیم و از هر تغییری که ممکنست در لیره رخ بدهد ما مصون داشته ایم چون تثبیت میشود بطلا حالا چه ضرری دارد که این لیره که روی طلا تثبیت و معین شده است و این البته بهتر است و همین را در مواقع لازم در خود آن ممالک بمصرف میرسانیم و بمصرف رساندن در جای دیگر هم اینقدرها مشکل نیست و مانعی ندارد تبدیل دلار میکنیم و دلار را هم بعداً تبدیل به پولهای دیگر می کنیم (تهرانچی - اگر میتوانیم که خوب) البته این اجازه تبدیل به دلار را دارد اما حسنش برای ما چیست حسنش برای ما این است که ما از کجا بدانیم که دو میلیون که شما داشتید همان دو میلیونی که در سوئد است و یا در نروژ است این همان دو میلیون است که تثبیت میکنند روی طلا وقتی که ما تقاضی کردیم تا دینار آخر لیره ها باید تثبیت شود آنها هم میگویند باید روی يك حسابی باشد که تحت نظر ما باشد و بدانیم که کجا است و این تضمین را بکنیم که تثبیت بشود این شرط است و ضرری ندارد و آقا متوجه باشید وقتی که حق تغییر را با لیره و لیره را بد دلار داشته باشیم این ضرری ندارد بلکه حسنی هم دارد که تا دینار آخرش تضمین و تثبیت شده است.

تهرانچی - با این توضیح که فرمودند بنده از این

اتخاذ سند میکنم که ما حق تبدیل دلار را داریم و میتوانیم تبدیل کنیم و با پول ممالک دیگر عوض بتوانیم بکنیم بنده با این شرط مستود میکنم نه اینکه ما حق تبدیل و حق خرید نداشته باشیم. ولی با این توضیحی که دادند بنده مسترد میکنم.

وزیر پیشه و هنر - بنده همچو حرفی را نزدم. راجع به تبدیل لیره بد دلار که فرمودند ممکن است سوء تفاهمی بشود که تبدیل کنیم بهر شکلی و پولی را از آنجا بیاوریم دولت همچو عملی نمی کند دولت آزاد است در این جا چون آزاد است ما میتوانیم هر چیزی را با دلار بخریم این را بنده عرض کردم کار دیگر نمی کنیم که تعبیر باین بکنند که دولت بر خلاف تعهدش رفتار میکند دولت هیچوقت بر خلاف تعهد رفتار نمی کند. دولت آزاد است و عرض کردم میتواند هر چیزی را با دلار بخرد.

رئیس - آقای نوبخت.

نوبخت - بنده هم يك سئوالی دارم توجه میفرمائید آقای نخست وزیر اینکه اینجا نوشته: در ماده ۱۴ دولتین شاهنشاهی ایران و مملکت متحده انگلستان تعهد میکنند برای اجرای قرارداد در موقع لزوم هر گونه مقررات قانونی وضع میکنند این را بنده نفهمیدم که مقصود چیست آیا مقصود این است که هم به دولت ایران و هم بدولت انگلستان اجازه میدهد که مقررات قانونی وضع کنند؟ این را بنده نفهمیدم توضیح بفرمائید.

وزیر پیشه و هنر - عرض کنم مقصود از این مقررات قانونی یعنی مقرراتی که در حدود قانون برای مملکت لازم باشد امروز در حدود قانون بر تعهداتی که وضع میکنند برای اجرای این پیمان و هر نوع مقرراتی که مستند بقانون باشد عملی است و مقررات خلاف قانون که وضع نمیشود.

رئیس - آقای بیات.

بیات - آقا اجازه میفرمائید اینجا يك توضیح لازم است بدهیم يك قراردادی هم بعد هست که باید بعد از این قرارداد بیاید و متمم این قرارداد است تذکر بدهند که تصویب میشود آن متمم این هم هست.

۴ - بقیه شور و دوم لایحه نظام و وظیفه عمومی و تصویب آن

رئیس - ماده ۶۵ قانون نظام و وظیفه که قسمتی از مذاکره اش باقی مانده است بعضی از آقایان اجازه خواسته بودند صحبت کنند. آقای ملک مدنی در ماده ۶۵ اجازه خواسته بودید سر کار؟

ملک مدنی - عرض کنم آقایان بخاطر دارند که قوانین ما دو شوری است ولی این قانون چهار شوری شده است زیرا سابقاً در مجلس شورای ملی صحبت شد بعد آقای قوام (دولت سابق) این لایحه را پس گرفت و دو مرتبه يك

لایحه آوردند و این ماده شصت و پنج خیلی در اطرافش صحبت شد و در کمیسیون هم مطرح شده و مذاکره شده و بالاخره موافقت بین مجلس شورای ملی و کمیسیون و وزارت جنگ حاصل شده و بنظر بنده مصلحت نیست که ماد دیگر در این حرف بزنیم چون آقا بالاخره ما معتقدیم که ارتش لازم

داریم و بالاخره برای حفظ انتظامات داخلی و برای حفظ حدود و سرحدات مان احتیاج بوجود ارتش داریم و این قانون نظام و وظیفه راهم ما خودمان گذرانیم الان یکدسته مردمی هستند که بهمین ده دوره که معاف شده اند اعتراض دارند و میگویند آقا يك عده آمده اند باصطلاح خوش

حسابی کرده اند و نظام و وظیفه خود را انجام داده اند آنکه نیامده است حالا چرا معاف باشد حالا میفرمائید ما بیاییم پنج دوره دیگر را هم ضمیمه اش بکنیم؟ این بنظر بنده صحیح نیست و استدعا میکنم موافقت بفرمائید همینطور که کمیسیون موافقت کرده است و تنظیم کرده است ماده را بگذرد.

رئیس - پیشنهادها خوانده میشود.

پیشنهاد آقای طوسی.

اصلاح تبصره چهار را بطریق ذیل پیشنهاد میکنم: بعد از جمله کسور تقاعد اضافه شود بناخذ حقوق پایه ای که فعل دارا میباشد جزء مدت خدمت رسمی آنان و مدت اقامت در پایه ای که حقوق باز نشستگی آنرا میپردازند

وزیر پیشه و هنر - بلی عرض کنم چون آن قرار داد اصلاح این قرارداد و متمم این است اول این تصویب میشود بعد آن قرارداد الحاقی تقدیم میشود بنابراین اینکه تصویب شد آنهم بعد بلافاصله آن قرارداد اصلاحی تقدیم میشود

رئیس - رأی گرفته میشود برود در شور دوم موافقین برخیزند (اکثر برخاستند) تصویب شد.

بعضی از نمایندگان - قانون نظام و وظیفه مطرح شود

مخبر - ماده ۶۵ را بخوانند باقی بماند برای جلسه آینده

رئیس - آقای ملک مدنی.

ملک مدنی - تمام آقایان میل دارند که این قانون نظام و وظیفه در آخر امسال از تصویب مجلس بگذرد چون قانون طرف احتیاج کشور است بنده میخواستم عرض کنم اگر موافقت بفرمائید جلسه را فردا صبح قرار بدهیم که این قانون تمام بشود.

مخبر کمیسیون نظام (آقای تهرانچی) - اگر ممکن است ماده شصت و چهار خوانده شود چون چند دقیقه بیشتر وقت نمیخواهد اگر نه برای بعد از ظهر جلسه بشود که این قانون مورد ابتلا است بگذرد.

بعضی از نمایندگان - فردا صبح بهتر از عصر است.

رئیس - آقای انوار.

انوار - فردا غالباً چون شب عید است میروند بقم و نمی آیند موافقت بکنید که امروز جلسه باشد (بعضی از نمایندگان - نمیروند فردا بهتر است) میروند آقا والله میروند (افشار - بگذارید بروند) آقا بیست و چهار ساعت کار میکنیم ما الآن میرویم ناهار میخوریم و بر میگرددیم این کار را تمام میکنیم.

تهرانچی - تنفس بدهیم.

رئیس - اگر تصویب میفرمائید تنفس میدهم جلسه آینده عصر سه ساعت بعد از ظهر دستور لایحه نظام و وظیفه (مجلس یکساعت بعد از ظهر برای تنفس تعطیل و پنجساعت بعد از ظهر مجدداً تشکیل گردید)

محسوب بوده ترفیع آنها از تاریخ استحقاق اعطا خواهد شد بعلاوه جز در مورد بسیج الی آخر

رئیس - آقای طوسی

طوسی - اینجا قربان چیزی که هست از روز اولی که این کمیسیون محترم نظام تشکیل شد البته دیده شده که جز حسن نظر نظری نبوده است تنها وقتی که اینجا مذاکره میشود پیشنهاد تقدیم میشود برای اشکالاتی است که غالباً در اداره تقاعد ایجاد میشود بدون جهت برای کارمندی که میروند بخدمت و بر میگرددند و البته بآنها هم تاحدی نمیشود اعتراض کرد زیرا آنها هم تاحدی حق دارند موادی که میگذرد آنطور که باید تصریح نیست حالا بنده پیشنهادی تقدیم کردم ولی در ضمن پیشنهادات دیگر را میخواهم اگر محتاج بتوضیح نبود قبول فرمودند که هیچ واگر قبول فرمودند پیشنهاد دیگری را قبول نفرمائید.

مخبر - عرض کنم که منظور راجع باین ماده البته همانطوری که عرض کردم این است که از ترفیع استفاده نکنند چون این عبارت رسا نیست و آن عبارت رسا است است بنده قبول میکنم که این قسمت همانطوریکه پیشنهاد فرمودند نوشته شود.

معاون وزارت جنگ - بنده هم قبول کردم موافقم امیر تیمور - بسیار خوب آقا هم موافقت بیک مرتبه دیگر بخوانند

(پیشنهاد آقای طوسی مجدداً خوانده شد)

رئیس - آقای انوار

انوار - سوابقی که بوده است و همینطور قانون اساسی را آقایان باید توجه داشته باشند حالا آقایان جدیداً اگر توجه ندارند آقایان دیگر که هستند میدانند که مخبر خود بخود نمی تواند مطلقاً بگوید من قبول میکنم آنوقت وزیر هم بگوید من قبول کردم نه این نیست مخبر باید از طرف کمیسیون قبول بکند یعنی باید رجوع بکند باعضاء کمیسیون اجلاً که فلان موضوع در مجلس مطرح شده و رأی اعضاء کمیسیون را اجلاً در نظر بگیرد نظامنامه این را توضیح داده است قانون اساسی این را توضیح داده است

انجام داده اند و حالا در ادارات دولتی مشغول خدمت هستند اگر این سنواری که خدمت زیر پرچم کرده اند حالا جزء رتبه فعلی آنان محسوب نشود برای آنها نتیجه ای نخواهد داشت در حالی که برای ما فرقی نمیکند این پیشنهاد بنده بود.

مخبر - این پیشنهادی را که فرمودید همین اصلاحی که آقای طوسی فرمودند همین نظر آقا را تأمین میکند و بنده هم عرض کردم که مقصود این است که مدت خدمتشان جزء سنین خدمت محسوب شود و از ترفیع رتبه هم استفاده کنند (معدل - رتبه فعلی) بلی در رتبه فعلی که دارند آن مدت خدمتشان محسوب میشود و اگر مستحق ترفیع بیشتری باشند خواهند گرفت با ضمیمه شدن آن مدت برای خدمتشان.

معدل - قبول فرمودید؟

مخبر - بلی بلی. (معدل - آقای معاون هم قبول فرمودند)

بلی بلی.

پیشنهاد آقای بیات

در ماده ۶۵ اصلاح زیر را بآخر ماده پیشنهاد مینمایم: بعلاوه اعم از مستخدمین دولتی یا طبقات دیگر که خدمت خود را در سنوات فوق انجام داده اند جز در موارد بسیج طبقه مربوطه دیگر برای خدمت یکماهه احضار نخواهند شد

رئیس - آقای بیات

بیات - بنده قبلاً تذکر دادم که عبارتی که در آخر ماده نوشته شده و بعلاوه جز در موارد بسیج طبقه مربوطه دیگر برای خدمت یکماهه احضار نخواهند شد این عبارت طوری نوشته شده مثل اینکه فقط شامل مستخدمین است چون دنباله آن قسمت مینویسد همان قسمت را میگیرد بنده پیشنهاد کردم برای اینکه همه را شامل بشود عبارت اینطور نوشته شود: بعلاوه اعم از مستخدمین دولتی یا طبقات دیگر که خدمت خود را انجام داده اند جز در موارد بسیج دیگر برای خدمت یکماهه احضار نخواهند شد و بنده این قسمت را در موقعی که توضیح میدادم عرض کردم

آقای مخبر و آقای سر تپ هم متوجه شدند حالا هم عقیده بنده این است که چون نظرشان این است که کلیه معاف باشند این عبارت اگر نوشته شود آن سوء تفاهم را رفع میکند خواهش میکنم این قسمت را قبول کنند.

مخبر - عرض کنم که اگر موافقت میفرمائید چون منظور بنده قبول این پیشنهاد آقا است عبارتش را اینطور بنویسیم: بعلاوه تمام مشمولین از ۱۲۸۴ الی ۱۲۹۴ که خدمت زیر پرچم خود را انجام داده اند بنده باین ترتیب پیشنهاد ایشان را قبول میکنم.

بیات - بسیار خوب همینطور بهتر است.

پیشنهاد آقای معدل در ماده ۶۵

از مشمولین طبقات ۱۲۸۴ الی ۱۲۹۹ الی آخر در آخر ماد هم این جمله اضافه شود: دولت میتواند هر وقت احتیاج پیدا نماید هر یک از متولدین سنوات بالا را احضار نماید به موجب تصویب نامه هیئت وزیران رئیس - آقای معدل.

معدل - بنده منظورم را جلسه ما قبل عرض کردم و آن معاف کردن مشمولین تا سال ۱۲۹۹ بود برای اینکه نظر دولت هم تأمین شده باشد و مجلس آن اظهاراتی را که آقای معاون فرمودند از نظر دور نداشته باشد بنده این جمله را اضافه کردم یعنی پیشنهاد کردم که تا ۱۲۹۹ معاف بشوند. استدعا میکنم آقایان توجه نفرمائید که بعد از بیانات بنده ممکن است شخص دیگری صحبت کند یا آقای معاون وزارت جنگ و یک فرصتی بدست بنده نیفتد که این توضیح بنده فراموش آقایان بشود بنده عرض میکنم که تا ۹۹ اگر معاف بشوند تبعیض درباره کسی نشده فرصتی هم بدست ما مورین بدکار برای استفاده نیفتاده بنده پیشنهاد کردم در صورتیکه دولت حاجت پیدا کرد بموجب تصویب نامه هیئت دولت این معاف شدگان را میتوان احضار کنند طبقه طبقه مثلاً حالا لازم دارند ۹۹ را احضار کنند بعد لازم داشتند بگویند ۹۸ را احضار کنند و بعد ۹۷ را احضار میکنند ما تبعیض نکرده ایم و در عین حال اختیار

رأب دست دولت داد ما این که اگر احتیاج پیدا بشود احضار بکنند و اگر احتیاج نبود احضار نمیکنند .

مخبر - در این قسمت در جلسه گذشته هم عریضی عرض کردم و حالا تکرار میکنم آقای معذل تصور میکنند که این لایحه بدون غوررسی و بدون مطالعه و بدون اینکه تمام احتیاجات را در نظر بگیریم پیش بینی شده است باین جهت میفرمایند تا ۹۹ معاف باشد بعد هم دولت بیاید هر طبقه را که محتاج است بتصویب هیئت وزیران احضار کنند آقا همین احتیاج مطالعه شده است نماینده نظام وظیفه خود آقای وزیر جنگ نماینده آمار نماینده فرهنگ تمام اینها آمده اند جلسات متعدد همین قسمت ها را که فرمودند موکول بتصویب هیئت وزراء بکنیم مورد مطالعه شده است و تشخیص شده است که تا ۱۲۹۴ معاف بشود نظر با اشخاص دیگر هم مشورت شده است با امریکائی های که اینجا آمده اند چون منتشر نیستند هنوز لایحه آنها در مجلس تصویب نشده است مشورت شده است نظرشان این است که کسانی که از بیست و هفت سال بیالا باشند دیگر مستعد نیستند برای خدمت نظام و از ۹۴ بعد که به ۲۷ سالگی برسیده اند مورد احتیاج وزارت جنگ است پس اینها را لازم دارند حالا چرا دیگر موکول کنیم که یک تصویب نامه هم هیئت وزراء ثانیاً صادر بکنند و همین که در خود ماده نوشته شده کافی است .

رئیس - موافقت با پیشنهاد آقای معذل برخیزند (اکثر برخاستند) تصویب شد .
پیشنهاد آقای دکتر سنگ .

کلیه مشمولین سنوات ۱۲۸۴ تا پایان ۱۲۹۴ که خدمت نظام خود را انجام داده اند یا در حین انجام هستند برای همیشه معاف باشند .

دکتر سنگ - چون موافقت شده است دیگر عرضی ندارم .

رئیس - پیشنهاد آقای سزاوار .
بعضی از نمایندگان - بچند رأی بگیریید .

امیر تیمور - بخوانند شاید کسی دیگر پیشنهادشان را قبول بکند .

مخبر - این موضوع چون در کمیسیون مطرح نبوده است واسمی از کتراتی ها برده نشده است بنده البته نمیتوانم این موضوع را قبول کنم خواهش میکنم که این بماند .
پیشنهاد آقای سزاوار :

قسمت آخر ماده ۶۵ بطریق زیر اصلاح شود : برای خدمت زیر پرچم احضار نشده و معاف از خدمت نظام وظیفه خواهند بود .

مخبر - بنده اشاره کردم با کتراتی ها البته این صحیح است و توضیح و اوضاحت است که اینها دیگر احضار نخواهند شد یعنی معاف هستند پس این اصلاح عبارتی است و بنده هم قبول میکنم . بنده اول خیال کردم راجع به کتراتی ها است والا این پیشنهاد را بنده قبول دارم و توضیح و اوضاحت است و البته معاف هستند .

پیشنهاد آقای افشار :

پیشنهاد میکنم در پایان ماده ۶۵ اضافه شود . طبقات از ۱۲۸۴ تا ۱۲۹۴ که در زیر پرچم خدمت کرده اند جزء نفقات احتیاط منظور نخواهد شد .

رئیس - آقای افشار .

افشار - این نظر بنده که پیشنهاد کردم عیناً تطبیق میکنند با پیشنهاد آقای بیات لذا چون آنرا دولت قبول فرمودند بنده این را پس میگیرم .

پیشنهاد آقای دکتر سمیعی :

پیشنهاد مینمایم کارمندان کتراتی دولت هم مشمول ماده ۶۵ بشوند .

رئیس - آقای دکتر سمیعی .

دکتر سمیعی - عرض کنم که در این ماده فقط نسبت به مستخدمین دولت پیش بینی شده و نسبت به مستخدمین کتراتی دولت اینجا ذکر نشده است بنده در شور اول اول هم پیشنهاد کردم مذاکره هم شد حالا هم پیشنهاد کردم آقای معاون وزارت جنگ هم موافقت دارند با این نظر

معاون وزارت جنگ - راجع به مزایائی کتت برای اشخاصی که خدمت نظام را انجام داده اند قائل شدند بنده عرض کردم که وزارت جنگ هم بیشتر در نظر دارد که اشخاصی که با طیب خاطر آمده اند خدمت را انجام داده اند در این جامعه باید مزیتی نسبت بدیگران داشته باشند حتی یکی از آقایان محترم امروز به بنده پیشنهاد کردند کتت برای اینها در جامعه یک امتیازی قائل بشویم بنده عرض کردم مخالفتی ندارم ولی راجع به کتراتی ها در کمیسیون مطرح شد بنده روی همان مقصود عرض کردم مخالفتی ندارم ولی عده زیادی هستند از اینها که خدمتشان دوساله و سه ساله بوده است مواعیدشان منقضی شده است خصوصاً ممکن است مشکلاتی برای تقاعد و اینها پیش بیاید اگر مشکلاتی پیش نیاید بنده مخالفتی ندارم .

بعضی از نمایندگان - دو مرتبه بخوانند .

(پیشنهاد آقای دکتر سمیعی مجدداً خوانده شد)

مخبر - آقای رئیس کمیسیون میفرمایند مطرح بوده است و بنده در ترز آمدم ولی ملتفت نشدم منظور چیست .
دکتر سمیعی - منظور این است که دوساله خدمتشان جزء خدمات دولت منظور شود تفاوت نمیکند ما وقتی که با اشخاصی که دارای رتبه رسمی هستند این ارفاق را کردیم البته اینها هم باید بشود ولی اگر سابقه خدمت ندارند اما از یک مزایای دیگر استفاده میکنند .

مخبر - البته خوب کتراتی که سابقه خدمت ندارند اما اگر یک فوایدی برای آنها باشد میتواند استفاده بکنند والا سابقه خدمت ندارند که مدتش زیاد شود .

رئیس - آقای ملک منتهی .

ملک مدنی - این پیشنهاد بنظر بنده صحیح است آقای نهرانچی توجه بفرمائید این یک حق است که بنده حالا توضیح میدهم عرض کنم این پیشنهاد بنظر بنده قابل توجه است منطقی هم همراه خودشن هست حالا بنده توضیح میدهم که آقای سررئیس هم متوجه باشند . عرض کنم یک دسته از این محصلینی که بهرنگ در تقاعد و تحصیلات بگذرانند و

و بر گذشته اند برای یکسال بعنوان کتترات و قرار داده آمده اند در یک وزارتخانه مستخدم شده اند بعد سال دیگر رفته اند در دانشگاه و خدمتشان را انجام داده اند بعد حالا دو مرتبه آمده اند داخل در خدمت وزارتخانه شده اند قانونی که ما راجع با افزایش حقوق گذرانیدیم برای آن طبقه کتراتی ها و قراردادی ها مزیتی قائل شدیم باین معنی کتت سنین خدمتی برای آنها قائل شدیم که اضافات را باید از روی آن بدهیم فرض کنید کتتری است رفته فرنگ آمده د کتتر شده رفته در وزارت عدلیه کتترات شده نه مستخدم رسمی بعد مشمول شده رفته خدمتش را انجام داده آمده است حالا مشمول این قانون شده است از نظر سنین خدمت مقصود آقای دکتر سمیعی این است که بتواند استفاده کند همینطور که در این ماده برای مستخدمین رسمی که دوره وظیفهشان را انجام داده اند گفتم جزء خدمت رسمی شان حساب شود اینها هم مشمول باشند که اگر یک وقتی قانونی گذشت در واقع پایه استخدامی برای آنها قائل شدند این دو سال هم در واقع جزء خدمت محسوب شود اصل منظور این است .
رئیس - آقای انوار .

انوار - اولاً معذرت میخواهم از آقای ملک مدنی که خودشان میفرمایند باید مطابق نظامنامه صحبت کرد آقای شور ثانی بود پیشنهاد بود پیشنهاد را هم آقای دکتر سمیعی کردند شامل هم کتت عضو کمیسیون بودید توضیح فرمودید این برخلاف نظامنامه بود تصدیق میفرمائید که حق بدانشید آقای رئیس هم چون آخر وقت است اخطار نمی فرمائید اما اصل موضوع را صحبت کنیم بنده میباید اینک آقای دکتر سمیعی از رفقای صمیمی بنده هستند میفرمایند شما مخالفت نکنید ولی بنده عرض میکنم کتت عده هستند که جسدت میکنند حاضر نمیشوند مستخدم رسمی بشوند چرا بعلمت این که اگر مستخدم کتتری از هر حیث راجحت تر است هم حقوق بیشتر داده میشود هم تقاعد میدهد آنوقت در اینجهت که برای مستخدمین رسمی که در وزارتخانه کار کرده اند زحمت کشیده اند حقوق تقاعد داده اند خواستیم برای آنها

يك فضیلتی قائل شویم حالا میگوئید بآنها هم که کنتراپی هستند این فضیلت را بدهیم اینها دارای سنین خدمت رسمی هستند که میتوانند سنوات خدمتشان را ضبط بکنند ولی اینکه نمیتواند در آنجا بیاید اما اینکه فرمودند محصلین و دانشجویان که از طرف دولت رفته اند اینها يك قانون خاصی دارند قانون در باره شان اجرا میشود وقتی که وارد شدند اولاً رتبه سه میگیرند بعداً تا رتبه پنج زودتر بالا میروند اینها يك تفضلاتی است که وزارت جنگ نسبت بقانون نظام وظیفه اعمال کرده است بعقیده بنده جسارت میکنم غلط بوده است این تفضل را کرده است. چرا؟ برای خاطر اینکه آقا قانون نظام و قانون مالیات قانونی است که مربوط باصل حاکمیت دولت است باین ملاحظات جزئی نباید آزادی صرف در آن کرد اینها يك قوانین عادلانه است که عنوان قرار داد را دارد قرارداد است مابین دولت و ملت و نماینده های ملت این قرار داد را قبول میکنند و این قوانین برای حفظ امنیت جمعیت است این قوانین ناشی از حق حاکمیت دولت است ناشی از حاکمیت دولت که شد دیگر اینقدر انگشت درش نمیکنند این بدبختهایی که از ولایات آمده اند خدمت کرده اند جان کهنه اند در موقع هم قراولی دادند در موقع هم خدمت کرده اند اینها تمام خدمتشان هیچ؟ بجهنم؟ اما چهار نفر که رفته اند پشت میزنشته اند و سراسر هم حاضر نشده اند هر وقت هم میل کردند آن و کیل باشی را دیدند آقای وکیل باشی هم با آنها مرخصی داد رفته راحت کرده حالا که ما آمدیم میگوئیم باید بیاید خدمت کنند میگوئید نیابند ملاحظه بفرمائید باید تمام این آقایان بیایند برای مملکت خدمت بکنند تمام باید يك روح سلحشوری داشته باشند قانون نظام وظیفه را نباید اینقدر درش انگشت کنید و ایراد کنید ما يك ملت سلحشور و جنگجویی بودیم جملاً باین روز افتادیم.

رئیس - آقای طباطبائی

طباطبائی - عرض کنم که خود آقای انوار هم که

ما نوس به نظامنامه هستید ملاحظه فرمودید که... (انوار آقا عضو کمیسیون هستم باید حرف بزنم. کجا هستید آقا) بله نطق مفصل بود و الا عیب نداشت. اما استدلالی که فرمودند بنده نفهمیدم نتیجه اش چه شد سلحشور هستیم و موقع جنگ است و این مطالب که فرمودند نه اینطور نیست موقع سلحشوری ما هم انشاء الله بعد است و در موقعی است که وقت بیشتری پیدا کنیم انشاء الله عرض کنم اینجای پیشنهاد آقای دکتر سمیعی بنظر بنده خیلی منطقی است. در این ماده نوشته شده است این دو سال خدمت نظام وظیفه جزء سنین خدمات دولتی شان باشد برای قرار دای ها هم قوانینی وضع کرده اند و اجرا شده است و مثل قانون استخدام شده است الان هم در وزارت خانه ها خیلی کنتراپی هستند و نمیشود از کار خارجشان کرد هم دولت غالباً بآنها احتیاج دارد و هم آنها از نظر معیشت و زندگی محتاج بودن در ادارات هستند این يك قیدی است در اینجا شد که اگر يك مزیت هائی هست که ممکن است بحال اینها مفید باشد چرا ما مضایقه کنیم خیلی هم مفید است خیلی هم خوب است سابقاً هم در کمیسیون نظام این موضوع مختصر مذاکره ای شدن نمایندگان دولت هم موافق بودند کسی هم مخالفت نکرد حالا بنده خیال میکنم این از قلم افتاده است اگر این کنتراپی ها را هم در این ماده بگنجانیم آقای مخبر هم که قبول کردند اینها هم استفاده میکنند

رئیس - آقای هاشمی

روحی - بنده اخطار دارم در يك پیشنهاد يك نفر موافق و يك نفر مخالف حرف میزند

هاشمی - بنده عضو کمیسیون هستم باسم دفاع از کمیسیون حرف میزنم

روحی - آقا بنده حق مجلس را دفاع میکنم حق مجلس مقدم است.

بعضی از نمایندگان - بفرمائید آقا

هاشمی - عرض میشود بنده با هر تبعیضی مخالفم اگر

گفتند ملت ایران تا ۱۲۹۴ از خدمت معاف است بهیچ وجه

من الوجود تبعیض قائل نشدند اما در اینجا کمیسیون یا نویسنده قانون نسبت بمستخدمین رسمی دولت يك تبعیضی قائل شدند حتی در اینجا يك اشتباه دیگری هم علاوه کردند و آن این بود که سنین خدمت سربازی را مؤثر در ترفیع قرار دادند در حالی که ما اگر درست فکر کنیم می بینیم آیا درست در می آید! بعد از اینکه مستخدمی در کاری مهارت پیدا کرد طبعاً مستوجب يك رتبه بالاتر میشود ولی اگر يك کار خارجی اشتغال کرد هر قدر مقدس باشد آن کار بینیم آیا منظور تأمین است و حقیقتاً در خور این است که يك رتبه بالا برود باز هم کمیسیون اینطور موافقت کرد در حالی که در قانون سابق فقط مؤثر در تقاعد بود حالا در اینجا آمده است موضوع مستخدمین قرار دادی را هم ضمیمه کرده است بنده مناع للخیریستیم ولی گمان میکنم در اینجا موافقت کمیسیون نظام و کمیسیون دارائی و کمیسیون بودجه هر سه لازم است

رئیس - موافقین با پیشنهاد آقای دکتر سمیعی برخیزند (عده کمی برخاستند) رد شد. پیشنهاد آقای اورنگ

اورنگ - نمی خواهم پس گرفتم

رئیس - آقای دهستانی

دهستانی - نخوانید پس گرفتم

رئیس - پیشنهاد آقای ملک مدنی

اشخاصی که کنتراپ و قرار دادی هستند دوره خدمت وظیفه آنها جزء سنین خدمت آنها محسوب میشود

جمعی از نمایندگان - رد شده مشابهن

رئیس - آقای ملک مدنی

ملک مدنی - بنده در مجلس هیچوقت برخلاف نزاکت حرفی نمیزنم و همیشه احترام اشخاصی که سبقت دارند پیش بنده محفوظ است یکی از آن اشخاص هم آقای انوار است چون آقا در مشروطیت مقدم بوده اند خدمت بیشتر کرده اند ولی بنده میخواهم از ایشان گله کنم اولاً اختیار و اجازه ها

با آقای رئیس است که اگر بنده برخلاف نظامنامه رفتار کردم اختیارش با آقای رئیس است ثانیاً آقای هاشمی هم

آمدند صحبت کردند و بالاخره هم مقام ریاست اجازه دادند و مجلس هم در واقع سکوت کرد پس عملاً کار خلاف تربیتی یا تقصیری از طرف بنده واقع نشده و بنده هم واقعاً متوجه نشده بودم. اما در این قسمت باز يك توضیحی بدهم که آقایان توجه بفرمایند و شاید هم مخالفین قانع بشوند. يك کسی که آمده است و وظیفه اش را انجام داد است و بالاخره فرار نکرده و رقه معافی تهیه نکرده عذر نیآورده این بیچاره بالاخره دو سال خدمتش جزء سنین خدمت او حساب نشود بالاخره این صحبت سلحشوری نیست بلکه این تأیید کرده است روح سلحشوری را. مثلاً يك نفر دکتر با لیسانسیه رفته است خدمتش را انجام داده است ما میگوئیم این دو سال خدمتش جزء سنین خدمت او حساب بشود. ما که چیز علاوه نخواستیم. بچه مناسب بگوئیم آنکه دارای خدمت رسمی است استفاده بکنند کنتراپی نکنند این تبعیض از کجا پیدا شده است امیدوارم آقای معاون و آقای

تهرانچی که باین منطق توجه دارند و وارد هست موافقت بفرمایند مجلس شورای ملی هم شایسته است که به کسی که وظیفه اش را انجام داده و اطاعت از قانون کرد، و نخواست است سر پیچی بکنند پاداش بدهد تشویق بکنند نه این که يك همچو پیشنهادی را توجه نکند

مخبر - چون البته يك فرقی بین کنتراپی ها و رتبه ها در حقوقشان هست خواستم استدعا کنم از آقای ملک مدنی این پیشنهاد را مسترد بفرمایند چون بیشتر اعضاء کمیسیون حق دارند حرف میزنند در اختلاف هست بنده نمیتوانم قبول کنم و بعلاوه مشابهن هم در مجلس رد شده است و اگر هم قبول شود برمیگردد بکمیسیون و کمیسیون هم موافق نیست استدعا میکنم مسترد بفرمایند

ملک مدنی - پس میگیرم

رئیس - موافقین با ماده شصت و پنج با اصلاحاتی که شد برخیزند (اکثر برخاستند) تصویب شد. ماده شصت و شش.

ماده ۶۶ - بطور کلی از دو و یا سه برادر سالم که در

يك سال بخدمت احضار شده باشند. بانتهاب پدر و در صورت نبودن پدر بانتهاب مادر بيكي از آنان و همچنين از ۴ و ۵ برادر دوتن آنان موقتاً از خدمت سربازی معاف و پس از خاتمه خدمت برادران ديگر بنوبه احضار خواهند شد و در صورت نبودن پدر و مادر اين معافيت موقت بحكم قرعه در بين برادران تعيين خواهد شد

رئيس - آقای روحی
روحی - موافقم
رئيس - آقای نراقی
نراقی - موافقم
رئيس - آقای طباطبائی
طباطبائی - بنده خواستم تقاضی کنم که بقیه مواد را بگذاریم برای بعد از تعطیل چون در موقع رأی عده کافی نیست

رئيس - (خطاب با آقای نراقی) خواهش میکنم این يك چند دقیقه را هم موافقت بفرمائید که رأی گرفته شود. آقایان موافقین با ماده شصت و شش بر خیزند (۱ کثیر برخاستند) تصویب شد. ماده شصت و هفت

ماده ۶۷ - متکفلین بایستی رو اوشت برك شناسنامه افراد مورد کفالت را با استشهاد تهیه و تا یکماه قبل از سال احضار بحوزه های سرباز گیری تسلیم نمایند

تبصره - بر گهای استشهاد مطابق نمونه ای خواهد بود که در ادارات شهربانی و ژاندارمری و نزد کدخدایان از طرف حوزه های سرباز گیری در دسترس مشمولین گذارده خواهد شد

رئيس - پیشنهاد فر مانفر مائیان در ماه ۶۷ تبصره ها حذف شود

مخبر - تبصره دو نداریم در این ماده

طوسی - دو برابر زیادی گذاشته اند. تبصره حذف شود

رئيس - آقای فر مانفر مائیان

فر مانفر مائیان - هیچ جا نیست که کد خدا نباشد بالاخره واحدی که از بشکیلات ارسوزی است ده و قریه است

که کد خدا قطعاً در آنجا هست دیگر دخالت مأمورین ژاندارم در آنجا ها بعقیده بنده زاید است

مخبر - آقای فر مانفر مائیان اشتباه بزرگی کرده اند برای این که این ماده شصت و هفت است و تبصره هم ندارد که حذف شود

رئيس - موافقین با ماده شصت و هفت بر خیزند (اکثر برخاستند) تصویب شد. ماده شصت و هشت

ماده ۶۸ - تصدیق رو نوشت بر گهای شناسنامه افراد مورد کفالت و هم چنین صحت مندرجات استشهاد و شناسائی امضاء کنندگان در شهرها بعهدہ ادارات شهربانی و در دهات بعهدہ کدخدایان محول میگردد و این مأمورین مکلفند بازجوئی های لازمه را نسبت بمندرجات برك استشهاد معمول داشته وصحت آنرا تصدیق نمایند.

تبصره ۱ - هر مأمور یا کدخدائی که برخلاف حقیقت تصدیق نماید طبق قانون تعقیب خواهد شد.

تبصره ۲ - در نقاطی که اداره شهربانی و کدخدا نباشد در صورت بودن ژاندارم اجرای مقررات این ماده بعهدہ آنان محول میگردد.

تبصره ۳ - مأمورینی که در بالا گفته شد مکلفند بمراجعه کنندگان رسید کتبی داده و در ظرف مدت که از ۱۵ روز تجاوز ننماید بازجوئی های لازمه را معمول و استشهاد و رو نوشت شناسنامه را گواهی نموده و بتقاضا کننده تسلیم دارند (عده برای اخذ رأی کافی نبود)

رئيس - واقلاً بنده متعجبم که چرا آقایان ترتیب مجلس را رعایت نمیکنند آقا هر ساعت که میشود مهمل شد که بتوانیم رأی بگیریم. موافقین با ماده هشتاد و شش بر خیزند (اکثر برخاستند) تصویب شد. ماده شصت و نه

ماده ۶۹ - پس بادیختر که تحت کفالت است از لحاظ اجرای این قانون تا آخر سن هیجده سالگی تحت کفالت شناخته میشود.

رئيس - موافقین با ماده ۶۹ بر خیزند (اکثر برخاستند) تصویب شد. ماده هفتاد و سه

فصل دهم - دانش آموزان و دانشجویان

ماده ۷۳ - تمام دانش آموزان و دانشجویان مشمول به محض ترك تحصیل یا فراغت از تحصیل بخدمت زیر پرچم احضار میشوند.

رئيس - موافقین با ماده هفتاد و سه بر خیزند (اکثر برخاستند) تصویب شد. ماده ۷۴

ماده ۷۴ - کسانی که دوره تحصیلات آنان کمتر از دوره کامل متوسطه باشد مشمول مقررات مربوط بسایر افراد وظیفه خواهند بود.

رئيس - آقای امیر تیمور

امیر تیمور - استنباط بنده از ماده قبل که تصویب شده این بود که يك دانشجوئی که مشغول تحصیل است تا هنگامی که تحصیل او در ابتدائی و متوسطه و عالی انجام نشده است البته بخدمت زیر پرچم احضار نمیشود مگر اینکه نخود او ترك تحصیل کند یا از تحصیل فراغت حاصل کند که اگر اینطور که بنده استنباط کردم نیست آقای مخبر توضیح بفرمائید.

مخبر - عین همین استنباط حضرتعالی ضحیح است و منظور همین است.

معاون وزارت جنگ - اجازه بفرمائید در این موضوع بنده يك توضیحی عرض کنم و آن این است که بر طبق قانون اشخاصی که در سنین سربازی در سیکل اول متوسطه هستند آنها می آیند خدمتشان را میکنند ولی آنهائی که در سیکل دوم هستند و یا مشغول تحصیلات عالی هستند تا خاتمه تحصیلات حق دارند مشغول باشند و الا يك بچه تنبلی اگر بخواهد همینطور در سیکل اول بماند مامیگوئیم.

مخبر - آنوقت آن بچه را اخراج میکنند از مدرسه.

رئيس - موافقین با ماده هفتاد و چهار بر خیزند (اکثر برخاستند) تصویب شد. ماده هفتاد و شش

فصل یازدهم - کاه افسری احتیاط و ذخیره

ماده ۷۶ - دانش آموزانی که دوره تحصیلات آنان مطابق دوره کامل متوسطه یا کمتر از لیسانس باشد پس از شش ماه تعیلمات مقدماتی در صنف و داشتن استعداد و لیاقت افسری

ازین آنان کسانی که داوطلب ورود بدانشکده افسری احتیاط باشند از زوی آزمایش انتخاب و بدانشکده اعزام و معرزی میشوند.

رئيس - آقای رضوی

رضوی - عرض کنم که يك عده از آقایان دیپلمه ها که در مدارس عالی بوده اند و بالتخصوص دسته ای است که در دانشسرای مقدماتی موفق شده اند و دیپلم گرفته اند و بشغل آموزگاری مشغولند اینها تکمیلی کرده بودند مخصوصاً توسط بنده بمقام ریاست و به خود آقای معاون وزارت جنگ و سایر رفقا توسل جنتمه بودند و يك عرضی داشتند و آن این بود که در قانونی که در ۱۳۱۰ تصویب شده معتقدند که رعایت حق دیپلمه ها بهتر از این قانون شده است باین معنی که فقط فرق مابین دیپلمه ها و لیسانسیه ها را در قانون سابق از حیث مدت فرق گذاشته که لیسانسیه ها دوازده ماه مشغول خدمت زیر پرچم و دیپلمه ها هیجده ماه بودند اما در این قانون در خدمت صف از جهت مدت افسری شان هم تفاوت قائل شده اند و آنها معتقدند که بگذردی از آن حقی که قانون سابق قائل شده بود فوت شده است و تقاضی کرده بودند که رعایت این حق برای آنها بشود بنده هم تصور میکنم با اعتراف باینکه اگر بنا باشد امتیاز فظلی منشأ اثر باشد همینطور هم در مراتب باید تفاوت وجود داشته باشد البته هر کسی که بیشتر تحصیل کرده است از مزایای بیشتری باید برخوردار شود ولی چون این دسته که این تقاضی را دارند میکنند باینکه اگر ما میدانستیم که این تفاوتها موجود بود ممکن بود که باز هم تحصیل کنیم و رویهمرفته اینها اغلب از مشمولین هستند که سابق مشغول شده اند منتها چندین دفعه هم آمده اند معرزی کرده اند برای اینکه خدمت زیر پرچم را انجام بدهند و اگر آنها را پذیرفته بودند آن مزایای سابق را داشتند این است که اینها هیچگونه خدمتین دفعه ما حاضر شدیم تقاضی کردیم خدمت کنیم و از آن مزایا بهره مند شویم و نشده ایم در این موقع تقاضی میکنند در ذات آنها با بطور کلی نسبت بدیپلمه ها این ارفاق را بکنند که

فقط از حیث مدت خدمت تفاوت برای آنها قائل شوند نه از حیث خدمت صف و سایر قسمتهائی که فرق بین دیپلمه ها و لیسانسیه ها گذاشته شده است بنده خواستم تقاضی کنم اگر ممکن است آقای معاون و آقای مخبر این تقاضی را قبول کنند.

معاون وزارت جنگ - بنده ناگزیرم یک توضیح کاملتری عرض کنم و در کمیسیون هم مفصل در این باب مذاکره شد و همه آقایان اعضاء کمیسیون متقاعد شدند ما سابق یک ارتش صد و پنجاه هزار نفری داشتیم که روی دویست هزار نفر میرفت و شاید افسرانی که مورد احتیاج ما بود در حدود بیست هزار نفر بود و شاید کافی هم نبود دیپلمه ها و لیسانسیه ها برای تعداد افسرانی که لازم داشتیم حتی اگر آقایانی که با فرهنگ تماس دارند تصدیق میفرمایند دیپلمه ها خیلی خیلی مصنوعی شده بود خیلی هم سرعت بالا میرفت برای اینکه مورد لاجتبیاج ارتش بود فرهنگ تبعیت میکرد تند تند میداد بیرون الان ما یک ارتش هشتاد و نه هزار نفره داریم که کادر افسریش هم خیلی کمتر است و ما برای فارغ التحصیلان یک تخصصی قائل شدیم گفتیم از لیسانس بیالا یکسال از لیسانس بیائین یکسال و نیم البته دکترا و مهندسی آنها که جنبه فنی دارند حتی دیپلمه های حقوق خدمتشان منحصرأ در قسمت کار خودشان خواهد بود مهندس در قسمت مهندسی می رود یا توپخانه می رود حقوق دان را در دادسراها میبریم کار میدهم سایرین هم مطابق تخصصشان باین جهت ما ضرر نمیکنیم شش ماه میبریم در مدرسه کارهای صفی آنچه که مربوط بوظایف افسری است با او تعلیم میدهم شش ماه هم از آنها استفاده میکنیم و اما قسمت اعظم آنهاست که از لیسانس بیائین هستند و شاید عده شان در حدود دویست هزار نفر باشد اگر ما بخواهیم تمام آنها را وارد دانشکده بسکنیم دانشکده ما جا ندارد تازه جا هم پیدا کنیم اینهمه افسر مناسب ندارد با سازمان این ارتش این است که ما اینها را یکسال و نیم قرار دادیم شش ماه آزمایش بشوند آنگاه که استعداد افسری دارند میروند بدانشکده شش ماه

تعلیم میگیرند شش ماه هم بسمت افسری استفاده میکنند و آنها هم که استعداد افسری ندارند باقی خدمتشان را در صف انجام خواهند کرد و گمان میکنم که برای ارتش ما بیش از این لازم نیست.

رئیس - موافقین با ماده هفتاد و شش برخیزند (۱ اکثر برخاستند) تصویب شد. ماده هفتاد و هفت

ماده ۷۷ - دانش آموزان اعزامی به دانشکده افسری احتیاط پس از طی دوره دانشکده در صورتی که از عهده امتحانات نهائی برآیند مطابق مقررات فصل پنجم قانون ترفیعات بدرجه افسری نائل و شش ماه با درجه افسری در صف خدمت خواهند نمود.

رئیس - موافقین با ماده هفتاد و هفت برخیزند (۱ اکثر برخاستند) تصویب شد. ماده هفتاد و هشت:

ماده ۷۸ - دانش آموزانی که مشمول مقررات ماده ۷۶ نشده باشند باقیمانده دوره خدمت زیر پرچم خود را مانند سایر افراد وظیفه در صف انجام و آموزشگاه گروهبانی احتیاط را طی خواهند نمود.

رئیس - موافقین با ماده هفتاد و هشت برخیزند (۱ اکثر برخاستند) تصویب شد. ماده هفتاد و نه:

ماده ۷۹ - دانشکده افسری احتیاط هر سال در اول مهرماه تشکیل و دوره آن شش ماه خواهد بود.

رئیس - موافقین با ماده هفتاد و نه برخیزند (۱ اکثر برخاستند) تصویب شد. ماده هشتاد:

ماده ۸۰ - کسانی که دوره تحصیلات آنان معادل لیسانس یا دکترا باشد بطور کلی دوازده ماه در خدمت زیر پرچم خواهند بود که پس از طی دوره دانشکده افسری احتیاط در صورتیکه از عهده امتحانات نهائی برآیند مطابق فصل پنجم قانون ترفیعات بدرجه افسری نائل و شش ماه با درجه افسری در صف خدمت خواهند نمود.

رئیس - آقای اراقی

اراقی - آقایان متوجه هستند در این قانون نظام وظیفه بموجب این فصل ۱۱ که از ماده ۷۶ الی ماده ۸۰ است یک

مزایائی برای دیپلمه ها و لیسانسیه ها و گنر هاقائل شده اند کمتر هائی که مشمول این قسمت هستند (پزشک نیستند این را باید توجه داشته باشند) کسانی هستند که در رشته های دیگر دکترا شده اند (پزشکها مشمول فصل ۱۲ هستند) بموجب این قانون دیپلمه های متوسط خدمتشان یکسال و نیم تقلیل پیدا میکنند و لیسانسیه و بالا تر از آن به یکسال تقلیل پیدا میکنند این مزیتی است که این قانون جدید نسبت بقانون سابق دارد بموجب قانون سابق هر کس هر دیپلمه یا لیسانسیه که وارد خدمت میشد یکسال در دانشکده افسری مشغول تحصیل بود یکسال هم بسمت افسری دیپلمه های متوسطه ستوان سه میشدند لیسانسیه ها ستوان دو حالا سال گذشته بعد از قضایای شهریور دوره دانشکده افسری احتیاط اصلاً تشکیل نشد کسی هم در آنجا بعنوان دانشجو پذیرفته نشد و از آن دوره افسر نداریم اما مهر ماه امسال یک عده را پذیرفته اند در حدود صد و پنجاه نفر که

رئیس - موافقین با ماده هشتاد و نه برخیزند (اکثر برخاستند) تصویب شد. ماده ۸۱

ماده ۸۱ - افراد نامبرده در ماده ۷۶ و ۸۰ از تاریخ معرفی بدانشکده افسری تا خاتمه دوره دانشکده تابع مقررات عمومی دانشکده افسری احتیاط بوده و طبق برنامه مخصوص تعلیمات لازمه را فرا خواهند گرفت

رئیس - موافقین با ماده ۸۱ برخیزند (اکثر برخاستند) تصویب شد. هشتاد و شش

ماده ۸۶ - دارندگان گواهی نامه دوره متوسطه یا بیشتر در موقع ورود بخدمت یا اعزام بدانشکده افسری مانند سایر افراد مؤرد معاینه پزشکی واقع خواهند شد.

رئیس - موافقین با ماده هشتاد و شش برخیزند (۱ اکثر برخاستند) تصویب شد. ماده ۸۷

ماده ۸۷ - دانشجویان دانشکده افسری احتیاط در صورتیکه از عهده امتحان برآیند مدت تحصیل آنها جزو دوره خدمت زیر پرچم محسوب و برای طی بقیه خدمت بدون درجه بصف اعزام خواهند شد

رئیس - موافقین با ماده هشتاد و هفت برخیزند (اکثر برخاستند) تصویب شد. ماده نود

فصل دوازدهم - پزشکان - دامپزشکان - داروسازان - دندانسازان - ماده ۹۰ - کسانی که دارای دانشنامه دانشکده پزشکی دامپزشکی - دندانسازی - داروسازی باشند بطور کلی دوازده ماه در خدمت زیر پرچم خواهند بود که پس از طی دوره ششماه تعلیمات تکمیلی نظامی تحت نظر ادارات مربوطه و گذراندن امتحان مطابق فصل پنجم قانون ترفیعات بدرجه افسری نائل و ششماه در قسمتهای مربوط با درجه افسری خدمت خواهند نمود.

معاون وزارت جنگ - ما بامید اینکه این قانون

بزودی مورد تصویب واقع میشود ما برنامه منظمی برای دانشجویانی که امسال در دانشکده بودند روی ششماه تنظیم

رئیس - موافقین با ماده نود و نوزدهم (اکثر برخواستند) تصویب شد: ماده نود و یک

ماده ۹۱ - فارغ التحصیلان آموزشگاههای دام پزشکی دندانسازی - داروسازی که تحصیلات آنان معادل دوره کامل متوسطه باشد پس از شش ماه خدمت مقدماتی درصفت کسانیکه از بین آنان مشمول مقررات ماده ۷۶ بشوند پس از طی دوره چهار ماهه تعلیمات تکمیلی تحت نظر اداره مربوطه و گذراندن امتحان نهائی طبق مقررات فصل پنجم قانون اتر فیجات بدرجه افسری نائل و هشت ماه با درجه افسری درصفت خدمت خواهند نمود و سایرین بقیه خدمت زیر پرچم خود را مانند افراد وظیفه درصفت انجام خواهند داد.

رئیس - موافقین با ماده نود و یک برخیزند (اکثر باخواستند) تصویب شد ماده نود و دو.

ماده ۹۲ - پزشکان وظیفه طبقات ۱۲۸۴ تا ۱۳۰۲ که در تاریخ تصویب این قانون در خدمت زیر پرچم هستند در صورتی میتوانند از مزایای ماده ۹۰ این قانون استفاده نمایند که اقل از پس از پایان سال اول خدمت خود یکسال نیز خدمت در ارتش را با پایه پزشکی یاری طبق قانون خدمتگذاری پزشکان مصوب هفتم مرداد ۱۳۱۸ تعهد نمایند.

مخبر - پزشکی پزشکیاری شده است پزشکی بنویسند

فراقی - در ماده ۹۰ که الان تصویب شده است تصریح شده است که پزشکان یعنی اطباء و غیره مثل سایرین دوره خدمتشان یکسال است و بهت افسری این دوره خدمتشان را انجام خواهند داد شش ماه اولش بصورت کارآموزی و شش ماه دومش بصورت افسری اما در این ماده ۹۲ ذکر کرده است پزشکیانی که فعلاً خدمت زیر پرچم را میکنند اینها نمیتوانند از آن ماده ۹۰ استفاده بکنند مگر اینکه متعهد بشوند یکسال اضافه خدمت کنند این دو ماده را اگر با هم مقایسه کنیم متناقض است چون در ماده ۹۰ نوشته است که دوره خدمت پزشکی یکسال است در ماده ۹۲ مینویسد وقتی می تواند از ماده ۹۰ استفاده کند که تعهد بکنند یکسال اضافه خدمت بکنند این هیچ بهم مربوط نیست

حالا که ما مزیتی برای تحصیل کرده ها قائل هستیم چرا نسبت به پزشکان تبعیض کنیم کسی که دیپلمه طب شده اساساً دوره تحصیلاتش خیلی طولانی تر از سایر دیپلمه ها است اگر ارتش احتیاج پزشکی دارد پزشکی استخدام کند چه داعی دارد تحمیل کند به پزشکان جوانی که می آیند خدمت سربازی شان را انجام بدهند این است که بنده تمنی میکنم پزشکیانی هم که در خدمت زیر پرچم هستند مدت خدمتشان مثل سایر تحصیل کرده ها باشد این تحمیل را بر داریم و اگر احتیاج به پزشکی داریم از راه دیگری تهیه کنیم و این سوء اثری دارد که مجلس شورای ملی نسبت به یک عده پزشکی جوان تبعیض قائل شده است و دوره خدمت آنها را دو سال قرار داده است و سایر تحصیل کرده ها فقط یکسال است (صحیح است).

معاون وزارت جنگ - بنده توضیحی عرض میکنم که گمان میکنم آقایان محترم متقاعد بشوند قانون وقتی وضع میشود یک احتیاجی در بین هست الان در ماده ۶۵ این قانون خود آقایان تصویب فرمودید که طبقات از ۸۴ الی ۹۴ احضار میشوند ولی ضمناً تصدیق فرمودند آنهایی که هستند میمانند. برای چه؟ برای اینکه احتیاج کشور و ارتش طوری اقتضا میکند که الان این چهل هزار نفری که در زیر پرچم هستند بروند کار ارتش میخوابد و الان وضعیت کشور و شهرستانها طوری است که احتیاجان به مراتب از سابق بیشتر است و آن این است که الان در بعضی از نقاط بطوری مریضخانه از مریض پر شده است که پر بروز ما ده نفر طبیب را با کامیون حرکت دادیم که افراد نمیرند تصدیق میفرمایند با یک همچو وضعیتی ما چه میگوئیم ما بیک پزشکی که الان در خدمت است میگوئیم شما از این ماده قانون استفاده میکنید ولی اینکه میروید در وزارت بهداشتی یا جای دیگر باید پایه پزشکی استخدام میشود بیایید پیش ما برای خود ما کار کنید و همان حقوق را بگیرید این از نظر تبعیض نیست ولی چون مسئله ارتش است و البته جنبه عمل است و بنده بعضی عرایضی را نمیتوانم بکنم

ولی اگر تلگرافانی که از کردستان و کرمانشاه آمده بود میل داشته باشید در یک جلسه خصوصی عرض میکنم حق به بنده خواهید داد که لازم است (صحیح است) بعضی از نمایندگان - کافی است رأی بگیرید.

اورنگ - بنده پیشنهاد داده ام آقا.

رئیس - پیشنهاد آقای اورنگ:

پیشنهاد میکنم که ماده ۹۲ بطریق ذیل اصلاح شود: پزشکان نیز مثل سایر کتورها بایستی خدمت خود را انجام نمایند.

رئیس - آقای اورنگ.

اورنگ - بنده استدعا میکنم اولاً آقای سرتیپ ریاضی شایسته تر باین عرایض موافقت بفرمایند ثانیاً آقای مخبر محترم هم چنانچه شیوه ایشان است یک قدری بیشتر توجه کنند. اولاً خاطر آقای شریف سرتیپ مسبوق است که عددی که الان زیر پرچم دارند از پزشکان عددشان به ۲۰ نمیرسد شاید هم کمتر است. ثانیاً یک عیب بزرگی است برای ما که در یک جامعه که جمع میشویم یا در مجلس شورای ملی و یک ماده را از تصویب بگذرانیم که مردم را تشویق کنیم به عوام بودن و در جهل باقی ماندن. بدلیل اینکه طبیب دوره تحصیلاتش زیادتر است از آن کسی که دکتر میشود. دوازده کلاس ابتدائی و متوسطه داریم کسی که طی کرد دیپلم متوسطه میگیرد و سه کلاس دیگر را هر کسی طی کرد لیسانس میگیرد و سه کلاس یا دو کلاس دیگر را که در اینجا طی کرد میشود دکتر در یک علمی. اما طبیب دوره تحصیلاتش پس از دیپلم گرفتن پس از ۱۲ سال ابتدائی و متوسطه هفت سال دیگر هم باید زحمت بکشد تا دکتر در پزشکی بشود خوب حالا ما میگوئیم که اگر ۷ سال زحمت کشیدی ما مثل حمالها با تو رفتار میکنیم چرا؟ برای اینکه در آنجا گفتیم که او دو سال زیر پرچم خدمت بکند تو هم که دکتری تو هم دو سال باید خدمت بکنی خوب درست شد؟ این تشویق مردم است به جهل برای اینکه دیگران میروند و دیپلم میگیرند که یکسال و نیم خدمت میکنند آقا این عدد است ملاحظه بفرمایند

من دارای دیپلم هستم ۱۲ کلاس تحصیل کردم من یکسال و نیم باید خدمت بکنم اما آن کسی که ۷ سال بیشتر از این رفت و زحمت کشید و طبیب شد از این زیاد تر باید خدمت کند دو سال باید خدمت کند؟ این را موافقت کنید آقا اینقدر هم زیاد نیست موافقت بفرمائید که این پزشکان هم مشمول ماده ۹۰ بشوند اعم از اینکه زیر پرچم هستند یا زیر پرچم نیستند این زیاد نیست آقا و الا از تصویب این ماده مردم زبان میبرند و خود کشور هم بالنتیجه زبان میبرد اگر آقا سرتیپ باشد وقتی که آمدند در مجلس و تصویب کردند در آن اول قانون نظام وظیفه را و گفتند کسی که لیسانس شد یا دکتر را کسی که دارا شد آن هم مثل افراد دیگر میروند و دو سال خدمت میکند بروید در مدارس نگاه کنید و احصائیه مدارس را بخوانید می بینید دیگر لیسانس بار نمیآید و از مدرسه بیرون نمی آید. من میرفتم تحصیل میکردم و زحمت میکشیدم که یک مزیتی در کشور در مملکت داشته باشم وقتی که دیدم که رنج من و زحمت من و تحصیل من با آن کسی که رنج نبرده و زحمت نکشیده است مساوی و مثل هم است دیگر چه داعی داشتم که دیگر بروم و زحمت بکشم حالا این ماده راجع بد کتورها هم همینطور است اگر ما بخواهیم پزشکی را در ماده ۹۲ مشمول ماده خودش قرار ندهیم و بگوئیم این آدم از این مزیت محروم است در نتیجه ارتش زبان کرده است و عدد هم زیاد نیست. حالا تمنا میکنم که توجه بفرمائید باین مسئله و این افرادی که زیر پرچم آمده اند مشمول ماده ۹۰ شان قرار دهید و قبول بفرمائید که ضرر نخواهد کرد.

معاون وزارت جنگ - بنده یک توضیح مجددی عرض میکنم تصور میکنم که آقای اورنگ متقاعد بشوند و آن این است که روی این زمینه که ما صحبت میکنیم خدمت نظام را ما یک خدمت نسک آوری فرض میکنیم و میگوئیم که یک شخصی که تحصیل کرد یک مزیتی برایش قائل می شویم. در صورتیکه حالا آن شخصی که تحصیل کرده است

برای فرا گرفتن فنون نظامی زحمت کمتری لازم دارد. يك شخصى كه عالم درجه اول شده است زودتر فرا ميگيرد تا آن كسى كه بي سواد است. آن بيسواد را گفتيم دو سال خدمت كند و ديپلمه را گفتيم يكسال و نيم خدمت كند. بنا بر اين عيب وعارى نيست و از يك طرف هم ميگويند كه بيستسى نفر اهميت ندارد در صورتيكه اهميت دارما الان به نفر احتياج داريم در صورتيكه ما احتياج داريم بنفر پزشك هم ميخواهيم و پزشك نداريم سي هنگ را كه ميتوانند پرستارى كنند سي تا هنگ را نتوانند بكنندسي تا گردان را كه ميتوانند ما چه ميگوئيم ما ميگوئيم اينها كه دو ماه سه ماه چهار ماه مانده است كه خدمتشان را تمام كنند خوب يك تعهد بدهند (همينطور كه در بهدارى هم ميروند و تقاضا ميكنند ولي قبول نميشوند شايد كه جا نداشته باشند) و طبق اين ماده رفتار كنند و يك خدمتى بكنند و بهمين جهت هم اينها باپايه پزشگى استخدام شده اند و اين يك سند استخدماى ميشود براى آنها كه بعد هم در وزارت بهدارى براى آنها يك مقام و مرتبتى ميشود بنده كه با يك نفر از اين آقاىان دكتر ها اين صحبت را كردم با اينكه اسمش را ننوشته بود رفت اسمش را ثبت كرد براى اينكه يكسال خدمت ميكنند در آنجا در وزارت بهدارى با پايه يك ميروند وارد ميشود با آنها ضررى ميرساند در اين موقع بحران ناخوشى كه خطر تيفوس در اين مريضخانههاى ما هست اگر توجه بفرمائيد در هنگهائى كه ۱۵۰۰ نفر يا ۲۰۰۰ نفر مى خوابند اگر مختصر عدم توجهى نشود اين مرض تيفوس سرايت خواهد كرد و همه خواهند گرفت اين است كه خواهش ميكنم كه در اين قسمت موافقت بفرمائيد (صحیح است) .

رئيس - رأى گرفته ميشود به پيشنهاد آقاى اورنگ موافقين برخيزند (عده كمى برخاستند) تصويب نشد

مخبر - اجازه ميفرمائيد يك توضيحي بنده عرض بكنم اين براى اشخاصى است كه حالا دارند خدمت ميكنند براى آتپه اينطور نيست براى آتپه همان مدت يكسال است.

رئيس - رأى گرفته ميشود به ماده ۹۲ موافقين با اين ماده برخيزند (اكثربرخاستند) تصويب شد ماده ۹۴ فصل سيزدهم - اجراى مراسم سرباز گيرى ماده ۹۴ - مجالس سرباز گيرى در پانزدهم فروردين ماه هر سال در مراکز حوزهها تشكيل ميگردد.

رئيس - آقاى معدل

معدل - همه آقاىان توجه دارند كه اكثريت ملت ايران را کشاورزان و بزرگان تشكيل ميدهند براى طبقات ديگر هر وقت سال احضار شوند فرق نميكنند ولي رعيت كارش اختيارى نيست بنا بفصل و موقع كارش بايد آنجا وظيفه اش را انجام بدهد در سابق موقع تشكيل مجامع سرباز گيرى را در موقع كشت قرار داده بودند ولي بعداً در عمل معلوم شد كه عملى نيست بعد در (پانزدهم) فروردين قرار دادند. ۱۵ فروردين بهار نه تنها فصلى است كه بايد شيار بكنند براى زراعت بلكه موقعى است كه بايستي صيفى بكارند و از اين حيث اين عمل مناسب نيست و بهترين موقع فراغت براى بزرگان زمستان است كه نه صيفى ميخواهند بكارند شتوى را هم برداشته اند بنده پيشنهاد مى كنم با آقاىان كه از اول دى تا اول بهمن اين كار را مقرر دارند (صحیح است) ولي باز بنا بآن عرضى كه پريروز كردم چون انس آقاىان را بآن پيشنهاد دولت احساس ميكنم كه كوچك ترين پيشنهادى را هم تصويب نميكنند بنده تصور ميكنم كه هميشه يك حرف حسابى از اين ميرود

رئيس - پيشنهاد آقاى معدل :

پيشنهاد در ماده ۹۴ - مجالس سرباز گيرى در اول بهمن ماه هر سال در مراکز حوزهها تشكيل ميگردد. معدل

معاون وزارت جنگ - بنده در اين قسمت عرايض مفصلى نميكنم چون در كميسيون اين موضوع حلاجى شد متأسفانه يا خوشبختانه مملكت ما بقدرى وسيع است كه اين اختلاف فصول را در همه جا داريم كه در هر فصلى سرباز بگيريم اگر در شمال وفق بدهد براى جنوب وفق نميدهد اگر براى جنوب وفق بدهد براى شمال مصداق ندارد و در

کردستان وضعيت ماه بهمن آنجا طوري است كه اصلاً اباب و ذهاب ممنوع و موقوف ميشود نه مأمور سرباز گيرى ميتواند برود و نه سرباز ميتواند بيايد. از طرف ديگر اگر يك تاريخى را بگيريد كه براى شمال وفق بدهد براى دشتى و دشتستان وفق نميدهد باين جهت چون در تمام مدت سال سرباز گرفته ميشود و اين اسباب زحمت مردم بود و براى ماهم اسباب زحمت بود چون لاينقطع متعرض مردم ميشدند ما آمديم گفتيم عوض شصت هزار نفرى كه در دوره سابق كه ميگرفتيم يا چهل هزار نفرى كه ميگيريم عرض كردم تدريجى بگيريم يعنى در دو نوبت دوتا بيست هزار نفر را بگيريم در ۱۵ فروردين جلسه را تشكيل ميدهيم و جلسه هم ۱۵ روز بيست روز با يكماه كار دارد تا اوراق و آمار حاضر شود و صورت مشمولين برود و صورت مشمولين هم كه ميرود گفتيم طوري ميكنيم كه اينها بيش از ۳۶ كيلومتر طى طريق نكنند. بنا بر اين يك نفر كاشانى را ما ديگر وادار نميكنيم كه بياوريم به تهران و بوضعيت او رسيدگى كنيم. در همان حوزه هاى فرعى هريك وضعيتش را روشن ميكنيم و اگر كارى داشت بهش ميگوئيم آقا تو الان برو و در بهمن بيا و اگر كارى نداشته كه اعزام ميشود. بالاخره در هر سالى دو فصل مساعد است ما مجلس سرباز گيرى را كه در ۱۵ فروردين گذاشتيم براى اين است كه تعطيل عيند ميگذرد اعزاء جمع شوند ۱۵ روز بيست و پنج روز كارهاى مقدماتى شان را ميكنند و ارديبهشت شروع ميكنند بعمل و تازه نصف نفرات آن سال را ميگيرند يعنى از ۴۰ هزار نفر ۲۰ هزار نفر را ميگيرند و مابقى كه گرفتارى دارند مو كول با بانامه ميشود. در جاهائى كه مقتضى است و وضعيت طوري است كه در آبان نميشود اين نفر را خواست در اردى بهشت ميخواهيم در جاهائى كه ميشود اين نفر را خواست در همان موقع مقتضى احضارش ميكنيم.

رئيس - آقاى معدل فرمائيشى داريد ؟

معدل - آقاى معاون وزارت جنگ ميفرمائيد كه

زمستان راهها بسته است و براى مأمورين اسباب زحمت

است كه مشمولين را جمع آوري كنند. در حالى ملاحظه فرموديد براى اين اشخاص كه مشغول زراعت هستند اين مشكل را فرض نمى كنيم ولي براى مأمورين كه وظيفه شان است (مخبر - ايشان هر دو طرف را گفتند) (صحیح است) (معاون وزارت جنگ - بنده همه را گفتم) خيلى خوب توجه بفرمائيد آقاى معارن وزارت جنگ شما الان كه ۲۰ هزار نفر يا ۴۰ هزار نفر را احضار نمى كنيد! تمام مشمولين درست مشغول كشت و كار صيفى و شيارهاى نوروزى هستند و آنها رامياورند و اينها در مركز حوزهها ميمانند تا بوضعيت آنها رسيدگى شود. آن عدهاى كه معاف ميشوند يعنى بآن عده اى كه مرخصى داده ميشود بايد دومرتبه مراجعت كنند و بكارشان برسند تمام اينها. در آن موقع حساس فقط براى تسهيل كار و براى عبور و مرور مأمورين اينها احضار ميشوند در خالى كه بنده خيال ميكنم در فصل زمستان در كشور ما هيچ نقطه ايش اينطور نيست كه غير قابل عبور باشد.

افشار - جنوب اينطور است ولي شمال و كردستان را جنابعالى نميدانيد.

معدل - و اگر هم اينطور هست ممكن است در آن يك تبصره اى گذاشته شود كه در آن نقاطى كه غير قابل عبور است - مستثنى است يعنى نقاطى را كه وضعيت جغرافياى آن را مناسب ندانيم. در كردستان يا در جاى ديگر كه فرض ميكنند در زمستان شخصى از خانه خودش بيرون نميآيد و اسبش را هم سوار نميشود اتومبيل هم سوار نميشود و سفر هم نميكنند يك همچو چيزى را فرض ميكنيم. تازه براى اينكه فرض محال نباشد براى اين يكى دو نقطه كه ميفرمائيد اينطور نباشد اين دليل نميشود كه تمام مملكت را باين شكل گرفتار كرد و اين اشكالى ندارد كه فروردين را ما تبديل كنيم به بهمن ماه اينكه اشكالى ندارد بايد تمام جهات رادر نظر گرفت.

معاون وزارت جنگ - گمان ميكنم توضيحات بنده را آقاى معدل توجه نفرمودند بنده براى مأمورين سرباز گيرى

عرض نکردم که نمیتوانند بروند بالاخره مأمورین اگر نتوانستند با اتومبیل بروند با اسب میروند نتوانستند پیاده میروند چکمه دارند لباس دارند بالا پوش دارند افسر همه چیز دارد و میروند موضوع نفرات را بنده عرض کردم باقا که در زمستان نمیشود نفر را آورد و احضار کرد چون اغلب بالا پوش حساسی ندارند و همان ۳۶ کیلومتر را که بیایند میمیرند توی راه (صحیح است) ولی در فروردین مجالس سرباز گیری که تشکیل میشود وضعیت اینها را روشن میکنند بعد آن عده ای که گرفتاری ندارند احضار میکنیم و الا برای مأمورین سرباز گیری مانعی ندارد و میروند.

رئیس - موافقین با پیشنهاد آقای معذل برخیزند (عده ای برخاستند) تصویب نشد. پیشنهاد آقای فریدونی:

پیشنهاد میشود تبصره زیر بماده ۹۴ اضافه شود. تبصره تشکیل مجالس سرباز گیری نسبت بشهرها و قصبات در پانزدهم فروردین و در مورد دهات از پانزدهم آبانماه هر سال شروع و اجراء خواهد شد. فریدونی

رئیس - آقای فریدونی:

فریدونی - عرض کنم قسمت نظام وظیفه و خدمت سربازی یکی از چیزهای مهم است. از کارنامه اردشیر بابکان است که میگوید مملکت بدون لشکر و لشکر بدون زراعت و زراعت بدون تجارت و تجارت بدون عدالت میسر نیست. پس بنابراین لشکر اگر باشد و زراعت نباشد لشگری نیست بنابراین باید نهایت توجه را در این عمل کرد. ۱۵ فروردین اگر وضع مملکت را در نظر بگیریم موقع کشت صیفی است و هنگام آبیاری شتوی مثلاً اطراف تهران را اگر در نظر بگیریم و زمین یکی از جاهای مؤثر در امر خواربار تهران است که هر وقت محصولش دچار آفت شود و مرضی واقع شود خوزاک چندین ماه تهران بتعویق میافتد، از تاریخ اوایل ماه فروردین در ورامین شروع میکنند از رودخانه جاجرود آنها را که حقایق از جاجرود دارند آب میگیرند برای زراعت شتوی. در عین حال اشخاصی هستند که مشغول صیفی کاری میشوند و دنبال این قبیل امور کشاورزی هستند بنابراین نمیشود

که بخدمت احضار شوند و آنجا هائی هم که نزدیک ورامین هستند مثلاً خوار هم همین طور است. غار و پشاپویه هم که از بخشهای مهم تهران است همین حال را دارد شهر باروسا و جبالاغ همینطور در قسمت خراسان میخواهید بروید همینطور است مثلاً سبزوار یک نقطه است که در فروردین موقع نوغان زراعتش است (صحیح است) و این موقع موقع زراعت آنجا است و همینطور در سایر نقاط قسمت فارس و سایر جاها هم همین طور است. این است که بنده پیشنهاد کردم که دو قسمت بشود قسمتی در شهرها و قصبات که چون کار فلاحت ندارند مجلس سرباز گیری در ۱۵ فروردین تشکیل بشود و آن مشمولین را احضار بکنند و وضعیتشان رسیدگی کنند آنها را که مشمول خدمت نظام وظیفه هستند وارد خدمت میشوند و آنها را که مشمول نیستند که آزاد میشوند. و یک قسمت دیگر را که موقع زراعت شان است در ۱۵ آبان قرار بدهند و بهترین موقع بقیه بنده ۱۵ آبان است که ۱۵ آبان وقتی مجلس سرباز گیری تشکیل بشود ۱۵ روز طول میکشد تا حاضر کنند آمار را و رسیدگی بکنند برای این کار و در طرف یک ماه ممکن است بوضعیت دهاتی ها هم رسیدگی کنند و تکلیفشان را معلوم کنند و با این ترتیب بامور کشاورزی اعم از صیفی و یا شتوی هم لطمه وارد نمیآید (صحیح است).

رئیس - موافقین با پیشنهاد آقای فریدونی برخیزند (عده کمی برخاستند) تصویب نشد.

پیشنهاد آقای دهستانی:

پیشنهاد میکنم ماده ۹۴ بقرار زیر تصویب شود. ماده ۹۴: مجالس سرباز گیری در اول آسفند ماه هر سال در مراکز و حوزه ها تشکیل و دردهم فروردین ختم میگردد. دهستانی

رئیس - آقای دهستانی:

دهستانی - عرض میکنم موضوع دو قسمت است یکی قضیه مجلس سرباز گیری است بطوری که در این لایحه نوشته شده است در فروردین معلوم کرده اند این مجالس سرباز گیری را که در مراکز و حوزه ها در فروردین ماه تشکیل میشود و یکی دیگر موضوع احضار مشمولین است

این دو قسمت را باید یکقدری توجه کنیم و تجزیه کنیم تا بدانیم که قسمت مجالس سرباز گیری و رأی احضار مشمولین است. پیشنهادی که بنده عرض کردم اینطور است که از آسفند تا اول یا تادهم فروردین مجالس سرباز گیری تشکیل شود و خاتمه پیدا کند و مشمولین را احضار بکنند نه اینکه از ۱۵ فروردین بعد مجلس سرباز گیری تشکیل شود و مشمولین را بخواهند و در تبصره ای که بنده پیشنهاد کردم عرض کردم موقع احضار مشمولین چه موقع است که آن موقع تصادف بامور زراعت و فلاحت و کاشت و برداشت مردم نداشته باشد. همانطور که برای محصلین قائل شدید که بعد از فراغت از تحصیل وارد خدمت نظام بشوند باید انصاف داد برای زارعین هم که دوره عمل آنها یکسال است و بایستی این موقع را وقتی قرار بدهیم که دسترنج یکساله آنها از بین نرود در دوره سابق اینطور بوده است که هر وقت نظام وظیفه میخواست مأمورین را بمحل اعزام میکرد و هیچ رعایت نمیکرد که خرمن زارع زمین است یا موقع کاشت زارع است. پس باید در قسمتی که مجلس سرباز گیری است تکلیف او را معلوم بفرمایند و خواهش میکنم قبول بفرمایند که در آسفند و فروردین باشد. بعد میآئیم سر قسمت احضار که اگر قانع نشدید هر طور که مجلس رأی داد همینطور باشد.

معاون وزارت جنگ - یک توضیحی عرض میکنم که

آقای دهستانی هم قانع شوند. ما مجلس سرباز گیری را اگر برای بعد از عید گذاشتیم برای این است که اشخاصی که در آن مجالس هستند از قبیل استظفار و فرماندار و غیره تا ۱۵ فروردین که موقع تعطیل است هیچکس بکارش نمیتواند برسد از ۱۵ این مجالس تشکیل میشود و خود این یکماه طول میکشد و ۱۵ اردیبهشت میشود. ۱۵ اردیبهشت تعداد مشمولین آن که معین شد نیست تا را از اردیبهشت ماه احضار می کنیم بیست تا را هم در آبان ماه میگیریم و با این ترتیب گمان میکنم منظور آقا هم حاصل میشود. مجلس سرباز گیری را که ما گفتیم در ۱۵ فروردین تشکیل میشود و وضعیت مشمولین را روشن میکند و الا همینطور که گفته

شد عمل میشود و رعایت مشمول هم در همه جا خواهد شد. (صحیح است).

رئیس - موافقین با پیشنهاد آقای دهستانی برخیزند (عده ای برخاستند) تصویب نشد. پیشنهاد آقای فرمانفرمائیان پیشنهاد میدارد در پانزدهم آبان مشمولین را احضار نمایند **بعضی از نمایندگان** - این پیشنهاد رد شده است.

رئیس - پیشنهاد آقای اورنگ. پیشنهاد میکنم که موقع احضار مشمول در نقاط گرمسیر و سردسیر بدو موقع مناسب بهمن و فروردین تعیین شود.

رئیس - آقای اورنگ. **اورنگ** - عرض کنم که من مردد هستم با آقای سرتیپ التماس کنم بآقای سرتیپ که التزام سپرد بجهت چوچه عرایض ما را قبول نکنند باری این مملکت ایران دو هوای مختلف دارد اگر به نقشه اش هم مراجعه بفرمائید که مثل یک شیخ است از سرش تا چطور اگر آن نقاط شمال این شیر را تا جنوب آن در نظر بگیریم می بینیم دارای دو هوای مختلف است. البته نقاط سردسیر دارد و گرمسیر دارد این مجلس سرباز گیری را وقتی که اعلان کردید در تمام نقاط باین کیفیت باشد که ۱۵ فروردین باشد و ۱۵ بهمن و برای این دو آب و هوا در این دو موقع و این دو تاریخ افراد را این مجالس سرباز گیری احضار کنند در این دو ماه موقع عملشان باشد مخصوصاً نقاط گرمسیر. بنده استدعا میکنم اگر اشکالی ندارد قبول بفرمایند که این بدو تاریخ تقسیم شود. قسمت سردسیر این مملکت در تاریخ ۷ فروردین اشکال ندارد مثل بیجار و سنندج و همدان و از این قبیل نقاط ولی قسمت گرمسیر این مملکت ۷ فروردین موقع عملش است. همینطور که شما حاجت بسرباز دارید همین سرباز هم حاجت بنان دارد مملکت آقا حاجت به خواربار دارد. این را هم ملاحظه کنید از این ملاحظه زبانی هم نمیتوانید شما این طرف را این تاریخ را قبول کنید و آن طرف را در تاریخ دیگر قبول کنید یعنی برای گرمسیر در بهمن و برای سردسیر در هفت فروردین چه اشکالی دارد؟ این چیز زبان آوری نیست ملاحظه بکنید اگر زبانی ندارد قبول بفرمائید.

معاون وزارت جنگ - بنده يك توضیحی مجدداً عرض میکنم گمان میکنم که آقای اورنگ متقاعد شوند. ما مجلس سرباز گیری مان برای تعیین تکلیف سرباز گیری آن سال است ما چون مجلس سرباز گیری مان برای سال ۱۳۲۲ یعنی فردا که اول سال است شروع میشود ۱۵ روز دیگر مجلس سرباز گیری را تشکیل میدهم برای رسیدگی بوضعیت مشمولین. پس از اینکه وضعیت مشمولین روشن شد ما در دو نوبت سرباز میگیریم يك نوبت در اردیبهشت و یکنوبت در آبان میباشد. یعنی آنهایی که در آبان نوبت دارند ما در آبان میخواهیم و آنهایی که فروردین است در فروردین **معدل** - آقا تمام اینها را میکشند میآورند.

معاون وزارت جنگ - و اگر دست ما را ببندید يك دفعه می بینید که ما ممکن است در بند عباس بخوایم مجلس سرباز گیری را قرار بدهیم و توانیم این طور که نمیشود ما باید وقت را در نظر بگیریم و ما خودمان رعایت میکنیم این قسمتها را چون صرفه خود ما است. توضیح دیگری که خواستم عرض کنم اگر گرمسیری را تماماً صد در صد در يك نوبت بخوانند معین کنند این هم بضرر رعایا و مالکین است برای اینکه يك ده اگر ۴ سرباز باید بدهد ۲ تا را در اردیبهشت بدهد و ۲ تا را در آبان بدهد بهتر است ده کمتر خالی خواهد شد در صورتیکه اگر غیر از این باشد و يك دفعه باشد بنظر بنده بزبان دهات است.

اورنگ - بنده پس گرفتم آقا. پس گرفتم.

رئیس - پیشنهاد آقای دهستانی.

پیشنهاد میکنم تبصره زیر ماده ۹۴ اضافه شود. تبصره تمام کشاورزان و کارگران مشمول بمحض فراغت از کار در دی و بهمن و اسفند ماه هر سال برای انجام خدمت وظیفه احضار خواهند شد.

رئیس - آقای دهستانی.

دهستانی - عرض کنم قضیه سرباز گیری بطوری بود که معلوم شد و پیشنهاد بنده قابل توجه نشد و بطوری که آقای معاون وزارت جنگ بیان کردند البته عملی میشود و

مشمولینی را که وضعیتشان روشن نشده و برك معافیت موقت که مدت آن منقضی نشده باشد و یا برك معافیت دائم و یا کتابچه خاتمه خدمت در دست ندارند استخدام و یا در خدمت نگاهدارند. این بنظر بنده يك چیز عجیبی است حالا اگر محدود کرده بودند به قسمتهای وزارت خانه ها و ادارات دولتی این چندان عیبی نداشت ولی مؤسسات ملی را مکلف کردن این چه فایده ای دارد؟ اگر مؤسسات ملی برخلاف قانون رفتار کرد و يك کسی را هم يك عضوی را هم استخدام کرد تکلیفش چیست؟ مؤسسه ملی که برخلاف قانون رفتار کرده چه کارش میکنید مجازات دارد که ندارد؟ اگر مجازات ندارند پس چرا این را نوشتید آقا؟ این يك عمل لغوی است و اینقدر نباید بر مردم تنگ و سخت گرفت آقا. خوب شما وزارت خانه ها و ادارات دولتی مال خودتان است من میآیم آنجا بیچاره هستم میگویم بمن کار بدهید شما میگوئید آقا نظام رقتی یا نه؟ من میگویم نه نرفته ام میگویند مطابق این مواد باید بروی خدمت بکنی خوب حالا در این اداره دولتی يك تربیتی است بسیار خوب يك فور مولی است که در سابق هم گفته میشد و عملی میشد او هم باید بروی خدمت نظام را بکنند ولی آقا این برای مؤسسات ملی هیچ صحیح نیست موافقت بفرمائید که لا اقل این کلمه ملی را پس بگیرند و به مؤسسات ملی کار نداشته باشند و دیگر زندگانی را سخت نکنند بر مردم

مخبر - عرض کنم که مطابق قانون هر کس مشمول شد باید بروی خدمت اگر نرفت و یا برك معافیت نداشته باشد البته برای اجرای قانون تمام دوا بر مسئول هستند حالا دولتی باشد یا ملی فرق نمیکند این برای اجرای قانون است و حق ندارند بپذیرند

بعضی از نمایندگان - رأی رأی

افشار - بنده اجازه خواسته ام

رئیس - بفرمائید.

افشار - بعقیده بنده این ماده فوق العاده ظالمانه است (رضوی - چرا؟) عرض میکنم. نظام وظیفه کاملاً لازم است

و مشمولین نظام وظیفه و آنهایی که میتوانند خدمت نظام وظیفه را انجام دهند صد در صد بنده موافق هستم باید بروند و خدمت بکنند ولی این نکته را توجه بفرمائید همه آقایان در ولایات بوده اند و ملاحظه هم فرموده اند که اشخاصی مشمول هستند یا نزدیک شده است مشمولیت آنان و بجتهای اداره نظام وظیفه آنها را جلب نکرده است و احتیاج دارند که کار بکنند بنده اشخاصی را دیده ام که یکی دو سال همین طور بلا تکلیف بوده اند و احتیاج دارند که زندگی خودشان را تأمین بکنند هر کس که مثل آقا نیست که وکیل باشد و از حقوق یا از عایدات ملکی استفاده بکند. يك جوانی است که رسیده است بسن ۲۱ سالگی حالا چون تکلیفش معین نشده است با این ترقیب این جوان باید از کرسنگی ببرد یا گدائی بکند؟ چه ضرر دارد آقا نامدنی که وضعیت او روشن نشده و او را نبرده اند برود در يك بنگاه کسب کند ماشین نویسی کند کار کند و زندگانی خودش را تأمین کند تا موقع مشمولیتش برسد و او را بخوانند و بروی خدمت کند. اگر اشخاصی برخلاف قانون نظام وظیفه برخلاف مقرراتی که وضع شده است رفتار کرده و خدمت خودشان را انجام نداده اند البته آنها را مطابق قانون تعقیب میفرمایند ولی چرا مانع بشویم از این که این کسب معاش بکنند زندگی خودشان را تأمین بکنند. بعقیده بنده این ماده ظالمانه است و از آقای معاون وزارت جنگ استدعا میکنم که موافقت بفرمایند که این ماده لغو شود

مخبر - بنده توضیحی عرض کنم که آقای افشار یقیناً متقاعد میشوند (اورنگ) ایشان متقاعد نمیشوند بهیچوجه متقاعد نمیشوند) این جا ذکر شده است که مشمولینی که وضعیت آنها روشن نشده باشد و یا برك معافیت موقت در دست نداشته باشند. مشمولی که در ۱۵ فروردین رفت به حوزه و گفت بيك جهتی عجاله نمی توانم بیایم يك سال باو معافی میدهند برای يك سال دیگر هیچ مانعی ندارد که کار بکنند ولی کسانی هستند که یا مخفی میشوند و یا دزدکی در يك جا هائی میروند که ما دچار زحمت بشویم و نتوانیم پیدایشان

بکنیم و درشان بیاوریم که بیایند خدمتشان را بکنند و یا برک معافیت بگیرند این ماده برای آنها است
رئیس - آقای انوار

انوار - بنده موافقم ولی میخواستم با آقای افشار عرض کنم آقا هر قانونی که وضع می شود يك فرد نادری دارد که آن فرد نادر ایجاب می کند يك مخالفتی برای شما که بفکر تان میرسد بفرمائید که این بی چاره اگر نرفت و نکرد و چه شد و فلان چه کار بکند (افشار - آقا هیچ کار نکنند بمیرد) آقا همیشه قانون متوجه اکثریت افراد است. يك فرد یاد و فرد نادر هم که به نظام وظیفه بروند بهتر است تا این که شما بیایید و اجازه بدهید که آنها فرار کنند و بروند به ادارات دولتی و ملی و آن وقت نظام شما تشکیل نشود؟ این که خوب نیست مانا چاریم برای انتظام نظام وظیفه تمام راههای تقلب و فرار را جلو گیری کنیم که فرار نکنند و از زیر بار فراروند و بقدری که میتوانیم نظام را ایجاد و توسعه بدهیم. شما قائل میشوید به اینکه مادر این قسمت موفق بشویم؟ این درست است ولی باید اجرا هم بشود قانون باید قید شود که ادارات ملی هم اینقدر کمک بما بکنند که آن کسی که آمده است آنجا و مشمول شده است این ورقه معافی در دستش باشد و وقتش هم که کاملاً تلف نشده است افرادی که قانون بهشان اعلام میکند و عمل نکردند مقصودند. جاهل مقصودند نه جاهل قاصر اعلام میکند قانون آقا مشمولین باید اگر بخواهند با ادارات ملی بروند ورقه معافی داشته باشند چنانچه بدورقه بگیرد برود بگیرد دیگر اگر نرفته است این جاهل مقصود است جاهل مقصود معلوم نیست که معاف باشد و این معذور نیست هر کسی باید وظیفه اش انجام بدهد و این موضوع بعد از اینکه مدتی جاری شد آوقت شما حتی فرمائید يك فرد و يك فرد استثنائی را باید در نظر گرفت و شما هم که همیشه از اشخاصی هستید که طرفدار گذشتن این قانون و تصویب این قانون هستید پس موافقت بفرمایند که زودتر بگذرد قانون روی اکثریت و روی اغلب است (صحیح است).

طوسی - دو فقره پیشنهادات در يك زمیغه یکی مال آقای طباطبائی است و یکی آقای اورنگ.
رئیس - پیشنهاد آقای اورنگ:

پیشنهاد میکنم که لفظ ملی از آخر جمله بنگاههای دولتی برداشته شود. (طوسی - مال آقای طباطبائی هم همینطور است).
رئیس آقای طباطبائی.

طباطبائی - عرض کنم که من خیال میکنم آقای سرتیپ هم موافقت بفرمایند و این پیشنهاد را مورد توجه قرار بدهند يك کلمه است این را بردارید عرض کردم ادارات دولتی را اگر مکلف میکنید باینکه اگر يك نفر مستخدمی داشته باشد تا وقتی که ورقه معافیت و روشن شدن وضعیت خودش را نیاورد او را نپذیرند این بنظر بنده يك قدری سطحی میباشد اما برای من که دارای يك مؤسسه ملی هستم يك مؤسسه تجارتي هستم يك نفری را که استخدام میکنم برای من چه تکلیفی میتواند تعیین کنید؟ حقیقه هم عرض کردم که يك مؤسسه ملی را شما چطور مکلف میکنید که نپذیرد و اگر نپذیرفت چه کارش میکنید؟ (دکتر طاهری - مقصود شهرداری است) مگر اینکه توضیح بفرمایند که مقصود از مؤسسه ملی یعنی شهرداری یعنی بانک ملی مثلاً اگر اینطور است که من مخالفت زیادی ندارم. آقا اگر مؤسسات ملی بطور کلی تجار تخانها و بنگاههای عمومی و ملی را میخواهید بفرمائید این البته منطقی و صحیح نیست و بنده مخالف هستم
معاون وزارت جنگ - بنده تصور میکنم که توضیحی که دادم کافی بود ولی مجدداً عرض میکنم الآن ما سر بازار ما سال میخواهیم بگیریم. مؤسسه نفت جنوب چهار هزار نفر به ما صورت داده است که این چهار هزار نفر را لازم داریم ما هم گفتیم بسیار خوب اینها پیش شما باشند و اجازه دادیم این البته ممکن است يك بانک یا مؤسسه دیگری هم باشد البته تجار تخانهای بزرگ را فرض میکنیم بنده منشی مشمول توی خانه ام باشد یا يك مؤسسه غیر رسمی ولی مؤسسات ملی بزرگ چه ضرری دارد که اجازه دولت این کار را بکنند و وضعیت

او را روشن میکنیم و بدست او میدهیم بعد هم ازش تحویل میگیریم (صحیح است) این ضرری ندارد.
رئیس آقای اورنگ.

اورنگ - بنده توضیحی دادم ولی چون آقای ملک مدنی هم این پیشنهاد مرا قبول کردند ایشان توضیح میدهند.
رئیس - آقای ملک مدنی.

ملک مدنی - عرض کنم آقایان همه نظر تان باید مسبق باشد عرض کنم آقای سرتیپ توجه بفرمایند البته آقای تهرانچی که مخبر کمیسیون هستند توجه دارند و این را برای توجه حضرت تعالی عرض میکنم البته همه میل دارند که این قانون زودتر بگذرد ولی اساساً این کلمه زنده است و در قانون بودنش خوب نیست برای چه برای اینکه الآن آقایانیکه پیشنهاد کردند و بنده توضیح دادم من نتوانستم جوابی بایشان بدهم و قانع شدم و امضاء کردم. فرمودند که اگر کسی يك برگ معافی دستش نبود و خواست برود توی يك نجاری که امرار معاش بکند این را نباید بپذیرند در آن نجاری. (معاون وزارت جنگ - چرا آقا مانعی ندارد میتواند برود) مقصود بنده در این است که عرض کنم که حضرت تعالی موافقت بفرمائید ولو اینکه در نتیجه موافقت يك مختصری هم اشکال برای وزارت جنگ پیدا شود. بنظر بنده بهتر است و اشکالی ندارد که این کلمه را حذف بفرمایند و این اشخاص بروند در این مؤسسات کار بکنند.
مخبر - اگر تسلی را برداریم و داخلی بگذاریم نظر آقا تأمین میشود.

اورنگ - همان است آقا چه فرق می کند.
رضوی - نمیشود آقا من هم باید حرف بزنم عرضی دارم تکلیف من چیست؟

طباطبائی - تکلیف شما این است که صحبت بکنید (خنده نمایندگان)
رئیس - آقای هاشمی.

جمعی از نمایندگان - نمیشود آقا.
هاشمی - بنده توضیحی دارم و مطابق ماده ۶۲ اعضای

کمیسیون حق دارند صحبت کنند و علت هم این است که آنها مدافع يك قانونی که حلاجی شده است در يك کمیسیون مخبر نیست. همه افراد کمیسیون که در زیر فکر و اندیشه آنها لفظ به لفظ آمده است و درش بحث شده است ممکن است که مدافع قانون بشوند (صحیح است) توجه آقای ملک مدنی را معطوف میکنم بعرض خودم که نظر این بود که ما اگر توجه میکردیم بگذشته که چطور این قوانین که میگذاشت در مملکت ریشه دار نشد و در مملکت و اجرا نشد گویا قابل انکار نیست که يك علت این بود که خود ملت آشنا نشده بود و حاضر و آماده برای قبول قوانین و اجرای قوانین نبود و کمک بقوه مجریه برای اجرای قوانین نشده بود این بود که دولت قانونی در دست داشت که هم بیبایستی اجرا کند و متأسفانه مقتضیات قبلی و وضعیات کشور را هم در این جا در نظر نمیگرفتند. هر قانونی که تصویب میشد آن قانون بموقع اجرا گذارده میشد ولی عملی نمیشد خود ملت کمک نمی کرد و حتی اعلان هم می کردند بطوری که يك وقت متوجه میشدند که قانون بجای اجرا بکلی از آن صورت اولیه منسلخ شده و بیرون آمده است در دوره آزادی و حکومت مشروطه باید مجلس شورای ملی توجه داشته باشد که خود ملت را در واقع عامل مؤثر برای اجرای قوانین قرار بدهد (صحیح است) در دوره گذشته (جناب آقای ملک مدنی توجه بفرمائید بعرض بنده) در دوره گذشته حکومت وقت تمام نظرش باز دیاد مالیاتها و عوائد بود و چون نظرش دریافت مالیات بود برای وصول مالیات بر درآمد بود که بمؤسسات ملی گفتند که هر بنگاهی موظف است که هر کارمند بکه دارد مالیات او را باید بدهد و خود آن بنگاه متعهد پرداخت مالیات او باشد خود آن بنگاه واسطه رساندن مالیاتش باشد نظام وظیفه هم مالیاتست هیچ فرقی ندارد خود این هم برای مملکت يك مالیاتی است يك فردی که در يك آب و خاکی زندگی میکند بيك تنی که میرسد باید بطور قطع این مالیاتش را بپردازد و این مالیات نظام وظیفه است و در این جا باید مؤسسات ملی بنام حکومت ملی جلو تر باشند

از مؤسسات دولتی (صحیح است) باین ملاحظه است که دفاع میکنم از اینکه تمام افراد ملت را باید عادت بدهیم از مجلس از دولت که پشتیبانی بکنند در اجرای قوانین نه اینکه يك پیشنهادی را بپذیرید که اگر مؤسسه دولتی مشمولش را جواب داد با آغوش باز مؤسسه ملی آنرا بپذیرد بنا بمقتضیات و عرض میشود با تسامح و تامل با آن رفتار کند. (صحیح است)

رئیس - آقای اورنگ

اورنگ - آقای طوسی اگر آقای مخبر قبول کردید که مطلب تمام است دیگر لازم نیست توضیح بدهم بنده. بعضی از نمایندگان - رأی - رأی.

اورنگ - بنده پیشنهاد کردم پیشنهاد بنده را آقای

مخبر قبول فرمودند که حذف کلمه ملی بشود (بعضی از نمایندگان - نکردند آقا) اولاً حضرت آقای انوار قضیه نادر نیست که فرمودید قضیه درست بعکس است چطور يك قانونی ممکن است بگذرد و يك فردی ممکن است متضرر بشود و منظور نظر قانونگذار اغلب و اکثر است این درست ولیکن اینجا خاطر شریف مسبوق باشد که متولدین حد اقل در سال صد و بیست و پنجهزار نفر است محل نیاز ارتش حد اکثرش چهار هزار نفر است پس در هر سال هشتاد و پنج هزار نفر زائد است الآن عدّه که ذخیره شده است در ظرف شانزده هفده سال هشتصد و پنجاه هزار نفر است این عدّه مردم بلا تکلیف هستند تا بوضعیتشان رسیدگی شود سنین متمادی کار دارد حالا در این سنین متمادی که شما بوضعیت آنها رسیدگی نکردید مؤسسات دولتی را هم درس را بستید برای شان اگر برود این آدم درد کان بجاری بنشیند و بجاری کند مأمور گریبانش را میگیرد که این جا بنگاه ملی است بیا بیرون درست است آقا؟ (بعضی از نمایندگان - صحیح نیست) این پیشنهاد را ما از این لحاظ تهیه کردیم که لفظ ملی را بردارید و بخود ماده رأی بگیریید این است حاصل مطلب.

رئیس - آقای روحی

روحی - عرض کنم ما میل داریم این لایحه پیش از سال بگذرد وقت هم نداریم بنده استدعا میکنم از آقایانی که پیشنهاد میدهند دومرتبه سه مرتبه صحبت نکنند و اگر رد شد متأثر نشوند و بایستی کشور نظام وظیفه داشته باشد (همه نمایندگان) صبر کنید من هم اولاد دارم باید چشمش کور بشود برود خدمت سر بازی اش را بکنند اورنگ - خوب کور بشود.

روحی - اجازه بدهید آقا. اجازه بدهید از چند هزار نفر که آقا میگویند مطابق قانون پیش همه شان مشمول بوده اند امروز کری لالی قوزی چلاق را گفتند معاف و نصف آنها هم بعنوان تکفل معاف هستند ولی بدانید اگر وسیله پیدا کردند راه پیدا کردند برای فرار از خدمت بایستی تمام راههای آنها را گرفت و تربیتشان کرد که بیایند زیر پرچم ایران خدمت بکنند آقا شما حمایت نکنید از آنها همین امسال اگر ما این ارتش را نداشتیم این جا نمیتوانستیم خراسان و رضائیه را امنیت بدهیم بگذارید افراد این کشور بیایند زیر پرچم خدمت بمیهنشان بکنند آقایان هم من مطمئن هستم که باین پیشنهاد رأی نمیدهند.

بعضی از نمایندگان - رأی بگیریید.

مخبر - اینکه گفتند یا مجلس باید این قسمت پیشنهاد را قبول کند یا بدون آن کلمه مجلس رأی بدهد...

اورنگ - قبول کردید آقا حذف کلمه ملی را چه

میفرمائید؟

مخبر - اگر آقایان درست توجه بکنند بنده برای روشن شدن ذهن آقایان عرض میکنم اولاً اینجا جرمی برای مؤسساتی که قبول کردند نگذاشتیم و اگر کردند جرمی نیست برای آنها این را اجازه بفرمائید دوائر دولتی که باین ترتیب اثر باید بدهند میدهند حالا هم هست و همینطور است دوائر دیگری هم که کلام اداره را دارد اینها هم باید ترتیب اثر بدهند ولی اگر منظور بجاری و اینهاست که میفرمائید البته تا وقتی که وضعیتشان روشن نشده باشد در آنجا کار کنند يك مسؤلیتی برای شان نیست آنها جزو

بنگاه محسوب نمیشوند دکان قصابی پینه دوزی نجاری اینها بنگاه نیست جزو بنگاه و مؤسسات حساب نمیشود و مانعی ندارد ولی اگر بخواهیم بگوئیم اجرا کننده قانون باید فقط دولت باشد و بنگاههای دولتی اینکه درست نمیشود ملاحظه بفرمائید بنگاههایی در مملکت است مثل فرض بفرمائید کارخانه ای که دارای چند ملیون سرمایه است دارای ده هزار کار گراست اگر این بخواهد اشخاص مشمول و فراری را بپذیرد بخدمت خودش خبر هم ندهد قطع دارم شما این قبیل اجازه را باو نخواهید داد که يك کسی که مشمول است و وضعیتش هم روشن نشده است برود در آنجا و مشغول کار شود (صحیح است) الآن در سال چهار هزار نفر بیشتر احتیاج ندارند؟ بیست هزار نفر را میبرند و بقیه را بقید قرعه آزاد میکنند و آتھائی که احتیاج ندارند و آزاد شدند و معافی هم دارند هیچ مانعی برای آنها نیست ولی آتھائی که احضار شدند و خودشان نخواستند بروند البته اینها اگر پیدا شدند باید جلو گیری بشوند یا همه را مأمور باید برود عقبشان با کشمکش ببرند این بهتر است یا اینکه این کارخانه اساساً این را قبول نکند تا برگ معافی داشته باشد مازاد غیر قرعه هم که اساساً شامل نیستند و مشمول معافیت هستند و استدعا دارم که موافقت بفرمائید که بگذرد که موقع احتیاج مان است آقا بهتر میدانید خودتان چندین دفعه بکمیسون شریف آوردید و اصرار مبرمی داشتید و واقعاً این قانون ارفاقی است بمردم برای اینکه قانون ۱۳۱۷ خیلی شدید است استدعا میکنم موافقت بفرمائید که ماده بگذرد. (صحیح است) و این قسمت نجاری و اینها را هم که فرمودید اینها بنگاه رسمی نیستند و شامل آنها نیست و استدعا میکنم آقای اورنگ پیشنهادشان را پس بگیریید.

بعضی از نمایندگان - رأی. رأی.

مخبر - استدعا میکنم آقای اورنگ پیشنهادشان را

پس بگیریید.....

اورنگ - شما قبول فرمودید آقا؟ پیشنهاد من را حالا

عدول کردید؟

مخبر - مطابق قانون اگر بنده قبول کنم دولت که قبول نکند میرود به کمیسیون و نمی شود در مجلس رأی گرفت و قانون میماند من شخصاً... (همه نمایندگان - رأی. رأی)

معاون وزارت جنگ - بنده برای تسهیل کار خواستم از آقای اورنگ استدعا کنم که این پیشنهاد را مسترد بفرمایند و این قانون امشب بگذرد الان ما در موقع جنگ هستیم مؤسسات متنوعی در این کشور است و همه هم اگر بما مراجعه بکنند این مشمول را شش ماه پیش ما بگذارید باشد ما هم به طیب خاطر قبول میکنیم.

بعضی از نمایندگان - رأی. رأی.

اورنگ - شخص بنده امروز از صبح تا بحال پنج

مرتبه است خواهش آقای سرتیپ را قبول کردم یک دفعه هم ایشان خواهش بنده را برای رضایت خاطر قبول نکردند (جمعی از نمایندگان - صلاح نیست - صلاح نیست).

اورنگ - معهذاً مسترد کردم بنده.

پیشنهاد آقای رضوی.

بنده پیشنهاد میکنم در ماده ۹۸ شهر داری اضافه شود.

رضوی - بنده هم مسترد کردم.

رئیس - رأی گرفته میشود به ماده ۹۸ موافقین برخیزند (جمعی برخاستند) تصویب شد.

طباطبائی - بنده يك اخطار نظامنامه دارم.

رئیس - عرض میکنم این زحمتی که امروز از صبح کشیدید و حالا هم میکشید با این وقت تنگی که داریم و احتیاجی هم که باین قانون هست این مقداری که باقیمانده خواهش میکنم که زودتر تصویب بفرمائید.

طباطبائی - بنده اخطار نظامنامه دارم. عرض کنم

پیشنهاد من اول خوانده شد توضیح دادم آقای مخبر کمیسیون هم قبول کردند (مخبر - نه. نه) صورت مجلس حاضر است آقا بعد به پیشنهاد من اصلاً رأی نگرفتید.

انوار - بعد از رأی نمیشود آقا اعلام رأی شد و ماده گذشت و تمام شد دیگر نمیشود در آن خصوص حرف زدو

من پیشنهاد را مسترد نکردم اول هم پیشنهاد من خوانده شده است و این عمل بر خلاف نظامنامه بوده است بدون اینکه تکلیف پیشنهاد بنده معلوم بشود به ماده رأی گرفتید ملاحظه بفرمائید این چه صورتی پیدا میکند .

رئیس - من از اول گفتم به پیشنهاد شما و آقای اورنگ رأی گرفته میشود و رد شد (بعضی از نمایندگان نشده) .

انوار - ماده بعد را بخوانید آقا (صحیح است) .

رئیس - ماده ۱۴۳ :

ماده ۱۴۳ - هر گاه در موقع رسیدگی بوضعیت مشمولین معلوم شود که سن واقعی مشمول با تاریخ تولد مندرج در برگ شناسنامه از حیث کمی یا زیادی سن تفاوت فاحش داشته و اعتراض خود مشمول باشد در این مورد صورت جلسه بامضای هیئت رسیدگی حاکی از تعیین مشخصات کامل شخص مشمول باالصاق دو قطعه عکس گواهی شده تنظیم و به پیوست رونوشت برگ شناسنامه بداد گاه مرکز مناطق مذکور در ماده ۵۷ فرستاده میشود و این دادگاه پس از رسیدگی بترتیب زیر عمل مینماید .

۱ - نسبت باشخاصی که کوچکتر از سن مشمولیت تشخیص داده شوند برگ معافیت موقت تا رسیدن بسن سر بازی میدهد .

۲ - نسبت باشخاصی که بزرگتر از سن مشمولیت تشخیص داده شوند برگ معافیت دائم بعنوان خارج از مشمولیت به آنان تسلیم میدارد .

تبصره - راجع باشخاصی که تولد آنان طبق مقررات قانون در دفاتر موالیذ به ثبت رسیده باشد این تاریخ تولد معتبر شناخته شده و قابل هیچگونه اعتراضی نخواهد بود و اگر اشتباهاتی بین برگ شناسنامه و دفاتر موالیذ مشاهده شود برابر قانون ثبت احوال رسیدگی و رفع خواهد شد .

رئیس - موافقین با ماده ۱۴۳ برخیزند (اغلب برخاستند)
تصویب شد ماده ۱۴۴
ماده ۱۴۴ - در تاریخ اجرای این قانون پرونده هائی که

بر اثر اجرای مقررات ماده ۱۴۳ قانون خدمت نظام وظیفه مصوب ۲۹ خرداد ماه ۱۳۱۷ در هیئت تجدید نظر مقرر در ماده ۱۴۴ قانون مذکور رسیدگی نشده باشد بایستی در هیئت نامبرده طبق ماده ۱۴۳ این قانون رسیدگی و پرونده ها برای صدور بر کهای معافیت موقت و یا دائم بمناطق مربوطه اعاده گردد و مناطق مربوطه موظف بصدور برگ معافیت هستند .

تبصره - هیئت تجدید نظر مقرر در ماده ۱۴۴ قانون نظام وظیفه مصوب ۲۹ خرداد ۱۳۱۷ بریاست یک افسر ارشد و دو افسر جزء که از طرف اداره نظام وظیفه معین میشوند و نماینده اداره کل آمار و ثبت احوال و نماینده دادرسی تهران و یک پزشک بانتخاب بهداری ارتش تشکیل خواهد شد .

رئیس - موافقین با ماده ۱۴۴ برخیزند (اغلب برخاستند)
تصویب شد . ماده ۱۴۵ .

ماده ۱۴۵ - پرونده هائی که بر اثر اجرای مقررات ماده ۱۴۵ قانون خدمت نظام وظیفه مصوب ۲۹ خرداد ماه ۱۳۱۷ تشکیل و تا این تاریخ منجر بصدور رأی هیئت تجدید نظر نشده باشد بایگانی میشود و پس از انتشار آگهی در مناطق مربوطه عین مدارک به تقاضای صاحبان مدارک بخود آنان یا نمایندگان شان مسترد خواهد شد .

رئیس - رأی گرفته میشود بماده ۱۴۵ موافقین برخیزند (اغلب برخاستند) تصویب شد . ماده ۱۴۶ :

ماده ۱۴۶ - رؤسا و کارمندان و پزشکان مجالس سرباز گیری و یا دادگاه اداری حوزه ها که در جریان اولیه امور مربوطه بمشمولین رأی داده باشند حق شرکت در دادگاه مرکز منطقه برای اظهار نظر نسبت بهمان موضوع نخواهند داشت .

رئیس - رأی گرفته میشود بماده ۱۴۶ موافقین برخیزند (اغلب برخاستند) تصویب شد . ماده ۱۴۹
فصل هجدهم - دادگاه اداری و وظایف حوزه های سرباز گیری
ماده ۱۴۹ - در مرکز هر یک از حوزه های اصلی سرباز گیری

دادگاه اداری بکارمندی نمایندگان وزارت کشور و اداره آمار و ثبت احوال و اداره نظام وظیفه و دو پزشک صلاحیت دار تحت ریاست مأموریکه از حیث پایه برتری داشته باشد تشکیل و بوضعیت مشمولین غائب و باقیمانده گان مجلس سرباز گیری رسیدگی و رأی خواهد داد .

تبصره - در نقاطیکه اداره ژاندارمری و شهربانی وجود داشته باشد نمایندگان آنان نیز شرکت خواهند نمود .

رئیس - رأی گرفته میشود به ماده ۱۴۹ موافقین برخیزند (اغلب برخاستند) تصویب شد . ماده ۱۵۴ :

ماده ۱۵۴ - وضعیت و طرز عمل مناطق و حوزه های سرباز گیری لا اقل در هر سال یکمرتبه باعزام بازرسی از مرکز باید تحت بازرسی قرار گیرد در صورت اقتضاء نیز در هر موقعی که ضروری باشد بازرسی اعزام خواهد شد .

رئیس - رأی گرفته میشود به ماده ۱۵۴ موافقین برخیزند (اغلب برخاستند) تصویب شد ماده ۱۵۶ .

ماده ۱۵۶ - غائبین زیر هر گاه دارای عذر موجه نباشند معادل ایام غیبت بمدت خدمت زیر پرچم آنان افزوده خواهد شد

اول - مشمولینی که برای اجرای مراسم سرباز گیری احضار شده و در موعد مقرر حضور نیافته باشند

دوم - مشمولین آماده بخدمت که در موقع احضار حاضر نشده باشند

سوم - کسانی که بنا بر علت مزاج احضار آنها بتعویق افتاده و در خاتمه مدت مقرر خود را معرفی نکرده باشند

تبصره ۱ - مشمولین بیماری که معالجه آنان برای مدت معین به بنگاه بهداری کشور محول و در اجرای دستور پزشک معالج عمل ورزیده و یا اساساً برای معالجه به بنگاه بهداری مراجعه نکرده باشند در اینصورت معادل نصف مدتی که برای معالجه معین شده بمدت خدمت زیر پرچم آنان افزوده خواهد شد

تبصره ۲ - در صورتیکه بتصدیق دو پزشک که مشمول بند سوم و تبصره بالا در معالجه اعمال ورزیده و محتاج به

ادامه معالجه است پس از خاتمه معالجه و بهبود یافتن تنبیهات مقرر در باره آنان اعمال خواهد شد
تبصره ۳ - اصولاً حد اکثر تنبیهات مشمولین مصرحه در این ماده از لحاظ خدمت از مدت چهار سال تجاوز نخواهد کرد .

تبصره ۴ - افسران و افراد احتیاط و ذخیره که پس از احضار طبقات مربوطه برای انجام تعلیمات مدت یکماهه طبق مقررات ماده ۱۲۳ در موعد معین حاضر نشده باشند باید دو برابر این مدت خدمت نمایند

تبصره ۵ - مشمولینی که تا آخر سن ۴۵ سالگی از خدمت غیبت نمایند بعد اکثر مجازات مندرجه در بندالف ماده ۳۵۶ قانون دادرسی و کیفر ارتش محکوم خواهند شد

تبصره ۶ - کسی که پس از مدتی غیبت یا فرار شخصاً حاضر شده و یا جلب گردیده باشد و در معاینه مطابق ماده ۶۰ معاف دائم تشخیص داده شود از انجام خدمات معاف ولی برای مجازات بداد گاه نظامی تسلیم خواهد شد و در صورتیکه دادگاه مقتضی بداند و غایب مزبور بیمار نباشد از پانزده روز تا ششماه محکوم بحبس خواهد شد

رئیس - آقای شه دوست

شه دوست - در اینجا بطور کلی اوشته شده است عذر موجه و اگر عذر موجه نبود محکوم بدو سال حبس میشود کی تشخیص میدهد عذر موجه را و چه عذری موجه است

مخبر - عذر موجه تنها در این قانون نیست در خیلی از قوانین مان هم هست فرض بفرمائید وقتی خواست حرکت کند وسائل حمل و نقل نداشت یا نرسید و نتوانست برسد این عذر موجه است و بعلاوه دو سال نیست باندازه غیبت بمدت خدمتش اضافه میشود اگر عذر موجه نداشته باشد اگر داشته باشد که جزو مدت خدمتش محسوب میشود

رئیس - موافقین با ماده ۱۵۶ برخیزند (اغلب برخاستند)
تصویب شد . ماده ۱۵۷

ماده ۱۵۷ - مشمولین نظام وظیفه باستثناء معاف شدگان ماده ۶۵ که تا کنون غایب بوده و بخدمت حاضر نشده اند

و همچنین سر بازاری که از خدمت زیر پرچم فرار کرده اند هر گاه تا اول اردیبهشت ماه ۱۳۲۲ شخصاً حاضر و بخود را معرفی نمایند از مجازات معاف میباشند و در غیر اینصورت باحضر آنان اقدام شده و مشمول مقررات مواد ۱۵۵ و ۱۵۶ این قانون خواهند بود.

رئیس - آقای تراقی

تراقی - خیلی طول کشیده است مجلس و شاید آقایان کسل شده باشند ولی یک موضوع مهمی است استدعا میکنم آقایان توجه فرمایند در این قانون یک مساعدت و مهربانی شده است نسبت به سر بازاری که مشمول بوده اند و تا کنون نرفته اند و معرفی نکرده اند خودشان را یا کسانی که زیر پرچم خدمت میگردند در آن حوادث سال گذشته فرار کرده اند نسبت به آنها مهربانی شده است و در عوض اجازه داده شده است به آنها که اگر تا اول اردیبهشت ۱۳۲۲ بیایند و خودشان را معرفی بکنند از مجازاتهای مقرر معاف هستند بنده عرض میکنم این مدت کم است الان اول فروردین است که قانون دارد میگردد تا بصره ملوکانه برسد و تا فرمان اجرای این قانون به ساکو و سرخس و جیرفت و آبادان و خرم شهر برسد مدتی وقت میخواهد بنده استدعا میکنم موافقت فرمائید لااقل تا اول تیر ماه گذاشته شود (صحیح است)

معاون وزارت جنگ - اجازه میفرمائید این یک محظوری دارد. میگوئیم اشخاصی که نیامده اند تا تیر ماه معاف باشند نتیجه این میشود که ما الان که بخواهیم شروع به سر باز گیری بکنیم میگویند تا تیر ماه وقت داریم و نمی آیند برای خدمت بنابر این عمل مجلس سر باز گیری متوقف میشود ملاحظه فرمائید سابق بود تا اول فروردین که این قانون هم بنا بود تا اول فروردین نوشته شود در کمیسیون تا اول اردیبهشت نوشته شده اگر موافقت فرمائید تا ۱۵ اردیبهشت نوشته شود بنده حرفی ندارم

تراقی - این را يك ماهش بکنید: بکنید تا اول

خرداد.

امیر تیمور - صحیح است تا اول خرداد باشد

مخبر - تا اول خرداد بنویسید بنده قبول میکنم اول خرداد ۱۳۲۲ نوشته شود

معاون وزارت جنگ - تا اول خرداد بنده هم موافقم

رئیس - پیشنهاد آقای طباطبائی

پیشنهاد میکنم آخر سطر سوم ماده ۱۵۷ اینطور اصلاح شود «هر گاه تا اول خرداد ۱۳۲۲ حاضر شده و یا جلب گردیده باشند و همچنین افرادی که بعلت غیبت تا کنون محکوم شده اند از مجازات معاف و در غیر این صورت الی آخر»

طباطبائی - اولاً خواستم استدعا کنم از آقایان که مطالبی که در این جا گفته میشود يك قدری بیشتر توجه فرمایند ملاک را باید فقط قبول دولت قرار بدهیم ممکن است پیشنهادات واقعا اساسی باشد صحیح باشد منطقی باشد (بعضی از نمایندگان) اینطور نیست آقا اینطور نیست آقا که میفرمائید و نماینده دولت هم حاضر الذهن نباشد و نخواهد در این جلسه قبول کنند آقایان باین معنی باید بیشتر توجه کنند نه اینکه فرمولی که از سابق برای ما باقیمانده (بعضی از نمایندگان) این را که فرمودید اینطور نیست) عرض کنم حضور عالی این پیشنهادی را که بنده تقدیم کردم قبلاً هم با آقای سرتیپ و با آقای مخبر کمیسیون مذاکره کردم مقصود این است که در این گرفتاریهای اخیر ما حوادث اخیر در این یکی دو سال يك عده افراد نتوانستند بیایند به خدمت و يك عده هم بواسطه سوانح و پیش آمده های اخیر متواری شدند این فرمولی که گرفته شده است بسیار خوب است که تا بحال نادیم تا اول خرداد هر کس شخصاً آمد معرفی کرد خودش را مجازات نشود ولی همین الآن به آقای سرتیپ هم عرض کردم بکده الآن گرفتار شده اند بعنوان اینکه تو فراری هستی و حتی در خیابان گرفتند و محکومیت پیدا کرده که توفرار کردی و يك عده دیگری هم هست که اینها ممکن است که خودشان بیایند یا آنها را بهر شکلی فرض کنید میشود آورد و اینقدر مهم

که سواد ندارند قانون را بخوانند روزنامه بخوانند و مثل آقایان توجهی بکنند در مطالب مشمولین همه خودشان سواد ندارند و بی اطلاع هستند ممکن است یک سرباز را نوی خیابان، فلان محله، فلان شهر، فلان قصبه دستگیر کنند ببرند این را اسمش را میگذارند فراری و میگویند چون جلب کردیم از این قانون نمی توانید استفاده کنید ما نظرمان ارفاقی است تا اول خرداد بهر شکلی و بهر نحوی هر مشمولی آمد یا آوردندش با جلبش کردند یا خودش آمد مجازات نشود این ارفاق را دولت قبول کرده حالا موافقت فرمائید که سطر آخر این ماده را اینطور اصلاح کنیم که اگر تا اول خرداد ۱۳۲۲ هر گاه حاضر و یا جلب گردیده باشد فرق نمیکنند (پیش هم که نیامده است) قبل از تصویب این قانون ممکن است جلب کرده باشند موافقت فرمائید که این محکومیت هم معاف بشود از مجازات.

معاون وزارت جنگ - اگر منظور آقای طباطبائی مشمولین فراری است بنده کاملاً موافقم و الا ممکن است سوء تعبیری بشود در بین سربازی که امروز، الآن تخلف کنند و فرار کنند برای يك تقصیری اگر بگیرندش البته دیگر انضباطی باقی نمی ماند.

طباطبائی - صحیح است ولی منظور بنده این نیست منظور بنده اینطور که فرمودید نبود فراری های تا حالا را عرض کردم که خودشان را هنوز معرفی نکرده اند تا اول خرداد حاضر شده یا جلب گردیده باشند بترتیبی که در پیشنهاد خوانده شد.

معاون وزارت جنگ - اگر اینطور است من موافقم با آن. در قسمت مشمولین موافقم.

رئیس - پیشنهاد آقای مهدب:

در ماده ۱۵۷ نوشته شود تا اول مهر ۱۳۲۲ اگر معرفی شوند.

مهدب - در دو موقع مجالس سر باز گیری تشکیل میشود که در این دو موقع میتوانند بیایند یکی در اول فروردین است. یکی در اول مهر اول فروردین که خبر با آنها نمیرسد

اردیبهشت و خرداد هم موردی ندارد حالا که ارفاق میشود برای اینکه خبر هم بشوند تا اول مهر ۱۳۲۲ بنویسید. مخبر - برای این مدت که فرمودند قبلاً مذاکره شد و قبول شد این مدت سه ماه که قبول شد و گمان میکنم کافی است زیرا اشخاصی که نخواهند بیایند در ظرف این سه ماه هم نخواهند آمد.

رئیس - پیشنهاد آقای طباطبائی دو مرتبه قرائت میشود. (بشرح سابق خوانده شد)

مخبر - علت غیبت را اینجا اجازه فرمائید نوشته شود که بعلت فرار محکوم شده باشد برای اینکه ممکن است اینها (اینجا من يك توضیح هم عرض میکنم) که بعلت مورد ادب و سوء رفتار انتظامی که در نظامنامه هم قید شده محکوم شده باشند این مربوط باین نیست بلکه بعلت فرار طباطبائی - صحیح است بنویسید بعلت فرار غیبت کرده باشند.

رئیس - موافقین باماده ۱۵۷ با پیشنهاد آقای طباطبائی که دادند و قبول شد و اصلاحاتی که شده بر خیزند (اغلب برخاستند) تصویب شد. ماده ۱۶۷:

ماده ۱۶۷ - از تاریخ اجرای این قانون مواد ۲۳ و ۲۴ و ۳۳ و ۳۴ و ۳۵ و ۳۶ و ۴۶ و ۵۱ و ۵۲ و ۵۳ و ۵۴ و ۵۶ و ۵۷ و ۵۹ و ۶۰ و ۶۱ و ۶۲ و ۶۳ و ۶۴ و ۶۵ و ۶۶ و ۶۷ و ۶۸ و ۶۹ و ۷۳ و ۷۴ و ۷۶ و ۷۷ و ۷۸ و ۷۹ و ۸۰ و ۸۱ و ۸۶ و ۸۷ و ۹۰ و ۹۱ و ۹۲ و ۹۴ و ۹۸ و ۹۳ و ۱۴۴ و ۱۴۵ و ۱۴۶ و ۱۴۹ و ۱۵۴ و بند (د) ماده ۱۵۵ و مواد ۱۵۶ و ۱۵۷ قانون خدمت نظام وظیفه مصوب ۲۹ خرداد ماه ۱۳۱۷ ملغی و همچنین هر قسمت از قوانینی که مخالف با این قانون باشد نسبت باین قانون بلا اثر خواهد بود.

رئیس - موافقین باماده ۱۶۷ برخیزند (اغلب برخاستند) تصویب شد. ماده ۱۶۸:

طوسی - اینجا دو تا ماده الحاقیه رسیده است اگر باید مواد الحاقیه خوانده شود این ماده ۱۶۸ باید ۱۶۹ بشود چون اینجا دارد که این قانون پس از تصویب بموقع اجرا

گذاشته میشود و این ماده آخر خواهد شد .
طباطباتی - ماده ۱۶۸ را هم بخوانید آقا .

طوسی - بگذارید ماده الحاقیه خوانده شود . این ماده ۱۶۸ باید ۱۶۹ باشد تا تکلیفش معلوم شود چون این جا نوشته است این قانون پس از تصویب اجرا میشود بنا براین مواد الحاقیه مقدم است

مخبر - بسیار خوب بخوانید
امیر تیمور - مواد الحاقیه را بعد بخوانید حالا ماده ۱۶۸ را بخوانید .

طوسی - ببخشید آقا این ماده ۱۶۸ باید آخر خوانده شود ماده الحاقیه پیشنهادی آقای ملک مدنی :

ماده الحاقیه را پیشنهاد مینمایم :
 اوراق سجل که دست اشخاص میباشد اگر مخدوش است طبق تبصره يك ماده ۵۴ اصلاح خواهد شد .

ملک مدنی - عرض کنم این ماده الحاقیه همان موضوع پیشنهادی بوده است که قبلاً بنده داده بودم چون فرمودند - بماده پنجاه و چهار رأی گرفتند این بود که بنام ماده الحاقیه پیشنهاد کردم آقای مخبر گمان میکنم موافقت آقای سرتیپ هم موافقت عده از اشخاص هستند که بلا تکلیف اند در آن سجل احوال تکلیف شان را معلوم کنند و وضعیت خانمه پیدا کنند بنظر بنده اشکالی ندارد آقای تهر انچی هم موافقت بفرمایند .

مخبر - بنده موافقت میکنم چه فرق میکند چه اسناد مخدوش باشد چه اظهار نامه مخدوش باشد چه سجل احوال مخدوش باشد هیچ فرق نمیکند

روحی - سجل را شناسنامه بنویسید (یکی از نمایندگان بر گهای شناسنامه)

معاون وزارت جنگ - بنده هم موافقم

رگیس - موافقم با ماده الحاقیه پیشنهادی آقای ملک مدنی با اصلاحی که شده برخیزند (اغلب برخاستند) تصویب شد ماده الحاقیه پیشنهادی آقای بیات :
 بنده پیشنهاد میکنم :

هم که احتیاج ندارند بی جهت مزاحم آنها نشوند آقای سرتیپ هم موافقت بفرمایند با این ماده البته رفع نگرانی همه ماها خواهد شد و يك اسباب سهولت و راحتی هم برای عموم فراهم میشود والا اگر این ماده نباشد همان موضوعی است که این جا مذاکره شد و هر روز دیده میشود يك عده اشخاص را معاف میکنند و از این جهت اسباب استفاده جمعی و موجب خسارت بعضی از اشخاص دیگر میشود واقعا اشخاصی هستند که اگر دارائی و حیثیتش می رود و مرد که میدهد برای این که معاف بشود و يك خسارت بی جایی به مردم وارد می شود و از يك طرف يك استفاده های بیجائی هم يك عده دیگر می برند و هیچ ترتیبی این کار ندارد و اگر مثل آن قانون اولی که واقعا روی اصول حساسی آورده شده بود این قسمت هم درش ذکر بشود و حالا هم بجری کنیم رفع این نگرانی ها میشود .

معاون وزارت جنگ - بنده با عرض تشکر از آقایان محترم که اینقدر توجه فرمودند و قانون را بانام رساندند اظهار تشکر میکنم و در حقیقت این يك عیدی است که بوزارت فرهنگ مرحمت فرمودید و هم به تمام اهالی کشور به همین جهت است که بنده استدعا میکنم از آقای بیات حالا که این قانون تمام شده است این پیشنهاد را بصورت يك پیشنهاد اساسی دیگری در بیاورند و بفرستند بوزارت جنگ تا وزارت جنگ در اطراف این پیشنهاد دقت بکند و این پیشنهاد را بصورت يك ماده علیحده در بیاورد الا آن احتیاجات ما چندان زیاد نیست و امیدوار هستیم که تا دو سال دیگر هم همچو وضعیتی پیش نیاید ولی تا وضعیت دنیا یعنی مقصود این است که دفاع کشور را بایدهالی آن کشور عهده دار شوند بعقیده بنده اگر پنجهزار نفر هم در یکسال زیاد تر داشته باشیم باید بودجه آنها هم در قسمت مالی آن سال ببریم که آن پنجهزار نفر نیز این خدمت را بکنند برای اینکه گفتیم این يك مالیاتی است که این مالیات را برای دفاع باید بدهند بنا براین برای پنجهزار نفرش هزار نفر علت اینکه تبعیض قائل شویم قرعه بکشیم خوب نیست روی شانس

هم خوب نیست برویم امبا آمدیم وضعیت امنیت اجتماعی در دنیا يك روز طوری شد که ما بده هزار نفر محتاج شدیم این تبعیض بنظر بنده خوب نیست ولو اینکه (بعضی از نمایندگان - تبعیض نیست) ما اینجا کسی را تبعیض نکردیم آقای بیات فرمودند اینطوری بصورت تبعیض خوب نیست يك عده را میگویند نیابند خیر آقا قانون جدید تبعیض نمیکند تمام را میگویند بیابند مثل امروز اگر احتیاج نداریم میگوئیم که فردا بیابید ولی آن برای موقعی است که احتیاج نداشته باشیم معذرا اگر اینجا بصورت يك قانون علیحده باشد ما با نهایت دقت میتوانیم رسیدگی کنیم شاید يك چیز مفیدی بتوانیم تهیه کنیم

بیات - عرض کنم این جا آقای سرتیپ درست توجه فرمودند ما در را بروی شما نمی بندیم نگفتیم شما کم بکنید ما میگوئیم اگر ده هزار نفر احتیاج دارید همه را ببرید اگر نه هزار نفر احتیاج دارید ده هزار تا مشمول است آن هزار نفر را باقید قرعه خارج نمائید نه اینکه تبعیض شود و این اسباب زحمت وزارت جنگ هم نیست نظریات دیگر هم هر گاه بخواهید بکنید گمان نمیکنم هیچکس مخالفت با این بکند (صحیح است) ما میگوئیم هر مقداری که میخواهید بگیرید بنده تمنی میکنم از آقای سرتیپ و هم از آقایان که واقعا همه حاضر شده اند برای اینکه در همین جلسه مردم راحت شوند هر مقداری میخواهند بگیرند اگر خواستید بقیه را باقید قرعه آزاد کنید این اصل منظور است و الا کسی مانع نیست که شما آنطور فرمودید در هر حال اگر میخواهید مردم راحت شوند قبول بفرمائید این پیشنهاد را تارای گرفته شود و تمام شود اگر قبول بفرمائید البته مجلس رأی میدهد قابل توجه هم خواهد شد (صحیح است) و همانطور هم که فرمودید این قانون می ماند (صحیح است)

رگیس - آقای دکتر ملک زاده

دکتر ملک زاده - آقای روحی توجه بفرمائید بنده حقیقه تعجب میکنم از آقای سرتیپ که در قبول این ماده تردید میکنند و خواستند قبول بکنند این ماده يك منافع

واقع و حقیقی در مملکت دارد (صحیح است) یعنی این ماده جلوی گیری اعمال نفوذ نامشروع را از یکطرف و تطمیع را از طرف دیگر و تهدید را در طرف دیگر میکند و این بزرگترین خطری بوده است که تا بحال برای نظام وظیفه در این مملکت بوده است که از راه تهدید یا تطمیع یک اشخاصی را معاف میگردانند و یک استفاده های نامشروعی میگردند و این ماده هم منافات ندارد با مصالح نظام وظیفه بنده تقاضا میکنم که این را بپذیرید والا مجلس هم رأی میدهد. (صحیح است)

معاون وزارت جنگ - گمان میکنم سوء تفاهمی

شده است. بنده عرض نکردم که مخالفم. عرض کردم مطالعه نشده است آقا (همه نمایندگان) اجازه بفرمائید بنده عرض میکنم در يك شهر مثل تهران که خواستیم نان بین افراد تقسیم کنیم بعد از آنکه سه ماه ترتیب کوپن داده شده باز هم هشتاد هزار نفر بی کوپن ماندند این را چطور میشود عمل کرد که در فلان جا چقدر لازم داریم یا اینکه در بندر عباس زیاد داریم یا در اردبیل کم شده قضیه عملی این را عرض کردم که تا مطالعه دقیق شود میترسم اسباب زحمت بشود.

رئیس - آقای طباطبائی

طباطبائی - اگر چه بنده مایل هستم که این ماده

تصویب شود ولی نه اینکه اینطور هم بطور قطع فرمودند قرعه علاج میکند کار را قطعاً این بدیهه اولودگی هارا علاج میکند اینطور نیست آقا قرعه هم يك چیز گیج و احمقی است گاهی بی جهت تصادف میکند يك اشخاصی که استحقاق ندارند دلیلش هم این قرعه هائی است که ملاحظه میفرمائید احمق است و می رود يك اشخاص پولداری را پیدا میکند خوب آمدیم و این فرمول را قبول کردیم آمدیم يك اشخاصی را اگر فتم هر سال این قرعه می آید باو اصابت میکند و يك بدبختی را که نباید برود می رود و يك آدم دیگر که شما خیال میکنید باید برود و آزاد شود قرعه آزادش میکند بیال آینده باز هم سال دیگر همینطور بنده مخالف نیستم

خواهیم شد ما اگر الآن بخواهیم آمار سربازهای که در کشور مشمول هستند بدست بیاوریم مدتی وقت میخواهد و خصوصاً در خارج یعنی در شهرستانها طول میکشد تا آن میزان کل بدست بیاید نمیشود گفت که ما پنج هزار نفر زیاد داریم یا نداریم و آنوقت نمی شود سرشکن کرد که این را باید از اردبیل کم کنیم یا از جای دیگر اینکه بنده عرض کردم مطالعه شود برای این بود که البته این يك پیشنهاد خوبی است ولی اجازه بفرمائید برود به کمیسیون و در خارج در وزارتخانه يك مطالعه بشود الآن اگر يك جای از مملکت احتیاجش کمتر شد چه بکنند؟ عجلاناً که احتیاجات ما تا یکی دو سال خیلی زیادتر است سال ۱۳۲۱ که ارسال باشد مشمولین نه هزار نفر بیشتر بدست مانده است نه هزار نفر ناهشتاد هزار نفر ملاحظه بفرمائید چقدر دچار اشکال میکند مخبر - خواستم عرض کنم بنده شخصاً نه از طرف مخبر کمیسیون شخصاً با این پیشنهاد موافقم ولی البته اگر میشد بعنوان يك طرح بیاید بمجلس که وقت مطالعه هم باشد یعنی دولت هم می آمد آن جا به کمیسیون بهتر بود که با مطالعه این کار بشود این را اجازه میفرمائید؟ توجه میفرمائید آقای بیات این يك مطالعه بیشتری هم لازم دارد زیرا که اشخاصی را هم تقسیم بکنند بمتاهل و غیر متاهل یا با اولاد و بی اولاد اولاد خود این قانون متاهل با اولاد را معاف کرده چطور آنوقت در بین آنها قرعه کشیده شود بعلاوه خود قرعه در کجا باشد در محل باشد در کجا باید بعمل آید در کجا باشد اگر آقایان موافقت بفرمایند که برای جلسه بعد یا همین جلسه یا جلسه بعد بعنوان يك طرح پیشنهاد بدهند برود به کمیسیون نماینده دولت هم بیاید آنجا مطالعه بشود بهتر است همه ماهها هم امضا میکنیم که يك چیز بی مطالعه از مجلس نگذشته باشد.

رئیس - آقای بیات.

بیات - چون البته آقای سر تپ فرمودند که میخواهند يك مطالعه در اطراف این ماده بکنند بسیار خوب ولی بنده معتقد بودم که مطالعه لازم ندارد ولی بنده برای حفظ مقررات

و یا برای اینکه البته باز موافقت کرده باشم که قانون زودتر بگذرد بنده ممکن است بجای آن پیشنهاد و این پیشنهاد را داده باشم به این شکل: (دولت مکلف است در ظرف یکماه ترتیب قرعه برای گرفتن نظام وظیفه را تنظیم و به مجلس شورای ملی پیشنهاد نماید) تا این قضیه ثابت شود که عملی میشود آنوقت در ظرف یکماه دولت نظریه اش را بمجلس شورای ملی بدهد مجلس هم در آن بابت البته رسیدگی میکند.

مخبر - پیشنهاد را بخواهید آقا. (بشرح بالا خوانده شد.)

مخبر - موافقت بفرمائید نوشته شود دولت مکلف است لایحه برای ترتیب قرعه نظام وظیفه تهیه نماید و در ظرف سه ماه . .

بیات - بسیار خوب. باشد.

معاون وزارت جنگ - اجازه میفرمائید؟ خواستم عرض کنم که منظور آقای بیات را ممکن است اینطور تأمین کنیم که بنده بنام دولت قول میدهم که این قضیه که پیشنهاد شده مطالعه بکنیم و در ظرف سه ماه بعنوان لایحه قانونی پیشنهاد کنیم ولی این را هم عرض میکنم که این عمل بخت آزمائی و قرعه کشی کار غلطی است اگر ما بنا باشد ده هزار سرباز کمتر لازم داریم بعقیده بنده باید آنها را که عائله زیاد دارند آنها که اولاد دارند آنها را که گرفتارند آنها را معاف کنیم بعد مجرد ها را.

بیات - منظور ما هم که همین است چرا شما توجه نمی کنید؟

معاون وزارت جنگ - این است که بنده قول میدهم که برای این کار يك مطالعه بکنیم بعد لایحه آن تقدیم مجلس شورای ملی بشود.

مخبر - اگر بطور رسمی قبول میفرمائید که در ظرف سه ماه تقدیم خواهند کرد. (صحیح است)

بیات - نظر باینکه البته اختیار دست مجلس است اگر نخواهد دولت پیشنهاد کند مجلس میتواند طرح قانونی پیشنهاد کند (صحیح است)

این است که برای اینکه اظهار موافقتی با دولت شده باشد این پیشنهاد را مسکوت میگذاریم و بهمین اعتماد و قولی که دادند و البته در موقع خودش دولت تقدیم خواهد نمود (صحیح است)

رئیس - ماده پیشنهادی آقای ملک مدنی در این صورت میشود ماده ۱۶۸ و این ماده ۱۶۸ میشود ماده ۱۶۹ ماده ۱۶۹ خوانده میشود :

ماده ۱۶۹ - این قانون پس از تصویب بموقع اجرا گذاشته خواهد شد .

رئیس - موافقین باماده ۱۶۹ برخیزند (اغلب برخاستند) تصویب شد .

رئیس - مذاکرات در کلیات دوم است مخالفی نیست ؟ (خیر) رأی گرفته میشود به مجموع مواد این قانون آقایانی که موافقتد برخیزند (اغلب برخاستند) تصویب شد . بنده خیلی از زحمات آقایان اظهار تشکر میکنم .

[۵ - موقع و دستور جلسه آتی - ختم جلسه]

رئیس - اگر اجازه میفرمائید جلسه را ختم کنیم ؟ جلسه آتی روز یکشنبه هفتم فروردین ماه سه ساعت قبل از ظهر دستور لواطیح موجوده . مجلس هفتم از روز شنبه مشغول کار خواهند بود .

(مجلس ۸ ساعت و نیم بعد از ظهر ختم شد)

رئیس مجلس شورای ملی - حسن اسفندیاری

قانون

اجازه پرداخت کسر محل عیدی کارگران چاپخانه مجلس

ماده واحده - مجلس شورای ملی به کارپردازی مجلس اجازه میدهد که از محل صرفه جوئی بودجه چاپخانه مجلس معادل شصت و یک هزار و هفتصد و چهل و یک ریال برای جبران کسر محل عیدی کارگران چاپخانه مجلس پرداخت نماید این قانون که مشتمل بر یک ماده است در جلسه بیست و نهم اسفند ماه یک هزار و سیصد و بیست و یک به تصویب مجلس شورای ملی رسید . رئیس مجلس شورای ملی - حسن اسفندیاری

قانون

اصلاح پاره از فصول و مواد قانون نظام وظیفه

فصل دوم - مناطق سرباز گیری

ماده ۲۳ - در هر یک از مراکز لشکری کشور بنا بر پیشنهاد اداره نظام وظیفه و تصویب وزارت جنگ یک منطقه سرباز گیری تشکیل میشود .

ماده ۲۴ - هر یک از مناطق سرباز گیری بنا بمقتضیات مرکب از چند حوزه اصلی و فرعی سرباز گیری خواهد بود .

فصل سوم - احضار مشمولین

ماده ۲۳ - اشخاصیکه بسن سربازی میرسند بایستی بمحض انتشار آگهی برای روشن شدن وضعیت و اعزام بخدمت بحوزه های سرباز گیری مربوط و در صورت اقامت در خارج از حوزه مربوطه به نزدیکترین حوزه سرباز گیری محل اقامت مراجعه و خودشان را معرفی نمایند .

ماده ۲۴ - مشمولین آماده بخدمت در روز تعیین شده بایستی حضور یابند و در صورت تأخیر و یا غیبت مشمول مقررات ماده (۱۵۶) خواهند بود .

ماده ۲۵ - حوزه های فرعی بر حسب اقتضا ممکن است بطور سیار انجام وظیفه نمایند .

تبصره - کدخدایان بایستی در تجسس و جمع آوری مشمولین غایب ساکن دهات ابواب جمعی خود مطابق صورتیکه از حوزه داده میشود کمال مساعدت را با مأمورین بنمایند .

در شهرها و نقاطی که شهر بانی وجود دارد مأمورین شهر بانی و در صورت نبودن شهر بانی مأمورین ژاندارمری موظف بانجام این عمل هستند .

ماده ۲۶ - حوزه های اصلی مکلفند محل گردآوری مشمولین را در حوزه های فرعی طوری تعیین نمایند که مشمولین برای حضور در مراکز معینه پیش از ۳۶ کیلو متر مجبور به طی مسافت نباشند .

ماده ۲۶ - مشمولینی که در خارج از منطقه مربوطه مسکن گزیده اند در صورت تمایل میتوانند در پادگان مسکن خود نام نویسی را انجام دهند و حوزه مربوطه موظف است نسبت باین مشمولین مطابق مقررات تبصره ماده ۱۴۸ عمل نماید .

فصل پنجم - رسیدگی بوضعیت مشمولین

ماده ۵۱ - مشمولینی که برای اجرای مراسم سرباز گیری حاضر میشوند بایستی وضعیت خود را شخصاً یا بوسیله نماینده با نشان دادن برگ شناسنامه بشرح زیر بمجلس سرباز گیری اطلاع دهند :

- ۱ - میزان سواد و معلومات .
- ۲ - اطلاعات فنی و تخصصی که در هر يك از پیشه‌ها دارند .
- ۳ - وضعیت مزاجی .
- ۴ - وضعیت خانوادگی .
- ۵ - شغل .
- ۶ - محل سکونی .

ماده ۵۲ - اطلاعات ماده ۵۱ در صفحه مخصوص بر گهای شناسنامه ذکر و همچنین مراتب در دفاتر اسامی قید و تاریخی که مشمولین برای انجام خدمت باید حاضر شوند از طرف مجلس سرباز گیری در برگ شناسنامه یا برگ وضعیت آنان ذکر می شود .

تبصره ۱ - باشخصیکه شناسنامه آنان دارای برگ وضعیت نیست از طرف مجلس سرباز گیری برگ وضعیت داده خواهد شد .

تبصره ۲ - هر گاه فهرست اسامی که از ادارات آمار تسلیم شده با مندرجات برگ شناسنامه اختلاف داشته باشد علل آن در مجلس سرباز گیری رسیدگی و از طرف اداره آمار طبق قانون و آئین نامه مربوطه در رفع اختلاف اقدام خواهد شد .

ماده ۵۳ - مشمولینی که اطلاعات فنی و تخصصی خود را در موقع رسیدگی مکتموم نمایند پس از اثبات کتمان پیشه مدت سه ماه خدمت آنان تمدید یافته و در پیشه خودشان مورد استفاده ارتش خواهند شد .

تبصره - از سربازان پیشه‌ور منحصرأ در قسمتهای ارتش میتوان استفاده کرد و افسران بهیچ عنوان نمیتوانند برای خدمات خصوصی خود از پیشه آنان استفاده نمایند . متخلفین بیکماه تا یکسال بحبس تأدیبی محکوم خواهند شد .

ماده ۵۴ - در صورتیکه تاریخ تولد اشخاص در اظهار نامه ها و دفاتر یادداشتی مخدوش و حاکی از مشمولیت باشد رسیدگی بآن در داد گاه شهرستان و در صورت نبودن در داد گاه بخش محل صدور شناسنامه بعمل می آید حکمی که در این مورد صادر میشود قطعی خواهد بود .

تبصره ۱ - هر گاه یکی از اسناد سجلی (یکی یادو برگ اظهار نامه یادداشتی) مخدوش باشد اداره ثبت احوال محل با اجازه اداره کل آمار و ثبت احوال طبق اسنادی که سالم است اقدام باصلاح برگ یا برگها یادداشتی خواهد نمود

تبصره ۲ - اداره کل آمار و ثبت احوال مکلف است بوسیله ادارات خود از تاریخ تصویب این قانون تا یکسال مشخصات اشخاصی که تاریخ تولد آنان در اظهار نامه ها و دفاتر یادداشتی مخدوش و حاکی از مشمولیت است استخراج نموده منتهی در ظرف یکماه در محل صدور اسناد سه نوبت آگهی هر يك بفاصله ده روز منتشر نماید و از تاریخ نشر آخرین آگهی اشخاصیکه مشخصات آنان در آگهی هادرج گردیده میتوانند بداد گاه مربوط مراجعه و درخواست تصحیح اسناد خود را بنمایند

تبصره ۳ - چنانچه اشخاص مزبور در مدت چهار ماه پس از انتشار آخرین آگهی بداد گاه مراجعه ننمودند مشخصات آنان از طرف اداره آمار و ثبت احوال بمرأ کر نظام وظیفه هر محل تسلیم خواهد شد .

فصل ششم - تشکیل مجالس سرباز گیری

ماده ۵۶ - مجلس سرباز گیری در حوزه های اصلی در هر کز شهرستانها بر باست فرماندار و در مرکز بخشها بر باست بخشدار و معاونت و نظارت رئیس حوزه سرباز گیری و عضویت نمایندگان ادارات آمار و ثبت احوال - داد گستری - ژاندارمری - شهربانی - شهرداری و دو نفر پزشک نظامی و دو نفر نمایندگان شهرداری تشکیل میگردد

تبصره ۱ - حضور تمام نمایندگان بالا در مجلس سرباز گیری حوزه اصلی منوط باین است که ادارات مربوط بآنها و وکلای انجمن شهرداری در محل موجود باشد .

تبصره ۲ - مجالس سرباز گیری در حوزه های فرعی بطورسیار مرکب از نمایندگان فرمانداری و حوزه سرباز گیری و یک نفر معتمد محل و افسر مأمور قسمت ولا اقل يك نفر پزشک نظامی در موقع گرفتن سرباز تشکیل میشوند .

ماده ۵۷ - اعتراض بنظریه و آراء مجالس سرباز گیری و داد گاه اداری حوزه ها توسط اداره نظام وظیفه بداد گاه منطقه ای که در مراکز مناطق مرکب از استاندار و در صورت نبودن فرماندار و رئیس منطقه نظام وظیفه و رئیس اداره آمار و ثبت احوال و دادستان شهرستان داد گستری محل (یا معاونین آنها) و يك پزشک نظامی تشکیل میشود مراجعه و رأی صادره از این داد گاه قطعی و غیر قابل اعتراض خواهد بود .

تبصره ۵ - در صورت نبودن پزشک نظامی رئیس بهداری یا پزشک محل عهده دار این وظیفه خواهد بود .

فصل هفتم - معافیت بعامل مزاجی یا نقص اعضا

ماده ۵۹ - مشمولین معلول یا مشکوک که در حوزه های فرعی بواسطه نبودن پزشک معاینه ایشان مقدور نباشد بایستی بهزینه ارتش بنزدیکترین نقطه ای که پزشکان وجود دارند اعزام و در صورت تصدیق بمعلول بودن باید بهزینه ارتش بمحل خود عودت داده شوند .

ماده ۶۰ - مشمولین زیر در اثر علل مزاجی یا نقص اعضا بنا بر معاینه و تشخیص دو پزشک نظامی برای همیشه از انجام خدمت وظیفه معاف میباشند :

- ۱ - نابینایان از يك یا دو چشم .
  - ۲ - قوزی .
  - ۳ - کر .
  - ۴ - لال .
  - ۵ - شل و چلاق .
  - ۶ - یكدست .
  - ۷ - فاقدین شصت یا سیابه دست راست .
  - ۸ - اشخاص کوتاه قد که قد آنها از ۱۵۰ سانتیمتر کمتر باشد .
  - ۹ - اشخاص مسلول یا مبتلایان به بیماری های علاج ناپذیر .
  - ۱۰ - معیوبین از دو چشم که از عهده خدمات نظامی بر نیایند .
- تبصره ۱ - برای معاینه مشمولین در صورتیکه پزشکان نظامی در محل نباشند از وجود پزشکان غیر نظامی که صلاحیت ایشان مورد گواهی ادارات بهداری محل واقع شده باشد استفاده خواهد شد .
- تبصره ۲ - معاینه مشمولینی که جزو طبقات بالا نیستند در صورتیکه در محل دو پزشک نباشد ممکن است توسط يك پزشک صلاحیتدار انجام پذیرد .

تبصره ۴۰ - اشخاصیکه مشمول ماده ۶۰ قانون خدمت نظام وظیفه مصوب ۲۹ خرداد ماه ۱۳۱۷ تشخیص و رأی سربازی در باره ایشان صادر گردیده بطور کلی (چه آنهائیکه بخدمت نرفته و چه آنهائی که در خدمت هستند) از انجام خدمت وظیفه برای همیشه معاف میباشند.

ماده ۶۱ - مشمولین بیمار و ضعیف البنیه بوسیله بنگاههای بهداری کشور قبلاً تحت معالجه واقع و پس از بهبودی بخدمت اجضار میگردند مدت تعویق خدمت آنان از یکسال تجاوز نخواهد کرد. مگر آنکه ادامه معالجه آنان مورد تأیید و گواهی دو پزشک واقع شود.

تبصره ۵ - بنگاههای بهداری کشور موظف به معالجه و مداوای مجانی مشمولین این ماده خواهند بود.

فصل هشتم - معافیت محدود

ماده ۶۲ - اشخاص زیر بواسطه موقعیت خود از انجام خدمت وظیفه معاف میباشند

۱ - حکام شرع مجاز باجتهاد و یا قنوی از مراجع تقلید و یا قنوی.

۲ - علماء درجه اول مذاهب زرتشتی و کلیمی و مسیحی.

تبصره ۱ - اعتبار مدارک مربوط باین قبیل اشخاص منوط بگواهی شورای عالی فرهنگ است.

تبصره ۲ - دانشجویان (طلاب) علوم دینی که مطابق بر نامه وزارت فرهنگ مشغول تحصیل هستند مشمول

ماده ۷۲ و ۷۳ این قانون خواهند بود

فصل نهم - متکفلین

ماده ۶۳ - جز در مواردیکه در قانون پیش بینی شده باشد مشمولین زیر که متکفل شناخته شده اند هر سال بوضعیت آنان رسیدگی و چنانچه موضوع تکفل برطرف شده باشد بخدمت زیر پرچم اجضار و الا برای مدت یکسال دیگر بآنان ورقه معافیت داده خواهد شد. اگر تاسن بیست و نه سالگی مشمول در وضعیت تکفل از تغییری حاصل نشده باشد از خدمت زیر پرچم معاف و جزو ذخیره منظور خواهد شد

۱ - یگانه پسر هر مردی ازینی که سن او از شصت سال متجاوز و یا در اثر علت مزاج از اداره امر معاش خود عاجز و کفالت بر عهده آن پسر باشد.

۲ - هر جوانی که عهده دار معاش عیال و اولاد خود باشد.

۳ - هر جوانی که کفیل منحصر بفر معاش پدر و یا مادر یا جد و یا جده علی و یا پدر از کار افتاده و بی استطاعت باشد.

۴ - هر جوانی که به تنهایی عهده دار معیشت برادر یا خواهر صغیر و یا علیل از کار افتاده باشد و بواسطه عدم بضاعت در غیبت خود وسائل نگاهداری آنان را نداشته باشد.

ماده ۶۴ - از تاریخ تصویب این قانون هر کس قبل از مشمولیت تأهل اختیار کند حق معافیت از خدمت سربازی را بعنوان تکفل از عیال و اولاد خود نخواهد داشت.

ماده ۶۵ - از مشمولین طبقات ۱۲۸۴ - ۱۲۸۵ - ۱۲۸۶ - ۱۲۸۷ - ۱۲۸۸ - ۱۲۸۹ - ۱۲۹۰ - ۱۲۹۱ - ۱۲۹۲

۱۲۹۳ - ۱۲۹۴ آنهائیکه در تاریخ تصویب این قانون در خدمت زیر پرچم هستند پس از پایان خدمت زیر پرچم مرخص خواهند شد و آنهائیکه به خدمت وارد نشده اند دیگر برای خدمت زیر پرچم اجضار نخواهند شد.

تبصره ۱ - متولدین ۱۲۹۵ بعد که متکفل شناخته شده و میشوند مشمول مقررات ماده ۶۳ خواهند بود.

تبصره ۲ - مشمولینی که تا این تاریخ مورد مقررات مواد ۶۴ و ۶۸ قانون خدمت نظام وظیفه مصوب ۲۹ خرداد

ماه ۱۳۱۷ بوده و فعلاً در خدمت ارتش یا ژاندارمری هستند در صورتی که هشت ماه خدمت مقدماتی را طی کرده باشند از خدمت مرخص و جزو طبقات مربوطه میگردند.

تبصره ۳ - کسانی که تا تاریخ اجرای این قانون مطابق یکی از قوانین ۱۳۰۴ - ۱۳۱۰ - ۱۳۱۷ بر کک معافیت دائم گرفته اند معافیت آنان معتبر شناخته میشود.

تبصره ۴ - مشمولینی که متولد از ۱۲۸۴ تا پایان ۱۲۹۴ هستند و خدمت زیر پرچم خود را انجام داده اند و در حین اجرای این قانون مشغول خدمت دولت میباشند مدت خدمت زیر پرچم آنها خواه قبل از قبول خدمت دولت بوده و یا بعد از آن باشد در صورت پرداخت کسور تقاعد بمانند پایه که فعلاً دارا میباشند جزء مدت خدمت رسمی آنان و مدت اقامت در پایه که حقوق بازنشستگی آن را میپردازند محسوب بوده ترفیع آنها از تاریخ استحقاق اعطا خواهد شد و بعلاوه تمام مشمولین از ۱۲۸۴ تا پایان ۱۲۹۴ که خدمت زیر پرچم خود را انجام داده اند دیگر برای خدمت یکماهه اجضار نخواهند شد.

ماده ۶۶ - بطور کلی از دو و یا سه برادر سالم که در یک سال بخدمت اجضار شده باشند بانتخاب پدر و در صورت نبودن پدر بانتخاب مادر یکی از آنان و همچنین از ۴ و ۵ برادر دوفرا آنان موقتاً از خدمت سربازی معاف و پس از خاتمه خدمت برادران دیگر بنوبه اجضار خواهند شد و در صورت نبودن پدر و مادر این معافیت موقت بحکم قرعه درین برادران تعیین خواهد شد.

ماده ۶۷ - متکفلین بایستی رونوشت برگ شناسنامه افراد مورد کفالت را با استشهاد تهیه و تا یکماه قبل از سال اجضار بحوزه های سر باز گیری تسلیم نمایند.

تبصره ۵ - بر گهای استشهاد مطابق نمونه ای خواهد بود که در ادارات شهربانی و ژاندارمری و نزد کدخدایان از طرف حوزه های سر باز گیری در دسترس مشمولین گذارده خواهد شد.

ماده ۶۸ - تصدیق رونوشت برگهای شناسنامه افراد مورد کفالت و همچنین صحت مندرجات استشهاد و شناسایی امضاء کنندگان در شهرها بعهد ادارات شهربانی و در دهات بعهد کدخدایان محول میگردد و این مأمورین مکلفند بازجویی های لازمه را نسبت بمندرجات برگ استشهاد معمول داشته و صحت آنرا تصدیق نمایند.

تبصره ۱ - هر مأمور یا کدخدائی که برخلاف حقیقت تصدیق نماید طبق قانون تعقیب خواهد شد.

تبصره ۲ - در نقاطیکه اداره شهربانی و کدخدا نباشد در صورت بودن ژاندارم اجرای مقررات این ماده بعهد آنان محول میگردد.

تبصره ۳ - مأمورینی که در بالا گفته شد مکلفند بمراجعه کنندگان رسید کتبی داده و در طرف مدتی که از ۱۵ روز تجاوز ننماید بازجوییهای لازمه را معمول راستشهاد و رونوشت شناسنامه را گواهی نموده و به تقاضا کننده تسلیم دارند.

ماده ۶۹ - پسر یا دختریکه تحت کفالت است عازل اجازت اجرای این قانون تا آخر سن ۱۸ سالگی تحت کفالت شناخته میشود.

فصل دهم - دانش آموزان و دانشجویان

ماده ۷۳ - تمام دانش آموزان و دانش جویان مشمول بمنظور ترک تحصیل یا دریافت از تحصیل بخدمت زیر

پرچم اجضار میشوند.

ماده ۷۴ - کسانی که دوره تحصیلات آنان کمتر از دوره کامل متوسطه باشد مشمول مقررات مربوطه پس از اتمام

وظیفه خواهند بود.

فصل یازدهم - بکار افسری احتیاط و ذخیره

ماده ۷۶ - دانش آموزانیکه دوره تحصیلات آنان مطابق دوره کامل متوسطه یا کمتر از لیسانس باشد پس از ششماه تعلیمات مقدماتی در صف داشتن استعداد و لیاقت افسری از بین آنان کسانیکه داوطلب ورود بدانسکده افسری احتیاط باشند از روی آزمایش انتخاب و بدانسکده اعزام و معرفی میشوند.

ماده ۷۷ - دانش آموزان اعزامی بدانسکده افسری احتیاط پس از طی دوره دانشکده در صورتیکه از عهده امتحانات نهائی برآیند مطابق مقررات فصل پنجم قانون تر فیعات بدرجه افسری نائل و ششماه با درجه افسری در صف خدمت خواهند نمود.

ماده ۷۸ - دانش آموزانیکه مشمول مقررات ماده ۷۶ نشده باشند باقی مانده دوره خدمت زیر پرچم خود را مانند سایر افراد وظیفه در صف انجام و آموزشگاه گروهبانی احتیاط را طی خواهند نمود.

ماده ۷۹ - دانشکده افسری احتیاط هر سال در اول مهرماه تشکیل و دوره آن ششماه خواهد بود.

ماده ۸۰ - کسانیکه دوره تحصیلات آنان معادل لیسانس یا دکترا باشد بطور کلی ۱۲ ماه در خدمت زیر پرچم خواهند بود که پس از طی دوره دانشکده افسری احتیاط در صورتیکه از عهده امتحانات نهائی برآیند مطابق فصل پنجم قانون تر فیعات بدرجه افسری نائل و ششماه با درجه افسری در صف خدمت خواهند نمود.

ماده ۸۱ - افراد نام برده در ماده ۷۶ و ۸۰ از تاریخ معرفی بدانسکده افسری تاخاتمه دوره دانشکده تابع مقررات عمومی دانشکده افسری احتیاط بوده و طبق برنامه مخصوص تعلیمات لازمه را فرا خواهند گرفت.

ماده ۸۶ - دارندگان گواهی نامه دوره متوسطه یا بیشتر در موقع ورود بخدمت یا اعزام بدانسکده افسری مانند سایر افراد مورد معاینه پزشکی واقع خواهند شد.

ماده ۸۷ - دانشجویان دانشکده افسری احتیاط در صورتیکه از عهده امتحان برآیند مدت تحصیل آنها جزو دوره خدمت زیر پرچم محسوب و برای طی بقیه خدمت بدون درجه به صف اعزام خواهند شد.

فصل دوازدهم - پزشکان - دام پزشکان - داروسازان - دندانسازان

ماده ۹۰ - کسانیکه دارای دانش نامه دانشکده پزشکی - دامپزشکی - دندانسازی - داروسازی باشند بطور کلی دوازده ماه در خدمت زیر پرچم خواهند بود که پس از طی دوره ششماه تعلیمات تکمیلی نظامی تحت نظر ادارات مربوطه و گذراندن امتحان مطابق فصل پنجم قانون تر فیعات بدرجه افسری نائل و ششماه در قسمتهای مربوطه با درجه افسری خدمت خواهند نمود.

ماده ۹۱ - فارغ التحصیلان آموزشگاههای دامپزشکی - دندانسازی - داروسازی که تحصیلات آنان معادل دوره کامل متوسطه باشد پس از شش ماه خدمت مقدماتی در صف کسانیکه از بین آنان مشمول مقررات ماده ۷۶ بشوند پس از طی دوره چهارماهه تعلیمات تکمیلی تحت نظر اداره مربوطه و گذراندن امتحان نهائی طبق مقررات فصل پنجم قانون تر فیعات بدرجه افسری نائل و هشت ماه با درجه افسری در صف خدمت خواهند نمود و سایرین بقیه خدمت زیر پرچم خود را مانند افراد وظیفه در صف انجام خواهند داد.

ماده ۹۲ - پزشکان وظیفه طبقات ۱۲۸۴ تا ۱۳۰۲ که در تاریخ تصویب این قانون در خدمت زیر پرچم هستند در صورتی میتوانند از مزایای ماده ۹۰ این قانون استفاده نمایند که اقلاً پس از پایان سال اول خدمت خود یکسال نیز خدمت در ارتش را با پایه پزشکی باری طبق قانون خدمتگذاری پزشکان مصوب هفتم مرداد ۱۳۱۸ تعهد نمایند.

فصل سیزدهم - اجرای مراسم سر باز گیری

ماده ۹۴ - مجالس سر باز گیری در پانزدهم فروردین ماه هر سال در مراکز حوزه ها تشکیل میگردد.

ماده ۹۸ - هیچیک از وزارتخانه ها و ادارات و دستگاههای دولتی و ملی نباید مشمولینی را که وضعیتشان روشن نشده و برگ معافیت موقت که مدت آن منقضی نشده باشد و یا برگ معافیت دائم و یا کتابچه خاتمه خدمت در دست ندارند استخدام و یا در خدمت نگاهدارند.

فصل هفدهم - کبر و صغر سن

ماده ۱۴۳ - هر گاه در موقع رسیدگی بوضعیت مشمولین معلوم شود که سن واقعی مشمول باتاریخ تولد مندرج در برگ شناسنامه از حیث کمی یا زیادتی سن تفاوت فاحش داشته و مورد اعتراض خود مشمول باشد در این مورد صورت جلسه بامضای هیئت رسیدگی حاکی از تعیین مشخصات کامل شخص مشمول باالصاق دو قطعه عکس گواهی شده تنظیم و به پیوست رونوشت برگ شناسنامه بداد گاه مرکز مناطق مذکور در ماده ۵۷ فرستاده میشود و این داد گاه پس از رسیدگی بترتیب زیر عمل مینماید:

۱ - نسبت باشخصیکه کوچکتر از سن مشمولیت تشخیص داده شوند برگ معافیت موقت تا رسیدن بسن سر بازی میدهد.

۲ - نسبت باشخصیکه بزرگتر از سن مشمولیت تشخیص داده شوند برگ معافیت دائم بعنوان خارج از مشمولیت آنان تسلیم میدارد.

تبصره ۵ - راجع باشخصیکه تولد آنان طبق مقررات قانون در دفاتر مولید ثبت رسیده باشد پس از تاریخ تولد معتبر شناخته شده و قابل هیچگونه اعتراض نخواهد بود و اگر اشتباهاتی بین برگ شناسنامه و دفاتر مولید مشاهده شود برابر قانون ثبت احوال رسیدگی و رفع خواهد شد.

ماده ۱۴۴ - در تاریخ اجرای این قانون پرونده هائی که بر اثر اجرای مقررات ماده ۱۴۳ قانون خدمت نظام وظیفه مصوب ۲۹ خرداد ماه ۱۳۱۷ در هیئت تجدید نظر مقرر در ماده ۱۴۴ قانون مذکور رسیدگی نشده باشد بایستی در هیئت نامبرده طبق ماده ۱۴۳ این قانون رسیدگی و پرونده ها برای صدور برگهای معافیت موقت و با دائم بمناطق مربوطه اعاده گردد و مناطق مربوطه موظف بصدور برگ معافیت هستند.

تبصره ۵ - هیئت تجدید نظر مقرر در ماده ۱۴۴ قانون نظام وظیفه مصوب ۲۹ خرداد ۱۳۱۷ بریاست یک افسر ارشد و دو افسر جزء که از طرف اداره نظام وظیفه معین میشوند و نماینده اداره کل آمار و ثبت احوال و نماینده دادسرای تهران و یک پزشک بانتخاب بهداری ارتش تشکیل خواهد شد.

ماده ۱۴۵ - پرونده هائیکه بر اثر اجرای مقررات ماده ۱۴۵ قانون خدمت نظام وظیفه مصوب ۲۹ خرداد ماه ۱۳۱۷ تشکیل و تا این تاریخ منجر بصدور رأی هیئت تجدید نظر نشده باشد بایگانی میشود و پس از انتشار آگهی در مناطق مربوطه عین مدارک به تقاضای صاحبان مدارک بخود آنان یا نمایندگان ایشان مسترد خواهد شد.

ماده ۱۴۶ - رؤساء و کارمندان پزشکان مجالس سر باز گیری و با داد گاه اداری حوزه ها که در جریان اولیه امور مربوطه بمشمولین رأی داده باشند حق شرکت در داد گاه مرکز منطقه برای اظهار نظر نسبت بهمان موضوع نخواهند داشت.

فصل هجدهم - دادگاه اداری و وظایف حوزه های سر باز گیری

ماده ۱۴۹ - در مرکز هر یک از حوزه های اصلی سر باز گیری داد گاه اداری بکار مندی نمایندگان وزارت

کشور و اداره آمار و ثبت احوال و اداره نظام وظیفه و دو پزشک صلاحیت دار تحت ریاست مأموریکه از حیث پایه برتری داشته باشد تشکیل و بوضعیت مشمولین غائب و باقیمانده گان مجلس سرباز گیری رسیدگی و رأی خواهد داد .

تبصره ۵ - در تقاضای اداره ژاندارمری و شهر بانی وجود داشته باشد نمایندگان آنان نیز شرکت خواهند نمود .

ماده ۱۵۴ - وضعیت و طرز عمل مناطق و حوزه های سرباز گیری لااقل در هر سال یکمرتبه با اعزام بازرس از مرکز باید تحت بازرسی قرار گیرد در صورت اقتضاء نیز در هر موقعیکه ضروری باشد بازرس اعزام خواهد شد .

ماده ۱۵۶ - غائبین زیر هر گاه دارای عذر موجه نباشند معادل ایام غیبت بمدت خدمت زیر پرچم آنان افزوده خواهد شد .

اول - مشمولینی که برای اجرای مراسم سرباز گیری احضار شده و در موعد مقرر حضور نیافته باشند .

دوم - مشمولین آماده بخدمت که در موقع احضار حاضر نشده باشند .

سوم - کسانی که بنا بر علت مزاج احضار آنها بتعویق افتاده و در خاتمه مدت مقرر خود را معرفی نکرده باشند .

تبصره ۱ - مشمولین بیماری که معالجه آنان برای مدت معین به بنگاه بهداری کشور محمول و در اجرای دستور پزشک معالج تامل و رزیده یا اساساً برای معالجه به بنگاه بهداری مراجعه نکرده باشند در این صورت معادل نصف مدتیکه برای معالجه معین شده بمدت خدمت زیر پرچم آنان افزوده خواهد شد .

تبصره ۲ - در صورتیکه بتصدیق دو پزشک که مشمول بند سوم و تبصره بالا در معالجه اعمال و رزیده و محتاج بادامه معالجه است پس از خاتمه معالجه و بهبود یافتن تنبیهات مقرر در باره آنان اعمال خواهد شد .

تبصره ۳ - اصولاً حد اکثر تنبیهات مشمولین مصرحه در این ماده از احتیاط خدمت از مدت چهار سال تجاوز نخواهد کرد .

تبصره ۴ - افسران و افراد احتیاط و ذخیره که پس از احضار طبقات مربوطه برای انجام تعلیمات مدت یکماهه طبق مقررات ماده ۱۲۳ در موعد معین حاضر نشده باشند باید دو برابر این مدت خدمت نمایند .

تبصره ۵ - مشمولینی که تا آخر سن ۴۵ سالگی از خدمت غیبت نمایند بعداً اکثر مجازات مندرجه در بند الف ماده ۳۵۶ قانون دادرسی و کیفر ارتش محکوم خواهند شد .

تبصره ۶ - کسیکه پس از مدتی غیبت یا فرار شخصاً حاضر شده و یا جلب گردیده باشد و در معاینه مطابق ماده ۶۰ معاف دائم تشخیص داده شود از انجام خدمت معاف ولی برای مجازات بداد گاه نظامی تسلیم خواهد شد و در صورتیکه دادگاه مقتضی بداند و غایب مزبور بیمار نباشد از ۱۵ روز تا ششماه محکوم بحبس خواهد شد .

ماده ۱۵۷ - مشمولین نظام وظیفه باستثناء معاف شدگان ماده ۶۵ که تا کنون غایب بوده و بخدمت حاضر نشده اند و همچنین سربازانی که از خدمت زیر پرچم فرار کرده اند هر گاه تا اول خرداد ماه ۱۳۲۲ شخصاً حاضر و خود را معرفی نمایند و یا جلب گردیده باشند و همچنین افرادی که بعلت فرار تا کنون محکوم شده اند از مجازات معاف میباشند و در غیر این صورت باحضر آنان اقدام شده و مشمول مقررات مواد ۱۵۵ و ۱۵۶ این قانون خواهند بود .

ماده ۱۶۷ - از تاریخ اجرای این قانون مواد ۲۳ و ۲۴ و ۳۳ و ۳۴ و ۳۵ و ۳۶ و ۴۶ و ۵۱ و ۵۲ و ۵۳ و ۵۴ و ۵۶ و ۵۷ و ۵۹ و ۶۰ و ۶۱ و ۶۲ و ۶۳ و ۶۴ و ۶۵ و ۶۶ و ۶۷ و ۶۸ و ۶۹ و ۷۳ و ۷۴ و ۷۶ و ۷۷ و ۷۸ و ۷۹ و ۸۰ و ۸۱ و ۸۶ و ۸۷ و ۹۰ و ۹۱ و ۹۲ و ۹۴ و ۹۸ و ۹۹ و ۱۴۳ و ۱۴۴ و ۱۴۵ و ۱۴۶ و ۱۴۹ و ۱۵۴ و بند (د) ماده ۱۵۵ و مواد ۱۵۶ و ۱۵۷ قانون

خدمت نظام وظیفه مصوب ۲۹ خرداد ماه ۱۳۱۷ ملغی و همچنین هر قسمت از قوانینی که مخالف باین قانون باشد نسبت باین قانون بلااثر خواهد بود .

ماده ۱۶۸ - بر گهای شناسنامه که دست اشخاص میباشد اگر مخدوش است طبق تبصره ۱ ماده ۵۴ اصلاح خواهد شد .

ماده ۱۶۹ - این قانون پس از تصویب بموقع اجرا گذاشته خواهد شد .

قانون اصلاح پاره از فصول و مواد قانون نظام وظیفه بشرح بالا در جلسه بیست و نهم اسفندماه یکهزار و سیصد و بیست و یک بتصویب مجلس شورای ملی رسید .
رئیس مجلس شورای ملی - حسن اسفندیاری